

హాకారోద్యమము

మితవ్యయము (THRIFT)

కృత్తివెంటి లక్ష్మీనారాయణచే

రచియింపబడి

రావుబహద్దూర్ యన్. రంగనాథాచార్యగారి

తొలిపలుకుతో

మచిలీపట్టణము

హిందూప్రెస్ నందు

ముద్రింపబడియె.

1932

టు]

బ్రహ్మశ్రీ
 శ్రీ రేఘునాథ రావునా హెబ్బా
 వేమూరి సుందర లక్ష్మీనరసింహాచార్యు
 పంతులుగారు.

*

* *

సహకారసేవా పరాయణులును

విమల ధీ వినయ సుగుణశీలురును

కీర్తి శేషులును

నగు

రాప్రసాదహేమ వేమూరి సుందర లక్ష్మీనరసింహారావు

పంతులుగారి

యాత్రశాంతి నాశించి

సాదరభక్తి గౌరవ యుతంబుగ

సమర్పింపబడియె

* *

*

P R E F A C E

THIS book is a fine addition to literature on Co-operation in Telugu. The author has long been connected with the Co-operative movement as an honorary worker in this district. He has had opportunities of acquiring first hand knowledge in respect of men and things co-operative. He has therefore been able to probe deep into the matter and recognize the causes which have led to the present day stagnation within the Co-operative Movement.

Co-operative credit and improvidence can never co-exist. They are poles asunder. A spend-thrift can never make a co-operator. In the absence of thrift and providence among members, cheap and fascile credit vouchsafed by co-operative institutions inflicts positive harm instead of benefiting them. The author has made a genuine attempt to drive home to every co-operator the supreme necessity for the development of thrift which is a pre-requisite for the success of co-operation of any type. Thrift ensures for its disciple "a home worth living in, a family worth living for, and a life worth the living". Thrift creates not only people who deserve to live, but who can live. This book makes a vigorous appeal to one and all to live well within their means.

Mr. Wolff, the greatest authority on Co-operative Credit has said, "Usury flies before co-operative credit as mists do before the rising sun". Has usury fled from this country? Does it not lurk still in one corner or

other with impunity? It is credit divorced from thrift that has prevented extinction of usury.

Co-operative credit in this country has not so far fully satisfied the hopes of its founders. While the introduction of co-operative credit into this country was under consideration, Sir Arthur Cotton, I. C. S., one of the well wishers of this country, wrote to Mr. Wolff thus "That is the very thing for India. Whatever may be your expectations, multiply them by ten and you still find them exceeded." Why such high expectations have not been realized is a matter worth the serious consideration of every cooperater. This book provides ample food for reflection in the matter. Its publication is opportune and I commend it to all those interested in co-operation as well as to the public in general.

It is most appropriate that this little volume is dedicated by the author to the memory of the late lamented Rao Sahib Vemuri Sundara Lakshmi Narasimha Rao Pantulu Garu whose labours, more than any other, contributed to the progress of the movement in this District. As one who succeeded him in an official capacity it is no small satisfaction to me to be able to introduce to the public, a book dedicated to his memory bearing on a subject for which he spent the best part of his life and thus to have the opportunity of giving expression to my own feelings of admiration for his personal character and thankfulness for what he has done for the cause of Co-operation.

BEZWADA,

9—8—32

}

N. Ranganadha Charya.

ప్రతిక

సహకారాంధ్ర సారస్వతమున కీ గ్రంథమొక చక్కని యలంకారము. ఈ జిల్లాలోని సర్వసహకార సంస్థలలోను గౌరవోద్యోగిగ జాలకాలము బాల్కొనిన యనుభవజ్ఞుడగుటచే నీగ్రంథకర్త యిప్పుడీ యద్యమము స్థంభించియుండుటకు గల ముఖ్యకారణముల నెఱింగి యున్నవాడు.

పరపతి పెట్టుబడికిని, దూరదృష్టిరాహిత్యమునకును, చేరిక యంద నోపదు. వాని రెంటికిని దూరము మెండు. వృధావ్యయ మొనర్చు వాడు సహకారి కానేరడు. పరపతి సంఘములు నులువుగ జేకూర్చు కొద్దివడ్డీ ఋణములు, దూరదృష్టిలేక మితవ్యయ మెఱుంగని సభ్యులయొడ క్షేమదాయక నుగుటకు బదులు అనర్థదాయకమే యగుచున్నదనుట నిస్సం దేహము. ఏరూపపు సహకారాభివృద్ధికై నను పొదుపు ముఖ్యావశ్యక మని నచ్చజెప్పట కీగ్రంథకర్త యిందొంగిలిన విమలప్రయత్నము విశేషము. మితవ్యయోపాసకునకు 'నివాసయోగ్యమగు గృహమును, అనురాగయోగ్య మగు సంసారమును, అనుభవయోగ్యమగు జీవితమును' లభించుటలు నిస్సం దేహము. పొదుపువలన జీవింప నర్హులునాత్రోమేకాక, సమర్థులగువారు గూడ ప్రిబలుచుందురు.

తమతమ యాదాయములలోనె యిమిడియుండు వ్యయమొనర్చుట విశేషావశ్యకమని సకల మానవులకును నీగ్రంథమున బ్రబల పోత్సాహ మొనర్పబడినది.

'సహకారము' విషయములో నుత్కృష్ట ప్రిమాణ మనదగిన 'ఉల్ఫ' గారు 'ఉదయభానునిముందు మంచువలె పరపతి ఋణవిధానము ముందు ఇతర వడ్డీవ్యాపారతోభ విరిసిపోవు' నని యొకచో జెప్పియుండిరి. కాని యదీదేశమున బ్రాప్తింపెనా? స్వేచ్ఛగ నదేమూలనేమి ఇట ప్రిచారమును గాంచుచుండుట లేదా! ఇట్టి స్థితికి ముఖ్యకారణము మిత వ్యయ కూన్యముగ పరపతి లభించుటయే.

మన దేశమున పరపతి ఋణవిధానము దాని సంస్థాపకుల యాశయముల జేకూర్చలేదు. ఈ యుద్యమారంభము విచారణలోనున్న కాలమున నీ దేశపు ట్రేడుముగోరువారిలో నొకడుగు సర్. హెన్రీ కాటన్ ఐ.సి.యస్. గారు 'ఉల్ఫు' గారికిట్లు వ్రాసిరి "అదియే (పరపతి) హిందూదేశమునకు ముఖ్యపనరమగు సంస్థ. ఫలితము విషయమున మీయాశయములకు పదిరెట్లనుగూడ నది యతికృమించుటను మీరు గాంచగలరు."

ఆయాశ లిట్లేల యిప్పుడు భగ్నములైనవో విచారించుట పృతి సహకారికిని ముఖ్యకర్తవ్యమై యున్నది. ఇట్టి విచారణలో నాలోచనల బోధిత్వహింపదగు విషయసముదాయ మీ గ్రంథమున సమృద్ధిగ నున్నది. కాన నట్టి యుచితసమయమున నీగ్రంథము బ్రచురణమును గాంచుటెంతయు నొప్పియున్నది. సహకారాభిమానులందరును తదితర ప్రజలను దీని పఠించి బోధిత్వహించుచున్నాను.

మరియు నీజిల్లాయందు సహకారాభివృద్ధి కేవ్వారి కృషి తదితరములన్నిటి కంటెను బ్రబల కారణమాయెనో యట్టి స్వర్గీయ రావుసాహెబు జేమూరి లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులుగారి స్మారక చిహ్నముగ నీ చిన్ని గ్రంథమును తదీయకర్త యంకిత మొసంగుటెంతయు బొసగియున్నది. తమ జీవితములో నుత్కృష్టభాగము నేయుద్యమాభివృద్ధికై వనియోగించెనో యదాని వివరించు నీగ్రంథము వారి కంకితమొనర్పబడ, ఉద్యోగ సందిగ్ధముగా వారి వెన్నంటి వచ్చిన నాకు ఈగ్రంథమును ప్రజల కందిచ్చుటకును, వారి వ్యక్తిశీలమును జ్ఞాపించుటకును, వారు సహకారోద్యమాభివృద్ధి కొనర్చిన సేవకు కృతజ్ఞత దెల్పుటకును, గలిగిన యీ యవకాశము నా కనల్ప పరితృప్తి ప్రదాయని యైనది.

బెజవాడ

9-8-1932

}

యస్. రంగనాథాచార్య.

విజ్ఞాపన

మితవ్యయములేని సహకారోద్యమము నిష్ప్రయోజనము. మితవ్యయము దోడ్పడినగాని సహకారోద్యమము యభివృద్ధి నొందజాలదు. కాన మితవ్యయము సహకారోద్యమమునకు ప్రాజాధారమైయున్నది.

మరియు మితవ్యయము సర్వదేశములందు, సర్వావస్థలందు, సర్వజనులవల్ల ననుష్ఠింపబడినగాని లోకవ్యవహారములు సక్రమమార్గమున బోజాలవు. అనేకులు మితవ్యయమును తృణీకరభావముతో జూచుచుండుటచే దారి తెన్నులను గానక తారుమాటగుట సంభవించుచున్నది.

అట్టి లోపము కొంతవర కిట్టి పుస్తకములవల్ల నివారణ కావచ్చుననే నమ్మకముతో సహకారమెంబర్లయొక్కయు, తదితర బీదజనుల యొక్కయు ఉపయోగము నిమిత్తము దీనిని వ్రాసి ప్రచురపరచితిని.

గ్రంథరచనకు వలయు శక్తి సామర్థ్యములు నా కంతేసా లేకున్నను ఉద్యమమునందు నాకుగల యభిలాషచేతను, దానికి వచ్చేనైన సాయము చేయవలెననెడి కుతూహలముతోడను యీ పుస్తకమును సంకల్పించితిని. గాన హంసక్షీరోదకన్యాయముగ చదువరులెల్లరు ఇందలి తప్పులను మన్నించి ఒప్పుల గ్రహింతురుగాక యని మనవి.

కృష్ణాజిల్లా సహకారసంఘముల డిప్యూటీ రిజిస్ట్రారుగారగు మహారాజరాజశ్రీ రావుబహద్దూరు యన్. రంగనాథాచార్యులు B.A.B.L., గారు, వారి ప్రద్యోగ పనితోందరలలో సహితము సావధానముగను, శ్రద్ధగను యీ పుస్తకమును పరిశీలించి, పీరికను వ్రాసి దోడ్పడినందులకు వారి కెంతయు కృతజ్ఞతా పూర్వక వందనములు. ఆంధ్రదేశములోని ప్రతి సహకారికి వారు పరిచయులే. అట్టివారిని గురించి నేనెక్కువ వ్రాయట సాహసకార్యమే యగును.

ఈపుస్తకమును వ్రాయు సందర్భములో నన్ను ప్రోత్సహపరచిన నా మిత్రులందరికి నానమస్కారములు. ముఖ్యముగ యీ పుస్తకమును తయారుచేయుటలో కృషి సల్పిన నామిత్రులును, హిందూ ముద్రాణాలయాధికారులు నగు, మ. రా. శ్రీ మద్దూరి శేషచలం పంతులుగారికి, అనేక వందనము లాచరించుచున్నాను. ఈ పుస్తకమంతయు పది దినములలో తయారుచేయబడినది.

మచిలీపట్టణము, }
12-8-1932

ఇట్లు సహకారోద్యమాభిలాషి
కృత్తి వెంటి లక్ష్మీనారాయ

విషయ సూచిక

మొదటి అధ్యాయము

సహకారోద్యమము 1—సహకారసూత్రములు : సంఘములు 4—పరపతి
విలువ 11—మితవ్యయ మవసరము 13—డిపాజిట్లు 15.

రెండవ అధ్యాయము

ధనమనగా యేమిటి? 20—నాణెముల యవసరము 23—తూనిక : కొల
తపనిముట్లు 26—బంగారు పెండినాణెములు 27—కరెన్సీ నోట్లు 28
—ధనవిలువ 31.

మూడవ అధ్యాయము

కృష్యావశ్యకము 36—కృషిని సలుపవలసిన విధములు 41—సద్వ్యాపార
ములు దుర్వ్యాపారములు 43—సత్సహవాసము 46—అత్మగౌ
రవము 49.

నాల్గవ అధ్యాయము

ధనరక్షణ 68—పోస్టలు సేవింగ్స్ బ్యాంకు 71—సహకార బ్యాంకులు 72
—భీమా కంపెనీలు 74—గవర్న మెంటు ప్రామిసరీనోట్లు 77.

ఐదవ అధ్యాయము

లోభి; మితవ్యయదారుల గుణభేదములు 79—మితవ్యయమనగా సేమిటి 81
—మితవ్యయము : సహకారోద్యమము 83—దురభ్యాసముల వల్ల
దుర్వ్యయము 86—దురభ్యాసములు లేని దుర్వ్యయము 93—వివాహ
కట్నములు 97—గృహములలో స్త్రీ ప్రాముఖ్యత 100—దేశములో
పాటకజనుల ప్రాముఖ్యత 107—సత్సహవాసము 115—అరువులు 117
—అప్పులు 120—సొమ్మును నిలువ చేయుట 123—స్వల్పవిషయము
లని నిర్లక్ష్యము చేయరాదు 125—మొగమోటుము 127—పోకులు
128—భగవద్భక్తి 130—ముగింపు 131.

స హ కారో ద్య మ ము

మి త వ్య య ము : THRIFT

మొదటి అధ్యాయము

మితవ్యయమనగా యేమిటి? మితవ్యయము అనుమాట గీర్వాణభాషకు సంబంధించినది. (మిత=హద్దుగల, వ్యయం=ఖర్చు) మితవ్యయమనగా హద్దుగల ఖర్చు అనగా పొదుపు. మానవుడు అవసరావసరములను మంచి చెడ్డలను విచారించక యిష్టమువచ్చినట్లు ఖర్చుపెట్టు దురభ్యాసమునకు వ్యతిరేకము మితవ్యయము.

—♦ సహకారోద్యమము ♦—

సహకారోద్యమము మూడు మూలపీఠములమీద స్థాపింపబడి యున్నది. వాటిలో మొదటిది ముఖ్యమైనది—మితవ్యయము; రెండవది—స్వసహాయం; మూడవది—సత్ప్రవర్తన, ఈమూడు సద్గుణపుంజములతో గూడిన సహకారోద్యమము శుక్లవక్షచంద్రునిబోలె దేశమునకుశాంతిని, శ్రేయమును కలిగించుచూ, దుర్గర దానర దారిద్ర్యంబులనెడి గాఢాంధకారమునం

జిక్కి దారి తెన్నునుగానక నధోగతి పాలుగానున్న మానవకోటికి వారి జీవయాత్రలను సలక్షణముగ జరుపుకొనుటకు మార్గ దర్శియగుచూ, దినదినాభివృద్ధిని బొందుచున్నది. సహకారోద్యమ కల్పవృక్షము సహకార సంఘములనెడి శాఖల మూలకముగ ప్రజలకు వివిధోపయోగకరములైన ఫలములను వెదజల్లుచున్నది. ఆఫలములను యనుభవించుచూ యావృక్ష నీడను కోట్లకోలది జనులు సుఖముగ కాలక్షేపము చేయుచున్నారు. సహకార సూత్రముల ననుసరించి స్థాపింపబడిన సంఘములే సహకార సంఘములనబడును. అట్టి సహకార సంఘములతో బనిజేయు ఉద్యమమే సహకారోద్యమమనబడును.

ప్రారంభమున ఐరోపాదేశములలో ద్రవ్య సంపన్నులయిన భూస్వాములు—వర్తకులు, వారి ద్రవ్య మదాంధముచే ధనహీనులగు కూలిజనులను నానాయిడుమల పాలుచేయుచూ, వారి కష్టసుఖములను విచారించక నిరాదరణ చేయుచుండిరి. గాని కూలిజనుల సహాయములేచిది, ధనవంతులు వారి వ్యాపారములను సాగింపజాలకుండిరి. అయినను, కూలీలకు స్వల్ప వేతనములను మాత్రము యిచ్చుచూ, వారు (ధనవంతులు) వారి వ్యాపారముల మూలకముగ నధికలాభములను బొందుచుండిరి. ఏది యెట్లున్నను, కూలీవానికి కూలీయేగతిగాని, వేరు లాభమేమియు కనబడకపోయెను. మరియు బజారులో వారికి గావలసిన సరుకుల ధరలా ప్రియము; సరుకుల నాణెమా నాళి; ధనమును వెచ్చించినను మంచినరుకు దొరుకుట దుర్లభమాయెను. కూలీలు ఎన్నివిధముల ప్రయత్నించి చూచినను, వారికష్టములు నివారణమగు మార్గము కాన్పించలేదు.

వారి యజమానుల వారికి నేవిధముగ జేయుత నొసంగుటకు నొల్లకుండిరి. దేశప్రభువులూ, యాకాలములో నమలులో నున్న న్యాయశాస్త్రరీత్యా, కూలిజనులకు వారి యజమానులు యేవిధముగ దోడ్పడక పోయినను నిరాదరణభావముతో జూచుచు యూరకుండుట సంభవించెను. ఇకను వారిగతి యేమి? వారికి దిక్కెవరు? ఇట్లు వారు నానాటిక కృశించి యిడుమల పాలుకావడమేనా వారి విధాయకము? అని దేశములలో కలవరము తీవ్రముగ సాగనారంభించెను. ఇట్టి కలవరము ఆంగ్ల (England) దేశమున మిక్కిటమాయెను. ఆదేశీయులకు వలయు యాహార పదార్థములకుగాను వరదేశముల మీద నాధారపడి యుండుటయే కారణము. అనేక మంది వర్తకులు, దళారులద్వారా అట్టి పదార్థములు వచ్చుటచే వాటిధరలు మెండుగ పెరిగెను. స్వల్పకూలిజనుల బాధలు హెచ్చెను. ఆహారపదార్థములు చవుకగ సమకూర్చుకొనవలసిన యవసర మేర్పడెను. ఆందుచే ఆంగ్లదేశమున వుద్యమము సహకార వ్యాపార (వర్తక) రూపముదాల్చెను. ఐరోపాలోని కొన్ని దేశములలో ముఖ్యముగ జర్మనీదేశములో వ్యవసాయదారులు యధిక సంఖ్యాకులుగ నుండిరి. వారు సహితము పైవిధముగనే చిక్కులపాలగుచుండిరి. అప్పుడు మానవసేవను చేసి దేశోద్ధారణను గావించుటకు జర్మనీ దేశములో రెఫ్రెసీను మహాపురుషుడు దుద్భవించి, యతివ్రాయప్రయాసలకు లోనై సహకారతత్వములను బోధించుచూ సహకార సంఘములను స్థాపించెను. అట్టి సహకార సంఘములే యిప్పుడు నాగరిక ప్రపంచమంతటను వ్యాపించి కోట్ల కొలది

బీదజనులకు సహాయకార్యయై వృద్ధిని బొందుచున్నవి. ఆ మహా పురుషుడు గావించిన మహాసకారమునకు, యా మహామహుని పేరు శాశ్వతముగ నాచంద్రార్కము ప్రపంచమున స్థిర స్థాయియై యుండుటకు సందేహమా? ఆయాదేశ పరిస్థితుల ననుసరించి సహకార వ్యాపార, పరపతి, వ్యవసాయ, గృహ నిర్మాణ, భీమా, మొదలుగాగల అనేక రకముల సంఘములు నాగరిక ప్రపంచమున అన్ని దేశములందును స్థాపితమయ్యెను. ప్రజాక్షేమమునకు ఈ సహకార సంఘములే మూలాధారమై యున్నవి. హిందూదేశమున వ్యవసాయకులు ఋణగ్రస్తత హెచ్చి కష్టముల పాలై నందున వారికి సహకార పరపతియే శరణ్యమయ్యెను. గనుక యీదేశమున సహకార సంఘము నిన పరపతి సంఘమనియే జనసామాన్యమునకు దోచుచుండును.

—♦ సహకార సూత్రములు : సహకార సంఘములు ♦—

సహకార సంఘములను, వాటి విధ్యుక్త ధర్మములను, వాటిలో నిమిషియున్న సహకార సూత్రములను గురించి కొంతవరకు జదువరులకు బోధపరచినగాని సహకారోద్యమము నకు—మితవ్యయమునకుగల సంబంధా సంబంధములను వివరముగ దెలుపుటకు వీలుపడదు. కావున సహకార సంఘములలో నిమిషియున్న ముఖ్య సహకార సూత్రములను గురించి యిం చుక ముందు విచారించెము.

ధనలేమిచే బీడింపబడుచున్న మానవులు వారి యార్థిక పరిస్థితులను జక్కపరచుకొనుటకును అందువల్లగలిగే లాభనష్టములను వారే యనుభవించుటకును, వారివారి యిష్టాను

సౌరము సమానభావముతో నేర్పడిన సంఘములే సహకార సంఘములు అని పిలువబడును. ఈ సంఘములలో నాల్గు ముఖ్య సహకారసూత్రములు యిమిడ్డి యున్నవి.

(1) సహకారసంఘములు ధనలేమిచే కష్టబడు బీదజనుల సహాయము నిమిత్తం పరస్పర సహాయసూత్రముతో నేర్పాటు చేయబడుచున్నవి.

(2) సహకారసంఘముల మెంబర్లందరికి సమాన హక్కులుండునుగాని వేరువిధముగ నుండుటకు వీలులేదు.

(3) సహకారసంఘములలో వ్యక్తులు వారవారి యిష్టము మీద చేరవలయునుగాని, మరియొకరి బలవంతముమీద గాని ప్రోత్సాహముమీదగాని జేరకూడదు.

(4) సహకారసంఘములు వాటిమెంబర్ల ఉపయోగము నిమిత్తం యేర్పరచబడినవి గాని తదితరులకు గాదు.

పై సూత్రములను గురించి యిండుక వివరముగ వ్రాయుదును.

(1) ధనహీనులకు ధనసహాయము జేయ నెవరు బూను కొనెదరు? అట్టివానికి ధనసహాయమును జేయుటయే స్వచ్ఛమైన సహకార మనబడును. దయార్థిహృదయముగల యే సత్పురుషుడైనను ధనహీనునికి ధన సహాయమును దానము మూలకముగ జేసిన జేయవచ్చును గాని ఋణరూపముగ నెవరు చేయ నిచ్చగింతురు! దానము జేయుటమూలముగ ధనహీనులను సోమరులుగ జేయుట సంభవించును. మరియు వారికి పాటుబడుస్వభావము తగ్గి తుదకు వారు యెందుకు బనికి రానివారుయగుట సంభవించును. అట్లు దానమును జేయుట

ప్రారంభించినపక్షమున, నెంతడబ్బు అయినను చాలదు. అంత డబ్బును దానము చేయబూనుకొనిన ధనికులుండుట సహితము కల్ల. అట్టిదానము సహితము యశాస్త్రియము—యసంభవము. కావున ధనహీనులకు ధనమును ఋణముగ నిచ్చియే సహాయము జేయుట విధాయకము.

అది యెట్లు జరుగగలదు? ఈ విషయము సహకార సంఘముల మూలకముగ సలక్షణముగ జరుపబడ గలదు. కొందరి వ్యక్తుల కూడికే సంఘ మనబడును. సహకార సంఘములలో నట్టి వ్యక్తులందరు ధనహీనులే అయి యుందురు. అందరు ధనహీనులగుటచే, అందరు ధన సహాయమునే గోరుచుందురు. వారందరికి గావలసినది ధనమే. ఆ ధనమును సంపాదించుటకే వారందరు సంఘముగ నేర్పడుట సంభవించుచున్నది. అట్టి సంఘము, ఐకమత్యము—పరస్పరానురాగములకు బుట్టినిల్లు అయి యుండును. అట్టి సంఘములోని ప్రతి వ్యక్తియుక్క యాస్తికి విశేష విలువ లేకపోయినను, అందరి యాస్తిని కలిపినపక్షమున కొంత మంచి విలువ యేర్పడగలదు. అట్టి యాస్తిహామీమీద, దామాషాగా కొంత మొత్తము సంఘమునకు ఋణముగ సహకార బ్యాంకులవల్ల నివ్వబడును. ఆధనమును వ్యక్తులు వారిలో వారు పరస్పరహామీమీద వారివారి యవసరములనుబట్టి వారివారి స్థితిగతులనుబట్టి పంచుకొనెదరు. పరిమితిలేని పూచీగల సంఘములకు నప్పుగ నివ్వబడిన ధనమునకు, సంఘములోని మెంబర్లందరు సమూహముగను ప్రత్యేకముగను పూచీ పడవలసి యుండును. ధనహీనులకు నేర్పడు సంఘములన్నియు పరిమితిలేని పూచీగల సంఘములు.

ఘములే అయి యుండును. గావున సంఘ ప్రతిమొబడు, వాని యస్వచ్ఛమూత్రము తీర్చుటకు ప్రాయత్నములను సలుపుటతో జాలదు. ఇతర మొందరుకూడ వాయిదానాటికి వారి వారి బాకీపై కములను చెల్లించునటుల జూచుటగూడ విధాయకము అయి యున్నది. లేనియెడల మంచివారియొక్క యాస్తికి సహితము డ్రేమముండజాలదు. కావున సంఘములోని ప్రతివ్యక్తియు సంఘములోని యితర వ్యక్తుల స్థితిగతులను గురించియు, యోగ డ్రేమములను గురించియు విచారించుచుండ వలయును. మరియు సంఘములోని వ్యక్తులందరు ప్రతివ్యక్తియొక్క యోగ డ్రేమమును గురించియు స్థితిగతులను గురించియు విచారించుట విధాయకము అయి యున్నది. గావుననే Each for all and all for each (సంఘమునకు ప్రతివ్యక్తియు—ప్రతివ్యక్తికి, సంఘము లేక, అందరికి ప్రతివారు—ప్రతివారికి అందరు) అనునది సహకారోద్యమ ప్రధాన సూత్రము అయి యున్నది. Each for himself (నీవరికివారే) అను స్వార్థప్రయోజక సూత్రమును సహకారసంఘములలో స్మరింపుటకు సహితము యవకాశ ముండకూడదు.

(2) సంఘములోని మొదలందరు సామాన్యముగ ధనహీనులే యైయుందురు. మరియు వారందరికి నవసరముగ కావలసిన విషయము సహితము నకటే యైయుండును. అనగా వారందరికి ద్రవ్యసహాయమే కావలసియుండును. గావున సంఘములలోని మొదలందరు సమానప్రతిపత్తి కలవారగుచూ ఒకేవిషయమునకుగాను పాటుబడువారు యైయుందురు. గావున మొదలందరు సంఘములో ఒకరినొకరు సమానగౌరవము

తోనే చూచుకొనుచుందురు. మొంబర్లందరికి సంఘమహాసభలలో చర్చలలో పాలుగొనుటకు సమానయధికారము కలదు. మొంబర్లందరికి వారి యభిప్రాయములను చెలుపుచూ వోటు (Vote) నిచ్చుటకు సమానయధికారము కలదు. ప్రతి మొంబరుకు వక వోటు నిచ్చుటకు మాత్రమే యధికార ముండును. సంఘమహాసభలలోను పంచాయితీసభలలోను జరిపిన తీర్మానముల ననుసరించి ప్రతివ్యక్తియు బద్ధుడై ప్రవర్తించవలసియుండును. సంఘమొంబర్లందరు, వారివారి భిన్నాభిప్రాయములతో నిమిత్తములేకుండా, సంఘ నిబంధనల ననుసరించి సంఘక్షేమమునకుగాను పరస్పరసహాయమునకుగాను ఏకోన్ముఖులై కృషిని సలుపుటయే విధాయకము. ఏవిధమైన భేదములు లేకుండా, సహకారసంఘములలో సమానభావముతో వ్యవహారములు జరుగుచుండును. All are equal (అందరు సమానము) అనునది సహకారోద్యమ ద్వితీయ యాదర్శమైయున్నది.

(2) వ్యక్తులు వారివారి యార్థికపరిస్థితులు క్రమముగలేని హేతువుచే ననేక యిడుమల పాలగుట సంభవించును. తన్ని వారణమునకు మార్గములను గానక అల్లాడుచుందురు. ధనహీనుడగుటచే, ఋణములనిచ్చుటకు నెవరును యంగీకరించరు. దొరికినను యధికవడ్డీరేటుతో దొరుకును. అట్టి యప్పువుచ్చుకొనిన వానిని బాగుచేయుచుండుటకు బదులు దినదిన క్షీణదశకు దెచ్చుటకు సహాయపడుచుండును. గావున సహాయములకు సహాయమునుజేసి నిలువబెట్టగల శరణాలయము సహకార సంఘములు అయియున్నవని వానికి బాగుగదెలిసి, వాటి సూత్రములయొక్క నిలువను గురించియు, వాటి విద్యుక్త ధర్మము

లను గురించియు బాగుగ విచారించి దెలిసికొని, 'అన్యథా శరణం నాస్తి' (వేరుగతిలేదు) అను దృఢనిశ్చయముతో సంఘములలో జేరకొరు వ్యక్తులే, సంఘములలో మెంబర్లగ నుండుటకు నర్హులు. అట్టివారే, సంఘములలో లభించిన పరపతిని యతి జాగ్రూకతతో కాపాడుకొనుచూ సంఘవిబంధనల ననుసరించి బహు భయభక్తులతో ప్రవర్తించుచూ సంఘాభివృద్ధికి దోడ్పడుటకు సంసిద్ధులై యుందురు. ఒకరి బలవంతముమీద గాని, ఒకరి ప్రోత్సాహముమూలకముగ గాని సంఘములలో మెంబర్లగ జేరినవారు సంఘములకు విశేషఉపకారులుకాజాలరు.

(4) పై సూత్రముల ననుసరించి స్థాపింపబడిన సంఘములు, మెంబర్లగ జేరిన వ్యక్తుల ప్రయోజనము నిమిత్తమే యేర్పడినవిగాని తదితరుల నిమిత్తము కావు. వాటిలో నప్పులు మెంబర్లకే నివ్వబడునుగాని యితరులు యెట్టిచిక్కులలో నుండియున్నను, యెన్ని విధముల ప్రార్థించినను యివ్వబడజాలవు. సంఘములలోని లాభములో క్షేమనిధివగై రాలను మిశ్రహయించగా మిగిలినది, సంఘవిబంధనల ననుసరించి సంఘమెంబర్లకు మాత్రమే పంచిపెట్టబడుచుండును. సంఘ లాభనష్టములకు సంఘ మెంబర్లే సదా పూచీని వహించియుందురు. వారే సంఘ జవాబుదారీని, సంఘబాధ్యతను సంపూర్ణముగా వహించి సంఘోద్ధారణను గావించుచుందురు.

సంఘములలో మెంబర్లగ జేరి సంఘాభివృద్ధికిగాను పాటుబడువారే, సహకారసంఘములవల్ల గలుగు సౌకర్యములను యనుభవించుటకు నర్హులు కాని, తదితరులు యీ సౌకర్యములను యనుభవించుటకు నర్హులుకాగని సహకార సిద్ధాంతము.

సంఘ నిబంధనలకు బద్ధుడుకానట్టియు, సంఘ లాభనష్టములకు బాధ్యుడుకానట్టియు, సంఘపూచీని వహించనట్టియు యితరులకు సంఘసౌకర్యములను గల్గించకపోవడము సమంజసముగాను, సహేతుకరముగను యున్నదనుటలో యావంతయు సందేహ ముండజాలదు.

పై సహకారసూత్రముల నాధారము మీదనే సహకార పరపతి సంఘములు వివిధప్రాంతముల స్థాపింపబడి వివిధోపయోగములను మానవకోటికి గావించుచుండెను. ధనహీనులు సంఘములుగ గూడి, వారి యవసరములకు గావలసిన పైకమును యప్పుగ దెచ్చుకొని వారివారి పనులను సలక్షణముగ జరుపుకొనుచున్నారు. సంఘములుగ నేర్పడక, ధనహీనులు వారికి గావలసిన పైకమునకుగాను ప్రయత్నించిన పక్షమున వారిలో చాలమందికి నప్పు దొరుకుటయే దుస్సాధ్యము. దొరికిన వారికి సహితము వడ్డీరేటు నధికముగ నుండును. అట్లుగాక సహకార సంఘములలో స్వల్ప వడ్డీరేటుతో గావలసిన పైకము సులభముగ దొరుకుచున్నది. పైవిధముగనే వ్యక్తులు సంఘములుగ నేర్పడి వారికందరికి గావలసిన వస్తువులను సమ్మిష్టిగ గొనిదెప్పించిన పక్షమున, బజారులో ధరలకంటె చవుకగాను, బజారులో నరుకుకంటె మంచివిగాను, బజారులోని కొలతలు తూనికలకంటె సరియైన కొలతలతోను తూనికలతోను వస్తువులు దొరుకుట సంభవించును. మరియు ఇట్లే వ్యక్తులు సంఘములుగ నేర్పడి, వారమ్మదలచిన ధాన్యము వగైరాలను సమ్మిష్టిగ నమ్మినచో, ప్రతివ్యక్తియు బ్రత్యేకముగ నమ్మినదానికంటె యెక్కువ లాభమును బొందుటకు నవకాశము

కల్గుచున్నది. మరియు వ్యక్తులు సంఘములుగ నేర్పడి, విలువ గల వ్యవసాయ సామగ్రిలనుగాని, ప్రపయోగకరమైన విలువ గల యంత్రములనుగాని, గొన్ని తెప్పించిన, స్వల్పరేటు అద్దెతో సంఘమెంబర్లు సదరు యంత్రములను సామగ్రిలను వాడుకొనుటకు నవకాశము కల్గుచున్నది. ధనవంతులు యతి ప్రయ ప్రయాసలతో దెప్పించి వాడు యంత్రములు సామగ్రిలువచ్చె గె రావల్ల బొందు సౌకర్యములను సంఘములో మెంబరుగ చేరి నందున, ధనహీనుడైనను యనుభవించుచున్నాడు. పై విధముగనే వ్యక్తులు సంఘములుగ నేర్పడి వివిధోపయోగకరమైన పనులను గావించుచూ, సుఖముగ జీవనములను గడుపుచున్నారు. 'సంఘే శక్తిః కలియంగే' అను నార్యోక్తి మన సహకారసంఘములలో సంపూర్ణముగ నిదర్శన మగుచున్నది. విజ్ఞాన మూలకముగ ధనహీనులు సహితము వివిధసౌకర్యములను యనుభవించుచూ, వారిపరిస్థితులను వారు చక్కపరచుకొనుటయే గాక, ధనవంతులకునహితము మనశ్శాంతిని కలుగజేయుచూ, అనేకవిధముల వారి ప్రద్యమములకు దోడ్పడుచున్నారు. అందు మూలకముగ దేశము శాంతముగను ఔషధముగను పుండుటకు గారణమగుచున్నది.

—♦ పరపతి విలువ ♦—

సహకారసంఘములు, సహకార పరపతిసంఘములనియు, సహకారపరపతేతర సంఘములనియు రెండువిధములుగ విభజింపబడియున్నవి. సహకార పరపతిసంఘములను గురించి మాత్రమే మనము ప్రస్తుతము విచారించెదము. 'పరపతి' యనగా,

వలయును. ఇట్లు జరిగిన పక్షమున, సంఘములలో పారు బాకీలు విశేషముండజాలవు. మెంబర్లు సహితము కడు శ్రద్ధా భక్తులతో నేవిధమైన దుర్వ్యయమును జేయక, ముఖ్యవసరమైన ఖర్చులను మాత్రమే చేయుచూ, బహు పొదుపుగను మితముగను డబ్బును వాడుచూ సంఘబాకీని దీర్చుటకు కృషి సల్పుచుండును. ఇట్లు చేయక, నశోద్ధచేసి, వచ్చిన యాదాయపై కమును మితితప్పి వాడినపక్షమున, సంఘ పంచాయితీ దార్లు వేసిన యంచనా నిష్ప్రయోజకము యగుటయేగాక, సంఘములో బాకీని యేర్పరిచిన వాయిదానాటికి దీర్చుటకు, అందు మూలకముగ సంఘములో పరపతిని నిలుపుకొనుటకు నాస్కారముండజాలదు. సామాన్యముగ సహకార సంఘములలో మెంబర్లు స్వల్పసంపాదనపరులు, స్వల్పయాస్తిపరులు అయి యుందురు. గావున వారి సంపాదన ద్రవ్యములోనుంచి కొంతభాగమును సంఘపంచాయితీవారి యంచనా ప్రకారము మివహించుచూ, యనవసరమైన ఖర్చులను జేయక, జీవనోపాధికి ముఖ్యముగ గావలసిన ఖర్చులను మాత్రమే చేయుచూ, కాలమును గడుపుచుండినగాని సంఘబాకీ తీరజాలదు. గనుక సహకార సంఘములలోని ప్రతివ్యక్తియు మితవ్యయ సిద్ధాంతమును సంపూర్ణముగ ననుష్ఠానమందుంచినగాని, సహకారోద్యమ కల్పవృక్ష నీడను విశ్రమించుటకు నర్హులు కాజాలరు.

"Without thrift no credit." పొదుపు పరపతికి పుట్టి నిల్లు. పొదుపుగలవారికే, పరపతి గల్గుటకు నవకాశము కల్గును. పొదుపుగల వారికే, ఋణబాధలేకుండగ జీవయా

తనను సలుపుటకు వీలగును. పొదుపుగల వారికే, సర్వార్థ సాధనియగు ధనమును సంపాదించి నిలువజేయుటకు నాస్కారము కల్గును. పొదుపుగల వారికే, సదరు ధనమువల్ల కల్గు సకలవిధ సౌకర్యములను యనుభవించుటకు భాగ్యము సంభవించును. పొదుపుగలవారికే, మానవకోటికి వివిధోపయోగకరములైన కార్యములనుజేసి యిహపరసౌఖ్యములను బొందుటకు కారణమగును. ఇంత చెప్పినేల. పొదుపుగనుండిన, ధనముండును. ధనముండిన, సకలమును సాధింపవచ్చును. “నాయందు లక్ష్మ్యమున్నవానినే, నేను లక్ష్మ్యముగజూతును” యని ధనదేవత చెప్పిప్పుచుండునని యొక సామెతకలదు. ధనముయెడల లక్ష్మ్యమే పొదుపు—మితవ్యయము.

పొదుపు విషయమై నొకమహనీయుడు యిట్లు చెప్పెను.

“It is the daughter of wisdom, the sister of temperance, and the mother of freedom.”

అది వివేకమునకు కుమార్తె, మితమునకు సోదరి, స్వాంత్ర్యమునకు తల్లియై యున్నది.

—♦ డిపాజిట్టు ♦—

మరియు మరియొక ముఖ్యవిషయమును సహకార సంఘములలోని ప్రతివ్యక్తియు గమనించవలసి యున్నది. సహకార సంఘములు వాటి మొంజర్లకు నిచ్చుటకు ద్రవ్యమును యెక్కడ నుంచి సంపాదించుచున్నది? డిపాజిట్లే సహకారోద్యమమునకు మూలాధారమగుచున్నవి. డిపాజిట్లనగా యేమిటి? వ్యక్తులు వారి సంపాదన పై కమును, పూరక వారివద్దనే వుంచుకొనిన పక్షమున లాభముండదనియు, లోకులకు నిచ్చిన వారు క్రమ

ప్రకార మివ్వనిపక్షమున నానాయకుమల పడవలసివచ్చున నియు భయముతో, బ్యాంకులలో — నియమితకాలపరిమితితో ఛారిచ్చువడ్డీ రేటుప్రకారము దాచుకొనుచున్నారు. సదరు వడ్డీ సామాన్యముగ నారు మాసముల కొక పర్యాయము యివ్వబడుచుండును. మరియు వాయిదా ఆఖరున యావత్తు డిపాజిట్లు పైకము అప్పటికి బాకీయున్న యావత్తు వడ్డీ మొత్తముతో డిపాజిటర్లు వాపసుచేయబడును; లేదా, తిరియదేప్రకారము పైకము యవసరము లేనియడల డిపాజిట్లు చేసుకొనుచుండవచ్చును. బ్యాంకువారు యీపైకమును యధిక వడ్డీరేటుతో లోకులకు తగు జామీనుమీద యప్పులుగ నిచ్చి లాభమును పొందుచుందురు. బ్యాంకులు ధనవంతుల వద్ద డిపాజిట్లు మూలకముగ స్వల్పవడ్డీ రేటుతో ద్రవ్యమును స్వీకరించి, యాద్రవ్యమునే యధికవడ్డీరేటుతో ధనము కావలసిన వారికి నప్పులుగనిచ్చి త్రిపుంచూ లాభమును బొందుచున్నారు. అప్పు పుచ్చుకొన్నవారు క్రమముగ నివ్వనిపక్షమున బ్యాంకు నష్టపడుటయేగాక, డిపాజిటర్లు సహితము బహుచిక్కుల పాలగుదురు. ఈ పిధముగనే సహకార బ్యాంకులలో సహితము పనులు జరుగుచున్నవి. గాని సహకారోద్యమములో బ్యాంకులు డిపాజిట్ల మూలకముగ సంపాదించిన సొమ్ము బీదల సహాయార్థము పరిమితిలేని పూచీగల సంఘములకు నప్పులుగ నివ్వబడుచుండును. తదితర బ్యాంకులలో నట్లుగాక ధనవంతులకే డిపాజిట్లు పైకము వాడబడుచుండును.

సహకారోద్యమమందలి సంపూర్ణవిశ్వాసముచే లోకులు, పురుషులు, స్త్రీలు, ధనవంతులు, ధనహీనులు, ఉద్యోగులు

కూలివాండు, సంఘములలోను, పెంట్రలు బ్యాంకులలోను, రాజధాని బ్యాంకులలోను విరివిగ వారి ద్రవ్యమును డిపాజిట్ల మూలకముగ దాచుకొని సుఖముగ కాలమును గడుపుచుండిరి. డిపాజిట్లమూలకముగ డబ్బును దాచుకొనుటకు డబ్బు యెట్లు లభించును? వ్యక్తులు వారి వారి స్వప్రయోజకత్వము చేతను కృషిసల్పి సంపాదించిన ద్రవ్యమును మితముగ వాడుకొనుచూ యనవసరమైన ఖర్చులను జేయక మిగిల్చినద్రవ్యమునే డిపాజిట్ల మూలకముగ దాచుకొనుచున్నారు. ఏరికైనను, మితవ్యయమును యభ్యసించనిపక్షమున, ద్రవ్యము మిగులుట కల్గ. డిపాజిట్లనుచేయుట భ్రమ.

సహకారసంఘములలో ధనవంతులసొమ్ము ధనహీనుల ప్రపయోగము నిమిత్తం వాడబడుచున్నది. ధనవంతులు మితవ్యయముతో సంపాదించిన సొమ్మును, ధనహీనులు సహితము మితవ్యయముతోనే వాడుకొనుచూ, లాభమును సుఖమును బొందుదురుగాత. సహకారసంఘములలోని ప్రతి వ్యక్తియు మితవ్యయదీక్షను బూని, యతికఠినముగ ననుష్ఠానమందుంచిన గాని, వాని బాకీలను వాయిదాలప్రకారము చెల్లించుటకు వీలు పడదు. సంఘము బాగుపడజాలదు. మితవ్యయమే, ధనవంతులకు-ధనహీనులకు పరస్పర ముపయోగకారియును, లాభకారియును యగుచూ, అందరు సుఖముగ కాలక్షేపమును జేయుటకు సవకాశమును కలుగజేయుచున్నది.

“సర్వేజనాః సుఖినోభవన్తు”.

గ్రంథబాహుళ్యమగుననే భయముచే సహకార పరపతి సంఘములను గురించి ప్రస్తావనమునకు సంబంధించినంతమట్టుకే

కువముగ వ్రాసియుంటిని. నేను లోగడ ప్రచురపరచిన
 “గ్రామ సహకార పరపతి సంఘములు” అను పుస్తకములో
 పరపతిసంఘములను గురించి యావద్విషయములు సంపూర్ణ
 ముగ వివరింపబడియున్నవి.

రెండవ అధ్యాయము

మొదటిఅధ్యాయములో సహకారోద్యమమునకు మిత
 వ్యయమునకు గల సంబంధము వివరముగ వ్రాయబడియున్నది.
 మితవ్యయ ముండినగాని వ్యక్తి బాగుపడజాలడు. వ్యక్తి బా
 గుగనుండినగాని సంఘము బాగుపడజాలదు. సంఘము బాగుగ
 నుండినగాని, ప్రద్యమము బాగుపడజాలదు. గనుక మితవ్యయము
 సహకారోద్యమమునకు ప్రధాన మూలపీఠము అయియున్నది.

మితవ్యయ మనునది సర్వదేశములయందు—సర్వావస్థల
 యందు—సర్వకాలములయందు—సర్వ విషయములలోను ప్రతి
 మానవునివల్ల ననుష్ఠానింపబడవలసిన విషయము అయియున్నది.
 మితవ్యయము అనగా హద్దుకులోబడి ఖర్చు జేయుట; అనగా
 అవసరమునకు ననుగుణ్యముగ ఖర్చుజేయుట. విలువగలవస్తు
 వును వాడుటయే ఖర్చు యనబడును. ప్రపంచములోనిప్రతి
 వస్తువు దేశ కాల పరిస్థితులననుసరించి విలువను కలిగి యేయుం
 డును. అట్టి వస్తువులలో ధనము అనగా డబ్బు (బంగారము,
 వెండి) మిక్కిలి ప్రాధాన్యమైనది. అట్టి ధనమునుగురించి యీ
 యధ్యాయములో గొంతవరకు విస్తరించి వ్రాయబడును.

‘ధనమూలమిదం జగత్త్’ అను నార్యోక్తి సమస్తజీవి దితవిషయంబేగదా. కృపాజలవిధియును, శరణాగతవత్సలుడును, సృష్టిపాలనకర్తయును అయిన శ్రీ మహావిష్ణువుయొక్క సత్తా స్థలమందు సదా నివసించు శ్రీ మహాలక్ష్మీదేవియొక్క స్వాధీనమందు ధనమూతయు యుండుననియు, అష్టదిక్పాలులలో ను దీచి దిక్పాలకుడైన కుబేరుడు (ధనదుడు) యోగ్యతాయోగ్యతలచుబట్టి మానవులకు నాధనము నిచ్చుచుండుననియు పురాణ గాథలు ఘోషించుచున్నవి. అందులకు బ్రహ్మాణముగనే, మనవారు శ్రీ మహాలక్ష్మి కటాక్షవీక్షణములకు బాతులగుటకు గాను ననేక వ్రతములను యాగములను సల్పి బహు విధముల వ్రయప్రయాసలకు లోనగుచున్నారు. అదేప్రకారము కుబేరునికి సహితము సత్కృతులొనరించుచున్నారు. లక్ష్మి కటాక్షమునంగాని ధనము మానవునికి జేకూరదు. గనుకనే ధనవంతులను లక్ష్మిపుత్రులని పిలువ సాహసించురు. అట్టి చేకూరిన ధనమును కొందరు ధనలక్ష్మిగా భావించి, బహు భయభక్తులతోను, అతి గౌరవముతోను, బహు లక్ష్మ్యస్వభావముతోను కాపాడుచుందురు. ధనముయెడల నట్టి లక్ష్మ్యస్వభావమే మితవ్యయమునకు మూలకారణ మగును.

మరియు “ఉద్యోగినం పురుషసింహముపైతిలక్ష్మిః” అను భర్తృహరి వాక్యము ననుసరించి, పాలుమాలక కృషి సల్పు మానవశ్రేష్ఠునికి లక్ష్మిదేవియు ప్రసన్నురాలై కోరు వరముల నొసంగుటకు సంసిద్ధురాలై యుండును. అట్లు కష్టపడి సంపాదించిన ధనమును యేపురుషుడైనను దుర్వినియోగపరచుటకు నిచ్చగించునా? బహు పదిలముగ గాపాడుచూ, అత్య

వసరమైన ఖర్చులకు మాత్రమే వాడుచూ, కాలక్షేపమును చేయుచుండును. అట్లు గావించుటయే మితవ్యయమనబడును.

—♦ ధనమనగా యేమిటి ♦—

విలువగల ప్రతివస్తువు ధనమని పిలువబడవచ్చును. ఎట్టి హీనమైన వస్తువునకు నయినను మానవుల యవసరమును బట్టి విలువకల్గు చుండును. ఉపయోగము తెలియక పనికిరానిదని భావించుటయే కాని ప్రపంచకములోని ప్రతివస్తువు మానవునికి నుపయోగకారియే యగుచుండును. భగవంతుడు సమస్తజీవరాసులను సమస్త ఓషధులను సమస్తపదార్థములను పరస్పర సహకారమునిమిత్తమే సృష్టించి యున్నాడు. కావున మానవులకు ప్రపంచకములో నిరుపయోగకరమైన పదార్థము యేదియు యుండజాలదు. ఉపయోగకరమైన ప్రతి వస్తువునకు విలువ వుండితీరును. మన యచుభవమునుబట్టి నీవిషయమును ప్రతి దినమున మనము గ్రహించుచునే యున్నాము. దినవాడుకవల్ల గృహముల నావరణములలో నేర్పడు మనకు పనికిరాని బూడిదె వగైరా పెంటకుప్పలు సహితము యెరువుకుగాను పొలములలో వాడబడుచున్నది. సదరు పెంటకుప్పను వ్యవసాయదారులు విలువనిచ్చి కొని పొలములలో వాడుచున్నారు. మరియు పొలములలో వేయుటకు నెరువుకుగాను పశువుల పేడ, పొలములు లేనివారివద్ద యెంతప్రియముగ కొని వాడబడుచున్నదో వ్యవసాయదారులకు బాగుగ విదితమయ్యే యున్నది. మరియు మ్యూనిసిపాలిటీలవల్లను, యూనియను బోర్డులవల్లను వారి వారి వీధులలో నూడ్చుగ పోగుచేయబడిన పెంటయంతయు

సంవత్సరమున కొకవర్షాయము వేలము వేయబడగా, వ్యవసాయదారులవల్ల కొనబడి పొలములలో నెరువుగ వాడబడుచున్నది. సదరు పెంట ఖరీదు సహితము ప్రతిసంవత్సరము విశేషముగ నభివృద్ధిని పొందుచున్నది. మనకు పనికిరాదని భావించి పారవేసిన పెంట సహితము యేవిధముగ నుపయోగింపబడుచున్నదో యెట్టివిలువను దెచ్చుచున్నదో చూచుచున్నాము. పశువులు చనిపోయినపిమ్మట వాటి చర్మములు, వాటి బొమికలు, వాటి కొమ్ములు సహితము యతివ్రాయ ప్రయాసలకులోనై కొనబడి, బహువిధముల నుపయోగింపబడి మానవులకు సనేకవిధముల దోడ్పడుచూ లాభమును కలుగజేయుచున్నవి. ఇసుక, బూడిదెల సహాయముతో ప్రితి దినము మనమువాడు దివ్యముగ ప్రకాశించునట్టియు, పరిశుభ్రమైనట్టియు గ్లాసు చేయబడుచున్నది. మరియు పనికిరాని కాగితములు—గుడ్డపీలీకలతో, ప్రితి దినము మనమువాడు కాగితములన్నియు తయారు చేయబడుచున్నవి. ఇదేవిధముగ పనికిరావని భావింపబడు వస్తువులనుంచి వివిధోపయోగకరములైన వస్తువులు తయారుచేయబడి పనికిరాని వస్తువులకు సహితము విలువను కలుగజేయుచున్నవి. కొన్ని సమయములలో మన యవసరమునుబట్టి మన్నును సహితము విశేషధరకు గొనుచున్నాము. ఔషధములకుగాను యరణ్యములలోను, పర్వతములమీదను పెరుగు వృక్షముల నేరులు—దుంపలు—ఆకులు వగైరాలను సధిక వెలకు గొని వాడుచున్నాము. ప్రితివస్తువునకు వాటియోగ్యతాయోగ్యతలను బట్టియు, మానవుల యవసరావసరములబట్టియు, విలువయధికముగనో హీనము

గనో యేర్పడుచుండును. పరికించిచూడ ప్రపంచకములో పనికిరాని వస్తువేదియు కానరాదు ; అనగా ప్రతివస్తువు వుపయోగింపదగిన వస్తువనియు, దానికి విలువగలదనియు స్పష్టమగుచున్నది. గావున ప్రపంచమంతయు ధనమయమనియే చెప్పవచ్చును. అట్టి ధనసహకారములేనిది ప్రపంచకములో నేవ్యవహారము తుదముట్టనేరదు. గనుకనే “ ధనమూలమిదం జగత్ ” యని చెప్పబడుచున్నది.

ప్రపంచమంతయు ధనమయమై యెటుజూచినను ధనము గోచరమగుచున్నప్పుడు, ధనవంతులనియు ధనహీనులనియు మానవులలో భేదము యేలకలుగవలయును? ధనవంతులకు ధనహీనుల కంటే నాధిక్యత యేలనుండవలయును? వారు సల్పు కృషి ననుసరించియు, వారి పూర్వజన్మసుకృతము ననుసరించియు, మానవులకు ధనము పలువిధములుగ లభించుచుండును. కొందరికి పౌలములు విశేషముగ నుండి ధాన్యము సమృద్ధిగ నుండుట సంభవించును. కొందరికి వెండి-బంగారములు సమృద్ధిగ నుండుట సంభవించును. మరికొందరికి పశువులు సమృద్ధిగ నుండుట సంభవించును. అదేవిధముగ పలువురికి పలువిధముల ధనము సమృద్ధిగ నుండుట సంభవించును. అట్లు సంభవించుట మానవులు సల్పు కృషికి ననుగుణ్యముగనే యుండును. “ చేసుకొనినవార్కి-చేసుకొన్నంత, మహాదేవ ” యను సామెత ననుసరించి కష్టపడి వొళ్ళు దాచుకొనక కృషిసల్పిన వానికి బాగుగ లభించును; బద్ధకించిన వానికి నేమియు లభించనే లభించదు. గావున మానవులు సల్పు కృషి ననుసరించియే ధనవంతులు ధనహీనుల భేదము కలుగుచున్నది. సమృద్ధిగ నున్నవారు సమృద్ధిగ లేని

వారికంటె నాధిక్యతను బొందక తప్పదు. ధనసమృద్ధిచేత, ధనహీనుల చేతకాని వివిధ విషయములను ధనవంతులు చేయ గలరు. ఇంతయేల. ధనహీనులకు వివిధోపయోగ కరములైన సాకర్యములను కలుగజేసి, 'పరోపకారార్థ మిదంశరీరం' అను యార్యోక్తిని సార్థకపరచుకొని ధన్యులగుచున్నారు. అట్టి పరిస్థితులలో ధనవంతులకు ధనహీనుల కంటె నాధిక్యతయు, యెక్కుడు గౌరవము వుండుట సహజము. విధాయకము.

ఇంతవరకు, ప్రపంచములోది ప్రతివస్తువునకు విలువ గలదనియు, అట్టి ప్రతివస్తువు ధనమనియు చెప్పియుంటిమి. గాని వాడుకలో మాత్రము కోటిశ్వరులనియు, లక్షాధికారులనియు విశేష ధనవంతులనియు, వారివారికిగల సువర్ణ రజిత సంచయముల ననుసరించి పిలువబడుచున్నారు. విశేష భూములుండిన పక్షమున మొఖాసాదారులనియు, జమీనుదారులనియు పిలువబడుచుందురు. అదేవిధముగ పలువిధముల ధనములుగలవారు పలువిధముల నామములతో ప్రజలవల్ల గౌరవింపబడుచునే యున్నారు. లక్షాధికారులను పేరుమొదలు భిక్షాధికారులు అనుపేరు వరకు పేరులు వారివారికి గల ధనము ననుసరించి కలుగుచున్నవి.

—♦ నాణెముల యవసరము ♦—

పూర్వపు దినములలో నేవిధములైన నాణెములు వాడుకలో నుండియుండలేదు. నాణెముల ముఖ్య పుపయోగము మనవద్ద లేని వస్తువులను నాణెముల నిచ్చి కొనుటయేగదా (Exchange). అట్టిది పూర్వపుదినములలో పంట ధాన్యముల మార్పుదల మూలకముగ సులభముగ జరుగుచుండెను. ఇ

టికిని గ్రామాదులలో పంటధాన్యము నిచ్చి యమ్మవచ్చిన కూరగాయలు—ఫలములు వగైరాలను కొను వాడుక యాచరణ లో నుండియున్నది. నాణెములకు బూర్వము, యీషద్ధతియే బహు బాహుళ్యముగను విరివిగను యాచరింప బడుచుండెను. భగవత్ సృష్టి చిత్రము ననుసరించి, యన్ని దేశములలోను ఒకటేతరహా పంటలు పండవు. దేశకాలపరిస్థితుల ననుసరించి వివిధప్రాంతములలో వివిధపంటలు పండుచుండును. ఉష్ణ దేశములలో పండు పంటలు—కూరకాయలు—ఫలములు వేరు; శీతలదేశములలో పండు పంటలు—కూరకాయలు—ఫలములు వేరు. మన చెన్నపురి రాజధానిలోనే, కొండల ప్రాంతముల పండు పంటలు వేరు; నీలగిరి—పుడకమండల ప్రాంతముల పండు పంటలు వేరు; మలబారు—కనడాజిల్లాలలో పండు పంటలు వేరు; తదితరప్రాంతముల పండు పంటలు వేరు. సముద్రప్రాంతముల ఉష్ణ సమృద్ధిగ లభించును. ఉష్ణ సకలజనులకు నవసరమైన వస్తువుగదా. ఉష్ణ సమృద్ధిగా పండు ప్రాంతముల మరియే విధమైన పంటయు పండుట కష్టము. గావున ఉష్ణ కావలసిన వారు వారిదేశములలో ఫలించు పంటలువగైరాలను దెచ్చి, ఉష్ణ పండు ప్రాంతముల నివసించువారికి నమ్మి, వాటి ఖరీదు ప్రత్యామ్నాయముగ ఉష్ణను దీనుకొనిపోవుచుండు వాడుక కలదు. శ్రీమమైన రహదారీలు—కాలుషలు—రైల్వే లేనిరోజులలో, లంబాడివారు వారి యెడ్లతండాలతో నీ వ్యాపారమును బహువిరివిగ జరిగించుచుండెడివారు. ఇదేవిధముగ వకరికి గావలసిన వస్తువులకుగాను వారివద్దనున్న సరుకులనిచ్చి, కావలసిన వస్తువులు వున్నవారిదగ్గర కొనుచుండెడివారు. ప్రభుత్వ

మువారికి నివ్వవలసిన తహసీలు సహితము రహితువద్దనున్న ధాన్యముతోనే చెల్లించబడుచుండెను. ఆదినములలో నేవిధములైన నాణెముల యవసరము లేకయే వ్యవహారము లన్నియు జరుగుచుండెను. కాని కాలము జరిగినకొలది, పలు విధములైన చిక్కులు సంభవించ ప్రారంభించెను. కొండప్రాంతములలో పండు చింతపండు సమృద్ధిగ గలవారికి, సముద్ర ప్రాంతముల లభించు ఉప్పు కావలసియుండునని యనుకొనుడు. కాని ఉప్పు గలవారికి, చింతపండు వకపర్యాయమే లోగడ విశేషముగ కొని నిలువజేసి యుండుటచేతనో, మరి యే యితరకారణముచేతనో యవసరము లేకపోవచ్చును. అట్టి సీతిలో చింతపండు సమృద్ధిగ నుండి ఉప్పుకావలసినవారి గతి యేమి కావలయును? కొన్ని దేశములలో వర్షములు క్రమముగ లేని హేతువుచేతను, భూములు నుంచి బలమైనవి ఫలవంతములైనవి కాని హేతువుచేతను, పంటలు క్రమముగ లేక, ఆయాప్రాంతముల నివసించు జనులకు సహితము ఆపంటలు చాలక నిబ్బందిపడుట సంభవించుచుండెను. వారిపంటలు వారికే చాలని పరిస్థితులలో వారికి లేని వస్తువులను సంపాదించు టెట్లు? కొన్ని సమయములలో వారివద్దనున్న సరుకులను విడుదలచేసి, కావలసిన సామగ్రిలను దెచ్చుటకు, దూరభార ప్రయాణములను సలుపవలసి వచ్చుచుండెను. అట్టి ప్రయాణములను జేయుటకు శక్తిసామర్థ్యములు చాలక నిబ్బంది పడుట సంభవించుచుండెను. దూరప్రయాణములకు లక్ష్యమునేయక, కష్టములకు నోర్చి వెళ్లినను, కావలసినంత సరుకులు దొరకకబోవుట సంభవించుచుండెను. అందువల్ల పడిన శ్రమయంతయు వ్యర్థ

మగుట సంభవించుచుండెను. పై చిక్కుల నన్నిటిని నివారణ చేయుటకుగాను, పలువిధములైన ప్రయత్నములు సలుపబడి, తుదకు లోహాయుగములో లోహములతో నాణెములు చేయబడి వాడబడుట ప్రారంభింపబడెను. అనగా ప్రస్తుత మందిరిగ లోహనాణెముల నిచ్చి, కావలసినవస్తువులు కొనబడుచుండెను. పై చిక్కులను నివారణచేయుటకు గావలసిన వస్తువు సాధ్యమైనంత యెక్కువ విలువకలది నైనగాని, స్వల్పముగ నిచ్చిన చాలదు. స్వల్పముగ నుండినగాని, ప్రయాణములలోను తదితర సమయములలోను సులభముగ తీసుకొనిపోబడుటకు వీలుగ నుండజాలదు. మనకు దొరకు యన్నిపదార్థములలో, లోహములు విశేష విలువగలవి యైయున్నవి. లోహములన్నిటిలో బంగారు మిక్కిలి విలువగలది. తరువాత వెండి, తరువాత రాగి విలువగలవి. గాఢననే చిరకాలమునుంచి నాణెములు లోహములతో జేయబడి వాడబడుచున్నవి. చింతపండు సమృద్ధిగ నున్నవారు చింతపండును యమ్మి ఖరీదుకుగాను నాణెములను పుచ్చుకొని సదరు నాణెములతో వారికి గావలసిన సరుకులను గొనుచుందురు. సదరువిధముగ వ్యాపారము బహు సుఖవుగను బహు విరళముగను జరుపబడుచున్నది.

—♦ తూనిక : కొలత పనిముట్లు ♦—

ప్రారంభమున వ్యాపారమంతయు తూనికలు—కొలతలు లేక ముఖద్వష్టితోనే జరుపబడుచుండెను. కాలము గడచిన కొలది, వ్యాపారమును క్రమమైన పద్ధతులమీదనడుపుట యన సరమని భావించి, తూనికులు—కొలతలు యమలులో బెట్టబ

డెను. మనపూర్వీకులు ప్రారంభమున కొయ్యపనిముట్లతోను, దర్మిలా రాతి మన్ను పనిముట్లతోను, తర్వాత లోహపనిముట్లతోను కాలమును గడుపుచుండెడివారు. అదేవిధముగ తూని క—కొలత పనిముట్లు సహితము ప్రారంభమున కొయ్యతోను, దర్మిలా రాయి మన్నుతోను, దర్మిలా లోహములతోను చేయబడి వాడబడుచుండెను. ఇప్పటికిని కొన్నికొన్ని స్థలములలో మూషవిధములైన పనిముట్లు వాడబడుచుండగా చూచుచునే యున్నాము. మన గృహోపకరణములలో సహితము మానుగిన్నెలు, రాచిప్పలు, కుండలు, లోహపాత్రలు అను నాలుగు విధములైన పాత్రలను వాడుచునేయున్నాము. ప్రస్తుత నవనాగరికత రోజులలో సహితము, మనపూర్వీకులు వాడు కొయ్య రాతి సంబంధమైన పాత్రలను వాడుచుండుటయే వారి యాధిక్యతను క్రియారూపేణ వెల్లడిచేయుటయే గాక, వారిని గౌరవించుట సహితము సంభవించుచున్నది. ప్రస్తుతము మనమువాడు పింగాళీ—గాజుపాత్రలకంటె, మానుగిన్నెలు—రాచిప్పలు—లోహపాత్రలు యెన్నిరెట్లు గట్టిగను—నిర్భయముగను వాడుటకు వీలగునో చదువరులకే విదితము. ప్రభుత్వమువారు దేశమందంతటను కొలతలు—తూనికలు నొకవిధముగ నేయుండులాగు నేర్పాటులను గావించి, సదరు పనిముట్లు ప్రభుత్వోద్యోగీయుల వల్ల సంగీకరింపబడినట్లు సూచనగ, గురుతులు వేయబడుచున్నవి.

—♦ బంగారు : వెండినాణెములు ♦—

నాణెములు బంగారు వెండి మొదలైన లోహములతో జేయబడుచున్నవి. మనదేశములో, నితరదేశములలో

వలె, బంగారు నాణెములు విశేషముగ చలామణిలో లేవు. నవర్సలు, మొహరీలు, కాసులు అచ వివిధరకముల బంగారు నాణెములు వాడుకలోనుండి యున్నవి. వీటిధరలు బంగారుధర ననుసరించి హెచ్చుతగ్గు లగుచుండును. మన దేశములో బంగారు నాణెములు విశేషముగ నాభరణముల నిమిత్తము వాడబడుచుండును. వెండినాణెములు (రూపాయలు, అర్ధరూపాయీలు, పావలాలు) మూడు విధములు ప్రస్తుతము యములు లోనుండి యున్నవి. లోకసామాన్య వ్యవహారములకుగాను, ఒకరూపాయీకి రెండు అర్ధరూపాయీలనియు, నాల్గు పావలాలనియు, యెనిమిది అర్ధపావలాలనియు, పదహారణాలనియు, యరువదినాల్గు కాసులనియు, వకవందనూట తొంబదిరెండు పైసలు అనియు, మారకము యేర్పడియున్నది. అదేవిధముగ పై నుదహరింపబడిన వివిధ నాణెములకు వాటికి ననుగుణ్యముగ విలువయేర్పడి చలామణి యగుచున్నవి. ప్రజాసామాన్య సౌకర్యమునకుగాను పై నాణెములు యేర్పాటు చేయబడి, ప్రతిదినమున విరివిగ వాడబడుచుండిన హేతువుచే, వ్యవహారములన్నియు సలక్షణముగ జరుగుటకు నాస్కారము కల్గుచున్నది.

—♦ కర్రెన్సీ నోట్లు ♦—

కాని యీనాణెములను విశేష సంఖ్యలుగ నొకచోట నుంచి మరియొకచోటుకు తీసుకొనిపోవుట భారముగాను, నొంగల భయముచే కడు నుపద్రవకరముగను గానబడుచుండెను. ఇట్టిస్థితిలో ప్రభుత్వమువారు ప్రజాసౌకర్యమునకుగాను (Post

Office) పోస్టాఫీసులను యేర్పర్చి, వాటిలో (Money order) మణియార్డరు పద్ధతిని యేర్పాటు చేసియుండిరి. అందుమూలముగ రు 600 లకు మించకుండా యెంత మొత్తమునైనను నూటికి వకరూపాయి కమిషన్తో మనము పంపదలచిన ప్రదేశములోనున్న వ్యక్తికి అందచేయవచ్చును. పంపదలచిన మొత్తము రు 600 లకు మించకూడదనే నిషిద్ధము, అంతకంటె పెద్ద మొత్తములను బంపవలసివచ్చినపుడు యిబ్బందిగ గనబడుచుండెను. మరియు విశేషసంఖ్యగల రూపాయాలు వగైరాలను, దూరప్రాంతములకు జేయు ప్రయాణములలోను, నిత్యకృత్య వ్యాపారములలోను తీసుకొనిపోయి వాడుకొనుట కడుదుస్సాధ్యముగ గనబడుచుండెను. ప్రారంభమున వ్యాపారము సరుకుల మార్పుదలతో జరుపబడుచుండెను. అది కష్టముగదోచినందున, కొనదలచిన సరుకుల ఖరీదుకుగాను రూపాయాలు యివ్వబడి వ్యాపారము జరుపబడుచుండెను. పాపము! రూపాయాలను మోయుట సహితము భారముగదోచుట సంభవించినది. ప్రజలకు నానాటికి నాగరికత బలియుచున్నది. గావున ప్రభుత్వమువారు పరిస్థితులన్నిటిని బాగుగ గ్రహించి ప్రజలనుభవించు కష్టములను నివారణచేయుటకుగాను రూపాయాలకు బదులు కరెన్సీ నోట్లు (Currency notes) అను నామధేయముతో ప్రత్యేకకాగితములను ప్రభుత్వమువారి దస్కతు మొహర్లతో సృష్టిచేసి చలామణిలోబెట్టి వ్యవహారములను సాగింపనారంభించిరి. రు 5 లు మొదలు రు 1000 లు వరకు వివిధరీకముల నోట్లు తయారుచేయబడి విరివిగ దేశమందంతటను వాడుకలో బెట్టబడినవి. కరెన్సీనోట్లు యనగా:—

సదరు కాగితములో నుదహరింపబడిన మొత్తమును, యాకాగితమును దెచ్చి యుడిగిన వారికి యివ్వగలవాడను అని ఇండియాప్రభుత్వమువారి తరపున జవాబుదారి వుద్యోగస్థుడు వ్రాసి యిచ్చిన ప్రామిసరీనోటు. ఈ నోట్లు విషయమై యింతకన్న వివరించుటకు నవకాశము చాలదు.

ఈ నోట్లకు ననుగుణ్యముగ పోస్టుఆఫీసులలో (Insurance) భీమాచేసిన కవర్లద్వారా నోట్లు వగైరాలను రు 2000 లకు మించకుండా పంపుటకు సౌకర్యములు యేర్పాటు చేయబడెను. భీమా కమిషన్ ప్రస్తుతము నూటికి మూడు అణాలు అగుటచే మణియార్డరు కమిషన్ కంటే చాల యనుకూలముగ నుండుట సంభవించెను. కర్రెన్సీ నోట్లను కవరులో నుంచి మనసీలునువేసి, కవరులో నుంచబడిన మొత్తముకు ననుగుణ్యముగ కమిషనును యిచ్చి భీమాచేసిన పక్షమున, పంపదలచిన వ్యక్తికి సదరు కవరు సురక్షితముగ చేరును. కర్రెన్సీ నోట్లనెగాక నితర విలువగల నేవస్తువునయినను పై విధముగ బంపుటకు వీలగును.

రు 2000 లకు మించిన పైకమును బంపదలచిన యేమి చేయవలయును? భీమా (Insurance) పనికిరాదు. అప్పుడు బ్యాంకులమీదను, వర్తకులమీదను చెక్కులు, డ్రాఫ్టులు, హుండిలు వగైరాలను యిచ్చు పద్ధతి ప్రారంభింపబడెను. అందుమూలకముగ వేలకువేలురూపాయీలు బహుస్వల్పభిరుద్ధుతో నొకప్రదేశమునుంచి మరియొకప్రదేశమునకు జేర్చబడుచున్నవి. వ్యాపారము విబ్రంభించి జరుగుటకు నవకాశము కలుగుచున్నది. గ్రంథబాహుళ్య భయముచే ఇంకను వివరింపజాలను. నాణెములు

గాని, కర్రెన్నీ నోట్లుగాని, చెక్కులుగాని, హుండీలుగాని, డ్రాఫ్టులుగాని విశేషముగ వాణిజ్య సౌకర్యమునకు నేర్పజినవి. మన హిందూదేశము వ్యవసాయ దేశము. మన ప్రభుత్వమువారి యింగ్లాండు దేశము వాణిజ్యదేశము. పరస్పర సహాయమునకుగాను పై పద్ధతులన్నియు యనుష్ఠానింప బడుచున్నవి.

—♦ ధన నిలువ ♦—

వ్యవసాయదారులవద్ద నుండు ధాన్యము ధనమే. వర్తకులవద్ద నున్న వివిధవర్తక సరుకులు ధనమే. ఉద్యోగస్తులు-పాటకజనులవద్ద నున్న రూపాయీలు ధనమే. గాని ధాన్యము యొక్కగాని, సరుకులయొక్కగాని, రూపాయీలయొక్కగాని, విలువ యెప్పుడు స్థిరముగ నొకమాదిరిగనే యుండజాలదు. కాలపరిస్థితుల ననుసరించి మారుచుండును; తగ్గవచ్చును, లేక హెచ్చవచ్చును. వ్యవసాయదారులు సంవత్సరము పొడుగున యెండ-వాన, రాత్రి-పగలు, యెనక ననేకవిధముల కష్టములకు నోర్చి కృషిసల్పి ధాన్యమును పండించుచున్నారు. మన దేశములో ధాన్యము సమృద్ధిగనుండుటకు కారకులు వ్యవసాయదారులే. వ్యవసాయమే వారికి ముఖ్య జీవనాధారము. వర్తకులు వ్యవసాయదారులవద్ద వివిధసరుకులను గొని, లాభమునకు తదితరులకు నమ్మి జీవనోపాధిని గడుపుచున్నారు. పాటకజనులు, ఉద్యోగస్తులు, వారివారి వృత్తులను రోజుకూలి పద్ధతితోనో లేక నెలజీతముల పద్ధతితోనో సలుపుచూ, రూపాయీలను సంపాదించి, సదరు రూపాయీలతో గావలసిన భోజన సామగ్రిలు వృక్షకాలను గొని జీవనోపాధిని సలుపుచున్నా

రు. వ్యవసాయదారులు పండించిన ధాన్యముతోనే దేశము లోని తదితరులందరు జీవనమును జేయుట సంభవించుచున్నది. అనగా వ్యవసాయదారులవద్ద వారికి గావలసిన ధాన్యమును రూపాయలతో కొని జీవనము చేయుచున్నారు అని యర్థము. రూపాయలుండినపక్షమున సమస్త పదార్థములు సంపాదించబడవచ్చును. పదార్థములున్నపక్షమున రూపాయలు సంపాదించబడవచ్చును. గనుక రూపాయలకు, నితర పదార్థములకు పరస్పర సంబంధము కల్గియున్నది. పదార్థములధర ప్రియమైనచో రూపాయల విలువ తగ్గును. పదార్థములధర చవుక అయినచో రూపాయల విలువ హెచ్చును. రూపాయి వకటికి యెనిమిదిమానికెల ధాన్యము రాగలదు అని యనుకొనుడు. అనగా యెనిమిదిమానికెల ధాన్యమును యిచ్చిన వకరూపాయి మనకు రాగలదు. అనగా రూపాయియొక్క విలువ యెనిమిది మానికెల ధాన్యముయని యర్థము. అట్లే రూపాయి వకటికి నాలుమానికెల ధాన్యము రాగలదని యనుకొనుడు; అనగా నాలుమానికెల ధాన్యమునిచ్చిన వకరూపాయ మనకు రాగలదు. అనగా రూపాయియొక్క విలువ నాలుగు మానికెల ధాన్యముయని యర్థము. మొదటిసందర్భములో ధాన్యము చవుకగ నమ్మబడుచున్నది. రూపాయివిలువ ప్రియముగ నుండియున్నది. రెండవవిషయములో ధాన్యము ప్రియముగ నమ్మబడుచున్నది. రూపాయివిలువ చవుకగ నుండియున్నది.

వ్యవసాయదారులకు ముఖ్య జీవనోపాధి వారు పండించిన పంటధాన్యమే. సదరు ధాన్యము చవుకగ నమ్మబడినచో సంవత్సరము పొడుగున వారి జీవనము జరుగుటయే దుస్సాధ్యము.

మగుచు. గతసంవత్సరములో వారు సల్పిన కృషి యంతయు నిష్ఫలముగనే భావింపబడవలసివచ్చును. గాని యుద్యోగస్థులకు తదితరపాటకజనులకు మాత్రము లాభదాయకముగ నుండును. అదేవిధముగ ధాన్యపుధర ప్రియమైనచో, వ్యవసాయదారులకు ననుకూలముగనుండి జీవనోపాధిని సుఖముగ గడుపుటకు వీలగు చుండును. గాని యుద్యోగస్థులకు తదితర పాటకజనులకు ప్రాణ కంటకముగ నుండుట సంభవించును. ఇట్టి పరిస్థితులలో రూ పాయీలు, యితర పదార్థములు పరస్పర విరోధభావముతో మెలంగుచున్నవి. కాలచక్రమహిమను దెలిసికొనుట నేరికి శక్యము? ఏరులు—వాగులు—నదులు ఒక సంవత్సరమున నొక చోట దిబ్బబెట్టిన, మరుసటి సంవత్సరము నదరుదిబ్బచు కోసి వేసి, మరియొకచోట దిబ్బను పెట్టునను విషయము మన కు ననుభవమువల్ల దెలిసిన విషయమేకదా. అట్లే లక్ష్మీనహితము నిలకడగ నొకచోట నుండజాలదు. పదార్థముల విలువలలో మార్పులే, నవాబుసాహెబును పకీరుసాహెబుగాను, పకీరుసాహెబును నవాబుసాహెబుగను జేయుటకు సమర్థత గలవి యగుచున్నవి.

వ్యవసాయ దేశములో వ్యవసాయదారులు సుఖముగ నుండినగాని, సదరు దేశమునకు ఔనుము కలుగజాలదు. ఒకప్పుడు అనగా సహకార పరపతి సంఘముల చట్టము అమలులోనికి రాక పూర్వము, అనగా 1904 సంవత్సరమునకు పూర్వము, మనదేశప్రజలలో ముఖ్యముగ వ్యవసాయదారులు—శిల్పికారులు తినుటకు నన్నము కట్టుటకు బట్టలేకయు, విని కని యెరుగని ఔషధములవల్ల, యంటుప జాడ్యములవల్ల పీడింపబడుచూ,

యనేకవిధములైన యిడుములపాలగుచుండిరి. వ్యవసాయమును సాగించుటకు నింట్లో వోపికగాని, వంట్లో వోపికగాని లేకుండుట సంభవించెను. భూములన్నియు బంజరుగనుండుట సంభవించెను. జనుల మరణసంఖ్య దినదినాభివృద్ధిని బొందుచుండెను. మిగిలినవారుసహితము జీవచ్ఛవములలాగు తిరుగులాడుచుండిరి. అప్పుడు ప్రభుత్వమువారు దేశముయొక్క పరిస్థితులన్నిటిని సింహావలోకనము చేసి, వ్యవసాయదారులయొక్క స్థితిగతులను చక్కపరచినగాని ప్రయోజన ముండజాలదని నిశ్చయించుకొని, తదనుగుణ్యముగ వ్యవసాయదారుల యొక్కయు సిల్పి కారులయొక్కయు సహాయార్థము సహకారపరపతిసంఘములను మనదేశములో స్థాపించుట ప్రారంభించిరి. ప్రస్తుతము దేశమందంతటను సహకారసంఘములు స్థాపింపబడి ప్రజలకు పలువిధముల సహకారులై దేశోద్ధారణకు జేయుత నొసంగుచున్నవి. గ్రామస్థులకు ముఖ్యముగ వ్యవసాయదారులకు జామీను పద్ధతితోను, స్థిరాస్తి తాకట్టుపద్ధతితోను విరివిగ ఋణము లివ్వబడుచున్నవి. వ్యవసాయదారుడు సల్పిన కృషికి విలువ బాగుగ నున్నంతవరకు, అనగా వ్యవసాయదారుడు పండించిన ధాన్యము యొక్క విలువ సరియముగ నున్నంతవరకు, సంఘబాకీలు క్రమముగ చెల్లింపబడుచూ, సంఘములు బహు జయప్రదముగ పనులను సాగించియున్నవి. ధాన్యపుధర తగ్గడముతోనే సంఘములు చిక్కులపాలగుటకు సిద్ధమగుచున్నవి. ప్రస్తుత దేశ కాలపరిస్థితుల ననుసరించి, నవనాగరికత హెచ్చినకొలది, రహితుకు వ్యవసాయఖర్చులు హెచ్చుచున్నవి; సర్కారుకు చెల్లించవలసిన కిస్తీలమొత్తము దినదినాభివృద్ధిని బొందుచున్నవి.

నిత్య సంసారపోషణకు గావలసిన ఖర్చు హెచ్చుచున్నది; వాటి నన్నిటి ననుసరించి పండించిన ధాన్యముయొక్క విలువ సహితము వుండియున్న పక్షమున, రహితు సార్థాపడుటకు వీలగును. ధాన్యపుధర హెచ్చుగ నుండియున్న సంవత్సరములో అనగా 1930 సంవత్సరములో సంఘములలో నివ్వబడిన యప్పులను, నిరుడు—యీసంవత్సరము ధాన్యపుధర తగ్గిన హేతువుచే తీర్చ జాలక రహితులు నానాయిడుముల పాలగుచున్నారు. గావున రహితుసోదరులారా ! నవనాగరికత పద్ధతులనుసరించి దులాబీ ఖర్చులను జేయకుడు. స్వయముగ కృషిసల్పిన, దేహము నకు గేహమునకు లాభము కల్గును. మనము చేయవలసిన పనులను మరియొకరికినియమించక, మనమేచేయుటమూలకముగ లాభము కల్గుటయేగాక యశస్సును బొందుటకు కారణమగును. ప్రస్తుత క్షిప్రపరిస్థితులలో మితవ్యయమే మనకు సహకారియగును. మితవ్యయమే మనసంఘబాకీలను దీర్చుటకు మార్గదర్శియగును. మితవ్యయమే సహకారోద్యమము విషయమై ప్రస్తుతము సహకార సోదరులు పడు యాందోళనమును శాంతపరుచుటకు దివ్య తంత్రము కాగలదు.

ఇంతవరకు ధనమును గురించియు, ధనముయొక్క విలువనుగురించియు వివరించియుంటిని. అట్టి ధనము మానవులకు లభించుట యెట్లు? లభించిన దానిని కాపాడుకొనుట యెట్లు? కాపాడిన దానిని ఖర్చుపెట్టుట యెట్లు? యని విచారించెదము.

“అర్థానామార్జనే దుఃఖం, అర్జితానాంచ రక్షణే |

రక్షితానాం వ్యయే దుఃఖం, ధిగర్థం దుఃఖభాజనం ||”

ధనమును ఆర్జనచేయడము కష్టము, ఆర్జించినదానిని కాపాడడము కష్టము, కాపాడినదానిని ఖర్చుపెట్టడము కష్టము; కావున ధనసంబంధమైన విషయములన్నియు కష్టముతో సంబంధించినవిగాని సుఖమును గలుగజేయునవి కావని యొక విరాగి యొక్క మాటలు.

మూ డ వ అ ధ్యా య ము

—♦ కృష్యావశ్యకము ♦—

రెండవ యధ్యాయములో ధనమన యెట్టిది, దాని విలువ యెట్టిది వగైరాలను గురించి విపులముగ వ్రాయబడియున్నది. అట్టిధనమును యేవిధముగ సంపాదించ వచ్చునో విచారితము. ధనమును కృషిమూలకముగ సంపాదించవచ్చును. మానవుడుచేయు కృషియే ధనమును * సంపాదించుటకు మూలబీజమగును. కృషినలుపని మానవుని జన్మ నిరుపయోగమని చెప్పబడవచ్చును. మన జన్మలో మనము ప్రాప్తినిమిషమున ననుభవించు వస్తువులన్నియు కృషినుంచియే యుద్భవమగుచున్నవి. మనము నివసించు గృహములు—మనము పఠన చేయు గ్రంథములు—మనము వాడుకొను సామగ్రిలు—మన ముకట్టు బట్టలు—తుదకు మనము తిను భోజనపదార్థములు కృషి మూలకముగానే తయారుచేయబడుచున్నవి. మానవకోటి సౌఖ్యమునకు కృషియే రక్షణకర్త యైయున్నది. మానవులు ప్రపంచమునకు మహిమకారమైన కార్యములనుజేసి

దేశోద్ధారణను గావించుటకు కృషియే మూలకారణ మగుచున్నది. మానవులు యనుభవించు దారిద్ర్యమును పారదోలుటకు కృషియే వజ్రాయుధ మగుచున్నది. మానవులు వారి కుటుంబములతో సుఖముగ కాలక్షేపము జేయుటకు కృషియే మూలాధార మగుచున్నది. రాజులు చక్రవర్తులు, వారి రాష్ట్రములను సుఖముగ బాలించవలయు ననే యడల కృషియే ముఖ్యసాధనమగు చున్నది. మానవులు మానవసేవ దేశసేవలనుజేసి కృతార్థులగుటకు కృషియే మూలాధారమగుచున్నది. మానవులు స్వర్గసౌఖ్యములను మోక్షపదవిని బొందవలయునన్న, కృషిసలుపుటయే అనగా కర్మజేయుటయే ముఖ్యవిధాయకము. కృషిని సలుపకుండ జీవయాత్రను సలుపుట దుస్సాధ్యము. పూర్వీకులు చేసిన కృషి ఫలితము లే మనవేదములు- పురాణములు- శాస్త్రములు వగైరాలన్నియు నై యున్నవి. మరియు మనము ప్రస్తుత మనుభవించు రైల్వేలు- టెలిగ్రాములు- స్టీమర్లు - ఫోటోగ్రాఫులు - గ్రామఫోనులు- సినిమాలు వగైరా నవనాగరికమనకు సంబంధించిన పనులన్నియు గూడ నట్టివే. ఇట్టి పనులన్నియు, సృష్టిచేసిన వ్యక్తులకు శాశ్వతమైన కీర్తిని దెచ్చుటయేగాక, మానవకోటికి మహిమకారములను గావించుచున్నవి. మరియు యనేకమందికి జీవనోపాధిని గల్గించుచున్నవి. ఇట్టి సృష్టిచేసిన మహానుభావులు మరణించినను, వారులోకమునకు జేసిన ఉపకారమునుబట్టి మృతజీవులుగానే భావింపబడుచుందురు.

ప్రపంచమున మనపూర్వీకులు వ్రండుటకు నిల్లు, కట్టుటకు బట్ట, తినుటకు మంచి యాహారములేక యడవులలో

మృగములవలె దిరుగుచు, పచ్చిమాంసమును, దుంపలను, కాయలను దినుచు చెట్లపైన పండుకొనుచూ, మృగముల తోళ్లను కప్పకొనుచూ కాలక్షేపమును చేసియుండిరి. వారి సంతతివారు సల్పు కృషిమూలకముగ, వారికి గావలసిన వివిధ పరికరములు మొదట రాతితో తయారు చేయబడుచుండెను. ఆకాలమునకు రాతియుగపు అని పేరుపెట్టబడెను. తదుపరి దినములు గడచినకొలది, కృషి హెచ్చినకొలది వివిధ పరికరములు లోహములతో జేయబడుచుండెను. ఆకాలములోహయుగపు అని పిలువబడుచుండెను. అదేప్రకారము కాలము గడిచినకొలది, కృషి హెచ్చి మనదేశము మనమాతృస్థానమైన హిందూదేశము ప్రపంచమునకెల్ల నాగరికతకు కేంద్రస్థానమై పరదేశస్థులు వచ్చి, వివిధ వృత్తులను మనదేశస్థులవద్ద నేర్చుకొనుట సంభవించుచుండెను. అట్టిదేశమునకు భగవదనుగ్రహము కృమముగ లేనికారణముచే ప్రస్తుతము స్థితిగతులు మారి దుర్భరదాస్యదారిద్ర్యంబులచే పీడింపబడుచున్నది. అయినను మనకెట్టికొరతయు లేకుండునట్లు వివిధ పరదేశములనుంచి వివిధపరికరములు మన యుపయోగము నిమిత్తం వంపబడుచున్నవి. మనవల్ల వాడబడుచున్నవి. అందువల్ల మనయార్థిక పరిస్థితులు నానాటికి క్షీణించుచున్నను, జీవయాత్రలు మాత్రము సలక్షణముగ జరుగుచున్నవి.

ఏది యెట్లున్నను మనము ప్రతిదినము చూచి యనుభవించుచున్న యద్భుతములైన చిత్రవిచిత్రములన్నియు మానవులు సల్పు కృషిమూలకముగ దినదినాభివృద్ధిని బొందుచున్నవి. ఏపని యైనను ఒకరివల్లనే సంపూర్ణముగ చేయు

బడజాలదు. ఒకరివల్ల ప్రారంభింపబడిన పని వ్యక్తులు నల్పు కృషికి ననుగుణ్యముగ మార్పులు బొందుచూ యభివృద్ధిని బొందును. మనము ప్రస్తుతము చూచి ఆశ్చర్యపడు చిత్రములకంటె, మనసంతతివారు యెట్టియద్భుతమైన విచిత్రములను బాడగలరో కదా! ఇదియంతయు మానవులు నల్పు కృషి మీదనే యాధారపడియుండును.

మానవులు నల్పు కృషి ననుసరించియే, ప్రపంచములో విద్యయభివృద్ధిని బొందుచున్నది. ధనము విశేషముగ బెరుగుచున్నది. నవనాగరికత హెచ్చుచున్నది. మానవులకు సుఖము సకలవిధ సౌకర్యములు యమితమగుచున్నవి. అందువల్ల ప్రజలకు దయాస్వభావము— పరోపకారబుద్ధి ప్రబలుచున్నవి. అందువల్ల దేశము సుఖముగ నుండుటకు గారణమగుచున్నది.

దేశకంటకుడైన రావణాసురుడు పరివ్రాతా శిరోమణియైన సీతామహాదేవిని దొంగిలించుకొని పోయినపుడు, భర్తయైన శ్రీరాముడు పలువిధముల కృషిసల్పి నముద్రమున నేతువును బంధించి, మహాయుద్ధమును గావించి, రావణ సంహారము చేసి, సీతామహాదేవిని తిరిగి పొంది దేశమునకు మహోపకారమును గావించెను. మరియు దుర్మార్గులు కుతంత్రులైన దుర్యోధనాదులు సన్మార్గప్రవర్తకులైన పంచపాండవులను రాజ్యభ్రష్టులను గావించి రాజ్యమునుంచి వెడలగొట్టిన పిదప, పాండవులు ధర్మమార్గమును వడలక కృషిసల్పి శ్రీకృష్ణులవారి సహాయముతో యుద్ధమున దుష్టసంహారమును గావించి, తిరిగి రాజ్యమునుబొంది దేశమునకు క్షేమమును గావించిరి. శ్రీ

రామకృష్ణులు శక్తి సంపన్నులై యుండియున్నను, కృషివల్ల నెట్టి యసాధ్యకార్యములయినను సానుకూలము కాగలవని మానవకోటికి నిదర్శనమును గన్తుబర్చుటకుగాను పలునిధముల కస్త్రములకు నోర్చుచుచూ, కృషిసల్పి తుదకు జయమును బొందియున్నారు. మరియు మధ్యలో సనేక చిక్కులు వచ్చినను; అద్వైత్యపడరాదని సహితము బోధపరచుచున్నారు.

స్వర్గలోకమున బ్రవహించు గంగానదిని భూలోకము నకు దెచ్చుటకు భగీరథుడు సల్పిన కృషి సర్వజన విదితంబై గదా. ఇప్పటికిని ఉత్తర హిందూస్థానములో ప్రవహించు గంగామహానది 'భాగీరథి' యనిగూడ పిలువబడు చుండును. మరియు నెవ్వరైనను నేపనికైనను విశేషముగ కష్టపడి ప్రయత్నములను సలుపుచుండిన పక్షమున అట్టి ప్రయత్నములు 'భాగీరథ ప్రయత్నములు' అని చెప్పబడుచుండును.

కృషి—కర్మ, దాదాపు పర్యాయపదములై. „మానవులు వారి వారి విధ్యుక్త కర్మలను చేసి తీరవలయును. అట్లు చేయనిది మోక్షమును బొందుటకు నర్హులుకాజాలరు" మరియు „కర్మణ్యేవాధి కారస్తేమాఫలేషు కదాచన" అనగా" కర్మను జేయుట మాత్రము నీపని యైయున్నది. నీవు చేసిన కర్మకు ఫలమును యిచ్చుట భగవదాధీనము యైయున్నది," అని శ్రీభగవద్గీతలలో శ్రీకృష్ణభగవానులు చెప్పి యున్నారు. గావున నెటుజూచినను మానవులు కృషిని సల్పుటయే విధాయకముగ గనబడుచున్నది. వన పురాణగ్రంథముల ననుసరించిగాని, మనపూర్వదేశపు చరిత్రల ననుసరించిగాని, మానవులు యభివృద్ధిని గొంచుటకు కృషియే శరణ్యము అని స్పష్ట

ముగ విదితమగుచున్నది.

ఒక ఆంగ్లేయయార్థికశాస్త్రజ్ఞుడు తన చిరకాలాచుభవముతో యీదిగువ సూత్రములను యేర్పర్చి ప్రజాసామాన్యపుపయోగమునకు పెద్ద యక్షరములతో నచ్చువేయించి ప్రచురపరచియుండెను.

(1) ఎన్నడు నదై ర్యపడవద్దు. నిరాశను బొందవద్దు.

(2) కృషి చేయనిది నేమియు లభింపజాలదు.

(3) సంపాదించినదానిలో నేమియు మిగల్చక ఖర్చుపెట్టువాడు తుదకు ముష్టి యెత్తుకొనవలసియుండును.

(4) గడిచినకాలము తిర్గిరాదు.

(5) కృషిసల్పుటను—తాగుడు మొదలగు దుర్వ్యసనముల సభ్యసించక బోవుటను—పొదుపుగ వాడుకొనుటను, ప్రతిదినము నాచరణలో నుంచుము.

దిగువ విషయములను సంపూర్ణముగ ననుష్ఠానమందుంచినగాని, కృషి క్రిమమార్గమున సలుపబడు చున్నదని నుచువుటకు వీలుపడదు. ప్రస్తుతము ధనమార్జనను గురించి వ్రాయబడుచున్నది గనుక, ధనమార్జనకు సంబంధించిన కృషిని గురించియే విచారితము.

—♦ కృషిని సలుపవలసిన విధములు ♦—

(1) ధనమార్జనకు గావలసిన మానవ విధాయక ధర్మములను గురించి బాగుగ దెలిసికొనుట,

(2) పై ధర్మముల నాచరింపవలసిన పద్ధతులను నిర్ణయించుట,

(3) దురభ్యాసములులేక సత్ప్రవర్తనగలవాడై యుండుట.

యీ మూటినిగురించి వరుసగను వివరిముగను వ్రాయబడును.

- (1) ధనమార్జనకు గావలసిన్న మానవ విధాయక ధర్మములను గురించి ముందుగ విచారితము.

సదరు ధర్మములు యేవియనగా:—

(i) ఆత్మగౌరవమును కాపాడుకొనుచూ కృషినిసల్పుట,

(ii) తనమీద నాధారపడియున్న వారిని తగువిధముల

బోషించుట.

(iii) కష్టదినములలో తన పుష్కలమునిమిత్తం, తన తరువాత మిగిలిన తన వారి పుష్కలము నిమిత్తం తగు నేర్పట్టులను గావించుట.

(iv) గ్రంథపఠనమువల్ల మనోవిజ్ఞానమును యభివృద్ధిని బొందించుకొనుచు, దేశభక్తి దైవభక్తి కలవాడై సాధ్యమై సంతవరకు ప్రజల కష్టములకు దోడ్పడుచూ మానవసేవ జేయుచూనుకొనుట.

(v) అత్యాశకు లోనుగాక, ధనమార్జనకు సీచమార్గములను దొక్కక, కష్టపడి చమటోడ్చి సంపాదించిన దానితో పరమసంతృప్తిని బొందుట.

- (1) (i) ఆత్మగౌరవమును కాపాడుకొనుచూ కృషినిసల్పుట.

మానవులు యాస్తిపరులైనను యాస్తిపరులు కాకపోయినను, జీవయాత్రను సలుపుటకు కృషిని సలిపియే తీరవలయును. ధనవంతులు తమకున్న ధనమును వాడుకొనుచూ, వృద్ధి జేయుటకు కృషి సలుపని పక్షమున నెన్నిదినములు సుఖముగ జీవింపగలరు? ధనమున్నంతవరకు సుఖముగ జరుగును. తదు

పరి వారి గతియేమి? సామాన్యజనులవలె కృషిసలుపుటయే వారిగతియగును. గాఢన యట్టి యగౌరవపడవిని పొంద కుండా కాలక్షేపమును జేయుటకుగాను, ధనవంతులు సహితము వారి ధనమును యభివృద్ధిని బొందించుటకు కృషిని సలుపుచూ, అట్లుజేయుటవల్ల కలిగిన లాభముతో దినయాత్రను సలుపుట విధాయక మైయున్నది. ధనవంతులు వారి వద్దనున్న ధనమొత్తము ననుసరించి వారికే లాభదాయకమైనట్టి పనులను జేయుటకు నుద్యమింతురు. అట్టివారు కొన్ని సమయములలో విశేష ధనహీనులకు సహితము జీవనోపాధిని కల్పించుటకుగూడ దోడ్పడగలవు. ధనవంతులు చేయుపనుల మూలకముగ వారు లాభమును బొందుటయేగాక, ధనహీనులైన మానవులకు సహితము జీవనోపాధిని గల్గించి, సుఖముగ కాలక్షేపమును జేయుటకు నాస్కారము కలుగజేయుచున్నారు.

ధనహీనులు, విద్యావాసనను కల్గియుండిన పక్షమిన, తదనుగుణ్యముగ నుద్యోగమును సంపాదించి జీవయాత్రను సలుపును. విద్యావాసనలేని ధనహీనులు కూలినాలి చేసుకొనిగాని, లేక యెవరివద్దనైనను నెలజీతముమీద నవుకరికి నుండిగాని కృషిసల్పుచూ, జీవయాత్రను గడుపవలసి యుండును. కృషిసలిపినగాని, ధనవంతులకు ధనహీనులకు జీవయాత్ర సుఖముగ సాగజాలదు.

—♦ సదావ్యపారములు : దురావ్యపారములు ♦—

భగవంతుడు మానవులకు సామూహ్యమైనట్టియు, దోషరాహిత్యమైనట్టియు సకల యనయవములతోను, నిర్మలమైన

బుద్ధి మనోజ్ఞానములతోను మంచి దారుఢ్యము, మంచి యారోగ్యముగల దేహమును కటాక్షించినది, దేహముతో కృషిసల్పి సత్కార్యాచరణమందే మనస్సును నిల్పి యిహపర సౌఖ్యములను బొందుటకుగాని వేరుకాదు. అట్లుగావించక దేహమును దుర్వాప్యపారములలో బ్రవేశపెట్టిన పక్షమున భగవదాగ్రహమునకు బాత్రుడుకావలసి వచ్చును. సద్వాప్యపారములుగాని దుర్వాప్యపారములుగాని కృషిసలుపక నెరవేరజాలవు. గెంటికిని కృషి యావశ్యకమే. కాని సద్వాప్యపారములు, చేసినవారికిని తదితరులకును మంచిని కలుగజేసి సుఖముగ గాలక్షేపమునుజేయుటకు దోడ్పడును. దుర్వాప్యపారములన్ననో, చేసిన వారికిని, తదితర సంబంధీకులకును జెడును కలుగజేయుచూ, నానాయిడుముల పాలగుటకు దోడ్పడును. చెడు మంచి కంటే వెయ్యిమడుగుల నధికముగ వృద్ధిని బొందుచుండును. చెడు యలవడునంత సులభముగ మంచి యలవడుట ససాధ్యము. ఎట్టివారినైనను సాధ్యపరచుకొనుటలో చెడుకుగల శక్తి మంచికిలేదు. ప్రస్తుతము విశేషముగ ప్రజలు చెడు యొక్క వలలలో జిక్కి, దానికి స్వాధీనులై నానావిధదుష్కార్యముల నాచరించుచున్నారు.

చెడుగు లేక దుర్మార్గమే దేశములందంతటను వ్యాపించియున్నది. కొద్దిమంది తప్పితే, మిగతా వారందరు దుర్మార్గమునకు స్వాధీనులై భృత్యాను భృత్యులగుచూ పరమనీచ దుర్మార్గకార్యముల నాచరించుచూ వారు చెడుటయే గాక లోకమునకు సహితము దుర్భరమైన కీడును కలిగించుచూ మహా సంక్షోభమును గావించు చున్నారు 'Knowledge

is power' అనగా జ్ఞానము బలవంతమైనది యని చెప్పబడు చున్నది. కాని, లోకానుభవము వల్ల మాత్రము 'Ignorance is power' అనగా నజ్ఞానమే బలవంతమైనది యని నుకువవలసి వచ్చుచున్నది. ప్రతి దేశము లోను, అజ్ఞానము ననుసరించి దుర్మార్గము ప్రబలిన హేతు వుచేతనే ప్రభుత్వమువారు విశేషద్రవ్యమును వ్యయపరచు చూ, దుర్మార్గమును నశింపజేయుటకు తగు సంస్థలను స్థాపించి యున్నారు. దుర్మార్గత ప్రబలియున్నచోట ప్రజలకు మన శ్శాంతి యుండజాలదు. ప్రభుత్వమువారికి సహితము మనః స్వస్థత యుండజాలదు. కావుననే ప్రభుత్వమువారు దుర్మార్గ తను నాశనము జేయుటకుగాను, పోలీసుఉద్యోగస్థులను, జైల్ల ను, కోర్టులను స్థాపించి కృషిసలుపుచున్నారు. ఇట్టి సందర్భ ములలో ప్రభుత్వమువారు విశేషధనమును వ్యయపరచుచూ రాజ్యపరిపాలనను గావించుచున్నారని నుడువుటవలన సదరు దేశములో దుర్మార్గములేక యజ్ఞానమే బలవత్తరమై ప్రబలియు న్నదని చెప్పవలసియుండును. ప్రభుత్వమువారు సలుపు కృషి మూలకముగ దేశములో దుర్మార్గత తగ్గి ప్రజలు నుఖముగ కాలక్షేపము జేయుచున్నారా యని విచారితము. దుర్మార్గ త తలయెత్తినచోట నెల్లను, అణగగొట్టుచున్నచూట వాస్త వమే. అయినను నానాటికి దేశములలో దుర్మార్గత హెచ్చి, నననాగరికత సిద్ధాంతములతో అఘోరమైన దుర్మార్గ కార్య ములు జేయబడుచూ, ప్రజల మనస్సులను ఖోభిల్ల జేయుచు న్నవి. కేసులసంఖ్యయు, పోలీసు ఉద్యోగస్థులసంఖ్యయుకోర్టుల సంఖ్యయు, దినదివాభివృద్ధిని బొందుచున్నవిగాని దుర్మార్గము

తగ్గుముఖము పట్టిపట్టు సూచనలై నను గోచరమగుట లేదు. దుర్మార్గత ఒక మితకాలములో నిర్మూలించబడుటకు సనుకూలమైన విషయము కాదు. ప్రతిమానవునికి సన్మార్గదుర్మార్గములు రెండును ఆశ్రయించియే యుండును. సన్మార్గము హెచ్చుగనున్న వానిని సన్మార్గుడు అని పిలుచుట కలదు. దుర్మార్గము హెచ్చుగనున్న వానిని దుర్మార్గుడు అని పిలుచుటకలదు. దుర్మార్గము హెచ్చి, సన్మార్గమునకు తావువొరకనవుడు, భగవంతుడు యనతారము నెత్తి, దుర్మార్గమును నశింప జేసి, ప్రజలకు సుఖమును కలుగజేయుచున్నాడు.

“పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయచ దుష్కుతాం | ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే ||” అనగా సన్మార్గులను రక్షించుటకును, దుర్మార్గులను నాశనము జేయుటకును, ప్రసంహమున ధర్మమును స్థాపించుటకును, నేను ప్రతియుగమున అవతరించుచున్నాను, అని శ్రీకృష్ణభగవానులు శ్రీభగవద్గీతలలో నుదహరించి యున్నారు. ఈ విషయము మన పురాణములను బట్టి, మన కందరకును దెలిసియేయున్నది. గావున దుర్మార్గము సంపూర్ణముగ పెరిగినగాని, విరుగుటకు వీలుండదు.

—♦ సత్సహవాసము ♦—

ప్రభుత్వమువారు సలుపు పై ప్రయత్నములుకాక, దుర్మార్గమును భేదించుటకు వేరుమార్గము లేవి అయినను కలవాయని విచారితము. విద్య కొంతవరకు దోడ్పడవచ్చునని మహాజనాభిప్రాయ మైయున్నది. ప్రజలలో విద్యాభివృద్ధి అయినకొలది, దుర్మార్గము నశించి, సన్మార్గము

యభివృద్ధిని బొందుటకు సావకాశము కలుచు. ప్రాతఃకాలమున సూర్యోదయము కావడముతోనే, రాత్రియంతయు యావరించియున్న యంధకారమంతయు నశించిపోవునట్లు ప్రజల మనస్సులలో విద్యయను సూర్యోదయము కావడముతోనే, అవిద్య లేక అజ్ఞానము లేక దుర్మార్గతయను యంధకారము నశింపజేయబడును. అందువల్ల దుర్మార్గమునకు సంబంధించిన దుర్గుణములన్నియు నశించి, సన్మార్గుడై లోకోపకారియగుట సంభవించును. విద్యా వ్యాపకమునకు గాను ప్రభుత్వమువారు సహితము కొంత ద్రవ్యమును ప్రతిసంవత్సరము వ్యయపరచుచున్నారు. చదువుకున్నవారి సంఖ్య ప్రతిసంవత్సరము హెచ్చుచున్నను, దుర్మార్గము హెచ్చుట మాత్రము తగలేదు. భగవదాజ్ఞ. విద్యయనునది చదువుట వ్రాయుట మాత్రమేకాదు. లోకవ్యవహారజ్ఞానమును దెలిసికొనుట, మతసంబంధమైన నీతిసంబంధమైన జ్ఞానమును గల్గియుండుట కూడ విద్యయని చెప్పబడును.

సత్సాంగత్యమువల్ల నిట్టి విద్యకు సంబంధించిన విషయములు అనేకములు తెలియుటకు సవకాశము కలుచున్నది. సత్సాంగత్యము అనగా సజ్జనులు అనగా సత్ప్రవర్తనగలవారితో సహవాసము. దుస్సాంగత్యము అనగా దుర్జనులు అనగా దుష్ప్రవర్తన కలవారితో సహవాసము. „ఆరునెలలు సహవాసము చేసిన, వారు వీరగుదురు” అను లోకోక్తి ననుసరించి సత్ప్రవర్తన గలవారితో సహవాసము జేసిన, సత్ప్రవర్తనకు ననుగుణ్యమగు గుణములబ్బుచు. దుష్ప్రవర్తనగలవారితో సహవాసము జేసిన, దుష్ప్రవర్తనకు ననుగుణ్యమగు

లక్షణము లబ్బును.

“త్రిజగతి సజ్జనసంగతిరేకా భవతి భవార్ణవతరణేనౌకా॥

అనగా మూడులోకములలోను సంసార సాగరమును దాటుటకు సజ్జనసహవాసమే పరమోత్తమమైన నావయగు చున్నది యని శ్రీశంకరాచార్యులువారు వారి భజగోవింద శ్లోకములలో నుదహరించి యున్నారు. పాఠశాలలోని విద్యార్థులుచేయు సహవాసము ననుసరించి, సన్మార్గదుర్మార్గ గుణము లబ్బుచుండును. తదుపరి క్లబ్బులలోను, తదితర సంఘముల లోను మెలగువారికి అచ్చోట వారుచేయు సహవాసానుగుణ్యముగ సద్గుణదుర్గుణము లబ్బుచుండును. ముఖ్యముగ పాఠశాలలలో విద్యార్థులుగ నుండినపుడు సహవాసమువల్ల నబ్బు గుణములే, వారు పెద్దవారయి సంసారభారమును వహించు నపుడు సహకార ప్రీతికారు లగుచుండును. గావున మానవులు పాటుబడి సత్సహవాసము సంపాదించిన పక్షమున, వారి జన్మ సార్థకమగుటకు కారణ మగును. దురభ్యాసములకులోనై యధోగతిపాలుగానున్న వారికి సత్సహవాసమే చేయూతనొసగి వృద్ధరించుటకు గారణమగును. యజ్ఞానాంధకారమున బడి మంచిచెడ్డలు తెలియక దారితెన్నుగానని మానవులకు సత్సహవాసమే జ్ఞానోదయమాను గల్గించి రక్షించుటకు గారణమగును. ప్రీతిమానవునికి నిహవిరసాఖ్యముల నిచ్చుటకు సత్సహవాసమే కారణమగును. పరమసద్గురువుగ భావింపబడి సద్గురువునల్ల కలుగు లాభములన్నిటిని బొందుటకు సత్సహవాసమే కారణమగును. ఇంతటితో సత్సహవాసమును గురించి గ్రంథబాహుళ్య భయముచే ముగించెదను.

—♦ ఆత్మ గౌరవము ♦—

మానవులు సత్ప్రవర్తన కలవారై సద్వ్యాపారములను చేయ బూనుకొనుట విధాయకమై యున్నది. వారు వారి స్థితిగతులను బట్టియు, వారి జీవితాశయములనుబట్టియు, వారి వృత్తులను స్థిరపరచుకొనవలయును. వంశపారంపర్యముగ వచ్చు వృత్తులను సామాన్యముగ విడువరాదు. వ్యవసాయము—వర్తకము—ప్రద్యోగము—కూలీపని ప్రస్తుతము మనదేశములో ముఖ్యవృత్తులు అయియున్నవి. వాటిలో వ్యవసాయము వర్తకము బహుజనమువల్ల బహు బాహుళ్యముగ నాచరింప బడు వృత్తులు అయియున్నవి. విద్యావంతులకు ప్రద్యోగము ప్రధానవృత్తి అయియున్నది. విద్యావిహీనులకు, విద్యావాసన విశేషముగ లేనివారికి కూలీపని జీవనోపాయమును గల్గించు ముఖ్యవృత్తి అయియున్నది. మనదేశములో యీ నాలుగు వృత్తులు పరస్పర సంబంధముకలవి యగుచూ దేశక్షేమమునకు మూలకారణము లగుచున్నవి. పై వృత్తులవారు ప్రారంభమున నెట్టి హీనదశయం దుండియున్నను, వారువారు సల్పు కృషికి ననుగుణ్యముగ మహదై శ్వర్యవంతు లగుట సంభవించి మానవకోటికి పలువిధముల నుపకారములను గావించి, లోకప్రఖ్యాతిని బొందుచున్నారు. ఏవృత్తినయినను పాలుమాలక శ్రద్ధ వహించి వాటి నియామకముల ప్రకారము నాచరించినపక్షమున అట్టి వృత్తి వల్లనే మానవులు విశేషలాభమును బొందగలరు. అట్టి దృష్టాంతములను మనము అనేకము చూచుచున్నాము. మిల్లులో కూలీగ బ్రవేశించి, మిల్లుల యజమానులగుచున్నారు.

వర్తకులవద్ద గుమాస్తాలుగా ప్రవేశించి, మహాదై శ్వర్యవంతులై స్వంతముగ వర్తకమును జరుపుచున్నారు. కచేరీలలో attendar గ ప్రవేశించి మహాఘనపదవులను బొందుచున్నారు. యేవృత్తి నయినను సత్ప్రవర్తనగలవారై, యేవిధమైన మోసకృత్యములనుగాని, దుర్మార్గ కార్యములనుగాని గావించక చేయుచుండిన పక్షమున, మర్యాదస్థుడు అను పేరును సంపాదించుటయే గాక మన గౌరవమును మనము కాపాడుకొనుటకు వీలగును. మన మెట్టి స్వల్పమైన దుర్మార్గకార్యమును జేసినను, మనగౌరవము పోవుటయేగాక, మనము యపఖ్యాతిపాలగుట సంభవించును. పరపతిని గాపాడుకొనుటకు మన మెట్లు తిప్పలు పడుచున్నామో, అదేవిధముగ మన గౌరవమును కాపాడుకొనుటకు సహితము మనము పాటుపడవలసి యుండును. ప్రతి మానవునికి వాని జన్మరీత్యా యాత్మగౌరవము కలదు. కూలీ యతని పనిని యనుకున్న ప్రకారము యతను చేసిన పక్షమున, యతని గౌరవము యతనికి నిలుచుటయేగాక, యతని గౌరవభంగమును జేయుటకు నితరులకు సహితము యవకాశ ముండజాలదు. అట్లే యేవృత్తియందైనను మానవులు వారి విధాయక కృత్యములను యథావిధిగ నాచరించుచుండిన పక్షమున, వారి యాత్మగౌరవము నిలుచుటయేగాక, నితరులు యేవిధముగ వారిని దూషించుటకు నవకాశ ముండజాలదు. గావున మానవులు వారు యేర్పర్చుకున్న హీనవృత్తులను సహితము క్రమప్రకారము నాచరించుచుండిన పక్షమున, వారు చేయు పనులు జయప్రద మగుటయే గాక, వారి యాత్మగౌరవము దినదినాభివృద్ధిని బొందుచుండును. వృత్తులన్నియు పర

స్వర యవసరము గలవియు, లాభదాయకములైనవి అయి యున్నవి. అట్టి ప్రపయోగకరమైనట్టియు, లాభదాయకమైనట్టియు వృత్తి హీనము యెట్లుకాగలదు? వృత్తిని సల్పువారి గౌరవాగౌరవములను బట్టి నదరు వృత్తికి సహితము ఘనత్వము నీచత్వము కల్గుచున్నది. గనుక, మనము మన యాత్మగౌరవమును కాపాడుకొనుచుండిన పక్షమున మనము చేయు పనులకు సహితము గౌరవము కల్గును; పనులు లాభదాయకమగును; మరము సుఖముగ జీవనమును జరుపుటకు నవకాశము కల్గును.

గనుక మానవులు సత్ప్రవర్తన కలవారై, యాత్మగౌరవమును కాపాడుకొనుచూ సద్వ్యవహారములను చేయబూనుకొనుట, ధనమార్జనకు గావలసిన విధాయక ధర్మములలో ముఖ్యమైనది. అట్టి మానవులకు సహకారోద్యమములో సహితము అగ్రస్థానము చేకూరగలదు. సహకారోద్యమమునకు నిట్టి వారే ముఖ్యముగే కావలసియున్నారు. అట్టివారు విశేష సంఖ్యకులు వృద్ధ్యమములోలేమిని సహకారులు గ్రహించి చింతిల్లుచున్నారు. ఉద్యమము సహితము తగినంతగ ప్రబలుట లేదు. సహకారశాఖను ప్రభుత్వమువారు ప్రజాయత్నము చేసి సంబంధమును విశేషముగ వదలుకొనవలయునని ప్రారంభమున సంకల్పించియుండిరి. కాని ప్రస్తుత వృద్ధ్యమ పరిస్థితుల ననుసరించి, సహకారచట్టములో మార్పులు గావించబడినపుడు, ప్రభుత్వశాఖ వుద్యోగీయులకు పూర్వముకంటె విశేషయధికారములు యివ్వబడియున్నవి. ఇది మన స్వాపరాధమే.

(ii) తనమీద నాధారపడి యున్నవారిని దగువిధముల

బోషించుట.

మానవునికి, తానుచేసుకున్న భార్య, భగవంతు డను గ్రహించిన పిల్లలు, వృద్ధులగు తల్లిదండ్రులు, తదితర యాత్మ బంధువులు ముఖ్యపోషకవర్గము అయియున్నది. రెండు చక్రములు లేనిది బండి యేల క్రీమముగా బనిజేయ జాలదో, రెండు రెక్కలు లేనిది షక్తి యాకసమున యేలయెగురజాలదో అదేవిధముగ స్త్రీ పురుషులు యిద్దరులేనిది సంసారము క్రీమముగ నడువబడజాలదు. ధనమార్జన పురుషులపనియు, గృహ కృత్యములను జరుపుట స్త్రీలపనియు అయి యున్నది. స్త్రీలు సంసారములో సగము భారమును వహించి పురుషులకు దోష్ట డుచుందురు. మానవులకు బాల్యదశ, యశావనదశ, వృద్ధదశ యని మూడు ముఖ్యదశలు వుండియున్నవి. మానవులు వారి బాల్యదశయందు తల్లిదండ్రులవల్ల రక్షింపబడుచుందురు ; వారి యశావనదశయందు, ధనమార్జనను శక్తివంచనలేకుండగ జేయుచూ, వారిమీద నాధారపడియున్నవారి నండరిని తగు విధముల నాదించుచూ, క్రమముగ వారిని రక్షించుట విధాయకమై యున్నది. వృద్ధదశయందు వృద్ధాప్యముచే నశక్తులై నందున వారి బిడ్డలచే రక్షింపబడుచుండుట విధాయకము అయి యున్నది. బాల్యదశలో తల్లిదండ్రుల సంరక్షణలోనుండి నేర్చుకొనిన సుగుణదుర్గుణములే, యశావనదశయందు వారికి సహకార ప్రతీకారములగుచుండును. తండ్రి సత్ప్రవర్తనకలవాడై, నిష్కర్షమనిషి అయినపక్షమున, సదగుగుణములే కుమారులకు సహితము యబ్బుట సహజము. అట్లుగాక తండ్రి దుర్మార్గులోలుడై దుర్వ్యాపారచిత్తుడై కాల

మును గడుపుచుండిన పక్షమున, కుమారులు సహితము ఆత్మోపలనే తొక్కిచూ, తండ్రిని పలువిధములమించుటకు ప్రయత్నములను సలుపుట విధాయకమని కృషి సలుపుదురు. హిరణ్యకశ్యపునికి ప్రహ్లాదుడు పుట్టలేదాయనునట్టి వుదాహరణములు వుండవచ్చును. కాని యట్టివి బహు యరుదు. బాల్యదశయందు పిల్లలు బహుభయభక్తులతోను సత్ప్రవర్తనతోను మెలంగునట్లు చూచుచుండినగాని, వారు బాగుపడుటకు నవకాశముండజాలదు. తల్లిదండ్రుల నశ్రద్ధమూలకముగ చాలమంది పిల్లలు తప్పుపత్తోపలను తొక్కి చెడుటకు కారణమగుచున్నది.

పిల్లలను మంచితోవను బెట్టుటలో దండికి నున్న జవాబుదారీకంటె తల్లికి నెక్కుడు జవాబుదారీయుండి యున్నది. పిల్లలను తల్లి చిన్నప్పటినుంచీయు పోషణచేయుచూ, వారిని పలువిధముల కనిపెట్టుచుండును. తల్లి యింట్లోనే యవసర కృత్యములను జరుపుచూ వుండును గనుక, పిల్లలు విశేషకాలము తల్లిని యాశ్రయించుకొని వుండుట సహజము. కావున తల్లి పిల్లలయడల కనవచ్చు శ్రద్ధనుబట్టియే పిల్లల భవిష్యజీవితము యేర్పడగలదు. తల్లికి తీరుబడి సమయములలో, మాటలను గ్రహించుకొన శక్తిగల పిల్లలకు, నీతి సంబంధమైనట్టియు, చారిత్రక సంబంధమైనట్టియు, మతసంబంధమైనట్టియు వివిధ విషయములను, మరియు శూరుజయోక్తయు, మతస్థాపకుల యొక్కయు, నీతిపరుల యొక్కయు, దేశభక్తుల యొక్కయు జీవితములను, చిన్నకథల రూపముగ పిల్లల మనస్సుల నొడుకట్లు వృదుగుధుర భాషణములతో బుజ్జగించి

చెప్పుచూ, పిల్లల నుత్సాహరచుచూ క్రమమార్గముల నడుచు నటుల చూచుచుండుట తల్లి విధాయకము. మరియు దుర్మార్గ ప్రవర్తనవల్ల కలుగు నష్టములను గురించి చిన్న చిన్న పుడోహ రణములతో పిల్లలకు బాగుగ బోధపడునట్లు పువదేశించుచుండవలయును. తండ్రికంటె తల్లికే పిల్లలను బాగుపరచుటకు నెక్కువయవకాశములు, సమర్థత యుండును. ప్రస్తుతము పిల్లలే, ముందు తల్లిదండ్రులు కాగలరు; సంసారభారమును వహింప వలసినవారగుదురు; దేశమునకు సంబంధించిన కష్టసుఖములను యనుభవించవలసిన వారగుదురు; యను మాటలను మనస్సు నందుంచుకొని తల్లిదండ్రులు బహు జాగరూకతతో పిల్లలను పెంచుచుండవలయును. తల్లిదండ్రులు శక్తివంచనలేకుండా తగు విధముల పాఠశాలలలో విద్యను నేర్చుకొనునటుల చేయవలయును. వృద్ధుల సేవవిషయము సహితము నిర్లక్ష్యము సేయక పాటుపడుచుండవలయును. మాతాపితృల సేవ సర్వ విధముల మోక్షదాయకము. గావున వారికెట్టి లోపము లేకుండునటుల బహు పదిలముగ వారిని కాపాడుచుండుట పుత్రుల విధాయకము.

(iii) కష్టదినములలో తన పువయోగము నిమిత్తం, తన తరువాత మిగిలిన వారి పువయోగము నిమిత్తము తగు యేర్పాట్లను గావించుట.

ఆత్మగౌరవమును కాపాడుకొనుచూ, తనమీద నాధారపడి యుండిన పిల్లలను, భార్యను, వృద్ధులను గాపాడుటకు కృషిసల్పుచూ ద్రవ్యసౌకాదనను గావించు చుండిన పక్షమున, మానవుని జన్మసార్థకమగునా? అంతమాత్రముతో కాజాలదు.

దేహములు అస్థిరములు, వ్యాధిగ్రస్తములు; పైక్షణము మన దికాదు. పశ్చిమము మనము మంచి యారోగ్యముగను మంచి దారుణ్యముగను పుండియున్నను, పై నిమిషములో నేమి ముప్పువాటిల్లునో, యేమివ్యాధి సంభవించునో, యేరికిని దెలియవశముకాదు. గనుక మనముచేయు ప్రతిపనియును పుత్రక్షణ యాలోచనతో జేయుచుండవలయును. మానవులు యశావనదశలో నారోగ్యముగనుండి కృషిసల్పుదినములలో, యేరోజు సంపాదించిన దానిని యారోజుననే ఖర్చుపెట్టక, మితముగ వాడుకొనుచూ కొంత ద్రవ్యమును నిలువచేసిన పక్షమున అట్టి ద్రవ్యము వారికిని, వారిమీద నాధార పడియున్న జారికిని చాల విధముల సహకారియగుట సంభవించును. కుటుంబములో సంపాదనజేయు పురుషుడు బాగుగ నున్నంతవరకు క్రిందు మీను దెలియకుండగ ద్రవ్యమును వ్యయపరచుచూ, ముందాలోచన యేమియు లేకుండగ కాలక్షేపమును జేసిన పరిస్థితులలో, సంపాదనచేయు పురుషుడు అశక్తుడయిన పక్షమునగాని, యంతరించిన దర్మిలానుగాని, మిగిలినవాడిగతి యేమగునాయని ముందాలోచన జేయుట సంభవించిన పక్షమున, ఆగమ్యగోచరముగనుండి, యేవై పున జూచివను దారితెన్నును గానక మహానముద్రములో నోలలాడు చుండుట సంభవించును. కావుననే చాలమంది యార్థికశాస్త్ర పరిజ్ఞానము కలవారు వారి సుపాదన ద్రవ్యము లో కొంతభాగమును బ్యాంకులలో డిపాజిట్లు మూలకముగ గాని, మంచి యాదాయమురాగల స్థిరచరాస్తులను కొనుట మూలకముగగాని, ప్రాణములను భీమాచేయుట మూలకము

గగాని, దాచుచున్నారు. అట్టి ద్రవ్యము సంసారములో సంభవించు శుభాశుభములకుగాని, వ్యాధులకుగాని, యవసరము కల్గినప్పుడు దానము మూలముగ పరోపకారమును జేయుటకుగాని, యింతచెప్పనేల, యిహపరి సౌఖ్యములను బొందుటకు ననుకూలించుచుండును. గావున మానవులు తమ సౌకర్యమునకుగాను, తమ యాత్మబంధువుల సౌకర్యమునకుగాను, సంపాదన ద్రవ్యములో కొంత భాగమును నిలువచేసి దాచుట విధాయకము అయియున్నది. అట్లు గావించని యడల తాము, బంధువులు పలువిధముల జిక్కులుపడుట సంభవించును.

(iv) గృంధపఠనమువల్ల మనోవిజ్ఞానమును యభివృద్ధిని బొందించుకొనుచూ, దేశభక్తి, దైవభక్తి కలవారై సాధ్యమైనంతవరకు ప్రజల కష్టములకు దోడ్పడుచూ మానవసేవ జేయబూనుకొనుట.

మానవులు జీవనోపాధికిగాను పలువిధముల కృషిసల్పి ద్రవ్యసంపాదనను జేయుట విధాయకమని ఇదోవరలో జెప్పబడియున్నది. శ్లేష్మములోబడ్డ ఈగలాగు యెప్పుడును ద్రవ్య సంపాదనయందే యాసక్తి కలవాడై కాలమునుగడువక, ప్రతిరోజునను నియామకముగ వకకాలమును యేర్పాటు చేసుకొని, ఆకాలమునందు జగన్నాటకసూత్రధారుడై సృష్టిస్థితిలయములను గావించుచూ జగన్నాటకమును చిత్రీవిచిత్రీ కథలతో పూరితమగునట్లు గావించుచూ వినోదమునుబొందు మహానుభావునియొక్క గుణవైభవములను గురించియు, నీతిదాయకములగు విషయములనుగురించియు, మానవ జన్మోద్ధారణకు కారణభూతములగు విషయములను గురించియు బోధనజేయు

గ్రంథములను పఠనజేయుచూ యానందమును బొందుటకూడ మానవవిధాయకము అయియున్నది. చదువురానివారు, రామమందిరములు వగైరా దేవతాస్థానములందు భజనలను సలుపుచూ, భజనలు సలుపలేనివారు భజనలను విని యానందించుచూ, దేవతాసంబంధమైన కార్యములను యతి శ్రద్ధాభక్తులతో నొనరించుచూ కాలమును గడుపుట విధాయకము. ప్రీతి దినమున మనముచేయు పుణ్యపాపములను విచారించి, ఫలము నిచ్చు మహాసుభావుడు వక్రున్నారు, అను విషయము మరువక, దినచర్యలను గావించుచుండవలయును. మరియు,

క॥ ఇందుగల డందులేడని సందేహమువలదు చక్రి సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకిచూచిన నందం దేగలడు దానవాగ్రణి వింటే॥

భగవంతుడు పిఠీలికాది బ్రహ్మ పర్యంతము వ్యాపించి ప్రీతివస్తువులను వుండియున్నాడు. గనుక ప్రపంచసేవయే దైవసేవయగును. ప్రపంచసేవ, దేశసేవ, మానవసేవ, దైవసేవ ఈమాటలన్నియు పర్యాయపదములుగ వాడబడవచ్చును. గావున సోదరులారా! స్వోదరపోషణకు మాత్రమే పాటుపడుచూ కూపస్థమండూకమువలె కాలమును వ్యయపుచ్చక “పరోపకార మిదంశరీరం” అను నార్యోక్తి ప్రకారము మానవసేవ మూలకముగ దైవసేవ నొనరించి కృతార్థులగుదురు గాక! మన యార్యావర్తములోను, యితరదేశములలోను మానవసేవ, దేశసేవలకుగాను దేహములను యర్పణజేసి కృతార్థులైన మహాసుభావు లనేకులు కలరు. అట్టివారి పేర్లు ప్రీతివాని మనస్సునందు బెరిగిపోకుండునట్లు, దివ్యాక్షరములతో

వాయబడి, దేదీప్యమానముగ ప్రకాశించుచూ మానవులకు సుతాహమును దైర్యసాహసములను గల్గించుచున్నవి.

(v) అత్యాశకు లోనుగాశయు, ధనమార్జనకు నీచ మార్గములను ద్రోక్కకయు, కష్టపడి చమటోర్చి సంపాదించిన దానితో పరమసంతోషిని బొందుట.

ఈసందర్భములో శ్రీశంకరాచార్యులవారి భజగోవింద శ్లోకములలో నొకశ్లోకమును మాత్రము వ్రాయుదును.

శ్లో॥ మాధజహీహి ధనాగమత్పష్టాం
కురుసద్బుద్ధిం మనసివిత్పష్టాం
యల్లభనే నిజకర్మపాత్రం
విత్తంతేన వినోదయచిత్తం॥

ఈ శ్లోకార్థమే (v) విధాయకములో నిమిడియున్నది.

(2) పై కృత్యములను యాచరింపవలసిన పద్ధతులను నిర్ణయించుట.

మానవులు వారి జీవనోపాధిని సలక్షణముగ జరుపుకొనుటకు వాణిజ్యమునో, వ్యవసాయమునో, ఉద్యోగమునో, లేక మరియేవృత్తి నో క్రమముగ జేసినగాని, యనుకూలపడదు. ఏవృత్తి ప్రారంభించినను, ఆవృత్తికి సంబంధించిన కష్టసుఖములను, లాభనష్టములను, మంచిచెడ్డలను, జయాపజయములను గురించియు, సదరు వృత్తిని సలుపవలసిన విధానమును గురించియు సంపూర్ణముగ, లోగడ సదరు వృత్తిని సలుపుచున్న పెద్దలవల్లను, గ్రంథముల మూలకముగను బాగుగ తెలిసికొనవలసి యుండును. అట్లుచేయని పక్షమున మధ్యలో

నాటంకములు సంభవించి, పని యాగిపోవుటయేగాక, ద్రవ్య నష్టమునకు కారణమగుట కూడ సంభవించును. కావున నేపనినై నను బాగుగ నాలోచించియే ప్రారంభించవలసి యుండును. చేయదలచిన పనిని ముందుగ స్థిరపరచుకొని, యాపనిని యేవిధముగ జేయవలసి యుండునో యావిధానమునుకూడ ముందుగనే స్థిరపరచుకొనుట సర్వదా శుభకరమగును. విద్యార్థులు, ఉద్యోగస్థులు, వ్యవసాయవారులు, వర్తకులు, కూలీవాండ్లు అనగా పాటకజనులు మొదలగువారు, వారుచేయవలసిన పనులను గురించి బాగుగ దెలిసికొని, సదరు పనులను జేయుటలో విధానమును యేర్పాటుచేసుకొని, సదరు యేర్పాటుప్రకారము యాచరించిన పక్షమున, వారు జయమును తప్పకపొంది లాభమును బొందగలరు. ప్రథమముననే యెట్టి యేర్పాటును జేసుకొనక ప్రారంభించినచో, మధ్యలో ననేక యవాంతరములు సంభవించి తుదకు చేయదలచిన పని యేవిధముగ పరిణమించునో చెప్పజాలము.

విద్యార్థులు విద్య నభ్యసించుటకుగాని, శరీరవ్యాయామముల నభ్యసించుటకుగాని, విశ్రాంతిని యనుభవించుటకుగాని, ప్రత్యేకకాలములను నియామకముచేసి తదనుగుణ్యముగ ననుష్ఠించినచో, వారు వారి పరీక్షలలో గెలుపును బొందుచూ, గొప్ప పదవిని బొందుటకు నర్హులుకాగలరు. విద్యార్థులకు జ్ఞానాభివృద్ధికి విద్యయెంత యావశ్యకమో, శరీరారోగ్యమునకు వ్యాయామములు సహితము యంత యావశ్యకములే. పాఠశాలలలో సహితము ముందుగ నేర్పర్చబడిన కార్యక్రమణిక (Time table) ప్రకారము విద్యార్థులకు పాఠములు, వ్యా

యామములు బోధింపబడుచుండును. అందువల్లనే విద్యార్థులకు సులభముగ విద్యయల్భి, యధిక సంఖ్యాకులు విద్యావంతులగుట సంభవించుచున్నది. అదేవిధముగ నుద్యోగస్థులు సహితము వారు చేయవలసియున్న పనులన్నిటికిని ప్రత్యేకకాలములను పద్ధతులను యేర్పర్చి, సదరు యేర్పాటు ప్రకారము పనులను నెరవేర్చుచుండిన పక్షమున, పనులన్నియు సలక్షణముగ జరుగుటకు కారణమగును. అట్లే యేవృత్తిని యాచరించుచున్నను, యావృత్తికి ననుగుణ్యముగ విధానములను కాలములను యేర్పర్చి నాచరించు చుండిన పక్షమున, సదరు వృత్తి సలక్షణముగ జరుపబడి, చేయువారికి తుదకు లాభదాయకమగుటకు యావంతయు సందేహముండజాలదు.

ప్రతిపనియును దానికి ననుకూలమైన సమయములో జేయవలసియుండును. సేద్యములో విత్తును జల్లుటకు, ఆకు మళ్ళను పోయుటకు, పొలములలో ఊడ్పుల నూడ్పుటకు, కోలలను కోయుటకు, అదేవిధముగ వ్యాపారములో సరుకులను గొనుటకు, సరుకులను విషుదలజేయుటకు, ప్రత్యేకకాలములు నియమింపబడియున్నవి. సదరు నియామకము ప్రకారము జరుపక నుపేక్షించిన పక్షమున పని క్రమముగ జరుగక పోగా, నష్టముకలుట సంభవించును. కావున కాలమాన పరిస్థితులను బాగుగ గుర్తెరింగి, తత్తత్కాలానుగుణ్యముగ పనుల నాచరించుచుండ వలయును. సకాలములో జేయక నుపేక్షజేసినపక్షమున, సదరుపని దర్మిలా యెంతజాగరూకతతో జేయబడినను, సకాలములో జేయని హేతువుచే సక్రమముగ సఫలము కాజాలదు. మరియు మానవులు వారు చేయబూ

నిన ప్రతికార్యమునకు ముందుగనే కార్యవిధానమును (అనగా యేపద్ధతుల ప్రకారము కార్యమాచరింపబడ వలయును) యేర్పరుకొని తదనుగుణ్యముగ జరుపుచుండిన పక్షమున, సదరుపని నిరాటంకముగను, నిరాయాసముగను జరుగుట సంభవించును.

ఇట్లుచు కట్టుటకుముందు, కట్టబోవు యింటికి ప్లాను, సదరు ప్లానుప్రకారము యింటిని గట్టుటకు గావలసిన సామగ్రియును, సదరు సామగ్రిలను కొని తయారుచేయుటకు గావలసిన పైకమును తెలుపునట్టి యెస్టిమేటు తయారుచేయవలెను. ప్లానుయొక్కయు, యెస్టిమేటులో నుదహరింపబడిన వస్తువుల యొక్కయు సహాయముతో నిల్లు బహునులభముగ తయారు కాబడగలదు. అదేవిధముగ నేపనికై నను ముందుగ సదరు పనిని సాధింపగల పరికరములను విధానమును సిద్ధపరచుకొని ప్రారంభించుట విధాయకము. అందుమూలకముగ విశేష ఆయాసము—కాలయాపనము కలసివచ్చుటయేగాక, ద్రవ్యము సహితము వ్యర్థము కాజాలదు.

ఈ విధాయకమును క్రమముగ నాచుటకు ప్రతి మానవునికి మూడు ముఖ్యగుణము లావశ్యకము. (1) వివేకము (Prudence). (2) ఫట్టుదల (Perseverance). (3) నిర్ణీత కాలకార్యాచరణము (Punctuality).

వివేకము:— మానవునికి వివేకముండినగాని, చేయబూనిన యేపనియు సాఫల్యము కాజాలదు. ఐనిని జేయుటలో బుద్ధి కుశలత, ముందాలోచన యత్యావశ్యకములైనవి. అవిలేక మానవులు యెంత స్వల్పమైన పనులను చేయ బూనుకొనినను వ్యర్థమేయగునని చేరు చెప్పనవసరమా? శుభాశుభములను

గాని, లాభనష్టములనుగాని, జయాపజయములనుగాని, అవసరావసరములను గాని వివేకమువల్లనే దెలిసికొనుటకు వీలగును. పనులను జేయునపుడు సంభవించు చిక్కులను వివేకము మూలకముగనే తప్పించుకొనవచ్చును. ఎట్టి యసాధ్యమైన పనినైనను వివేకమువల్ల కష్టపడి సాధింపవచ్చును. మానవునికి వివేకము లేనియెడల, ప్రపంచక మంతయు గాఢాంధకారమయముగ దోచుచూ, యేమిచేయుటకు వోచక స్థంభితుడై పోయి తుదకు పిచ్చివాడగుట సంభవించును. కావున మానవునికి వివేకము యత్యవశ్యకము.

పట్టుదల:— ఏ పనినైనను ప్రారంభించుటకు ముందె, దానియొక్క కష్ట సుఖములను—సాధ్యాసాధ్యములను గురించి జాగుగ విచారించవలసియుండును. అట్లు చేయక ముందుగ ప్రారంభించి, మధ్యలో నసాధ్యమని మానివేసినపక్షమున, నట్టి వ్యక్తికి నష్టదాయక మగుటయేగాక, నుత్సాహ భంగకరము నహితము యగుట సంభవించును. కావున నట్టి సమయములలో నధైర్యమును బొందక, సదరు పనిని నేవిధముగనైనను సాధింపవలయుననెడి పట్టుదలతో భగవంతునిమీద భారమువేసి పనిని చేయుచుండిన పక్షమున, తప్పక యాపని సానుకూలము కాగలదు; లాభదాయకము కాగలదు; జయప్రదము కాగలదు; కీర్తిదాయకము కాగలదు. “మనవల్ల కాజాలదు” అని యధైర్యపడిగాని—నిరుత్సాహుడై గాని యేపనిని వదలరాదు. “నేను చేయగలను—నేను చేసితిరుదును” అను దృఢ సంకల్పముతో నడుము కట్టుకొని కృషి సల్పుటయే మానవ విధాయకము గాని, “నేను చేయలేను” అను మాటను మనస్సున

దలచుట సహితము మానవులకు గౌరవప్రదము కాజాలదు. ప్రారంభమున నెన్నియో యపజయములను బొందిగాని రాజ్యములు స్థాపింపబడియుండలేదు. గొప్ప లోకోపకారములైన సం గతులు కనిపెట్టబడి యుండలేదు. గావున పట్టుదలయే వీటి కన్నిటికి మూలకారణము. ఎట్టి వివేకవంతునికైనను పట్టుదల లేనియెడల ప్రపంచకములో జయశీలుడు కాజాలడు. గావున పట్టుదల సహితము మానవునికి ముఖ్యవశ్యకము.

నిర్ణీతకాల కార్యాచరణము (Punctuality):— అనగా యేకార్యమునైనను యచుకున్న ప్రకారము యచుకున్న వేళకు జేయుటయే.

ఈసందర్భములలో కాలముయొక్క విలువను గురించి స్వల్పముగ వ్రాయుదును. కాలము బహు విలువకలది. కాలమే ధనమని సహితము కొందరు యార్థికశాస్త్రజ్ఞులు చెప్ప సాహించుచున్నారు. కాలమును వృధపుచ్చుట యనగా ధనమును దుర్వ్యయమును జేయుటగ భావింపబడును. ప్రపంచ కములోని జీవరాసులకు భగవంతుడు యాయువును నియమించి సృజించియున్నాడు. ఆయాయువుయొక్క నిర్ణీత కాలము యంత యని రూఢిగ జెప్పటకు నేరికిని సాధ్యముకాజాలదు. ప్రతినిమిష కాలము గడిచినకొలది, యాయువు పరిమితితగ్గి, మృత్యువు సమీపించుచున్నది. కావున మనము చేయవలసిన పనులను 'చేయుదుములే' యని నిలుపుట నుచితముకాదు. పైనిమిషము మనది కావచ్చును; కాకపోవచ్చును. గనుక నెప్పటి కార్యమును యప్పుడే పాలుమాలక జేయుట విధాయకము. 'తర్వాతచేయుదుము', 'రేపుచేయుదుము' యను మాటలమూల

కముగ మానవులకు ననేక సార్థకములు సంభవించు చున్నవి. కాలహరణముకూడ జరుగుచున్నది. 'తర్వాత'—'రేపు' అను మాటలను నమ్మి యేపనినైనను యూపరాదు. 'తర్వాత' 'రేపు' లలో నేతొందరపని రాగలదో లేక యేకష్టము సంభవించునో లేక మన పరిస్థితులు యేవిధముగ మారగలవో యెవరు చెప్పగలరు. ఇట్టి యాటంకముల మూలకముగ, వెంటనే చేయక నాపినపనిని చేయుట సంభవించక పోవచ్చును. అందువల్ల ననేకచిక్కులు సంభవించవచ్చును. కాలము రెక్కలుగల పక్షివలె యెగిరి పారిపోవుచుండును. కావున విద్వాంసులు కాలములోని ప్రతినిమిషమును సద్వినియోగపరచుచూ పలువిధముల లాభమును బొందుచున్నారు. కాలముయొక్క విలువ దెలిసినవారు క్షణమునయినను వృథాబుచ్చక, నేదో యుపయోగకరమైన పనిని నాచరించుచునే యుండురు. వ్యవసాయదారులకు, వర్తకులకు, యితర వృత్తుల నవలంబించువారికి కాలము బహు విలువగలది. వారు యేపరిస్థితులలోనైనను, మరుపునల్లగాని, బద్ధకమువల్లగాని, జేయనలసిన పనిని సకాలములో జేయనివక్షమున, యనేక చిక్కుల పాటుగుట సంభవించుచున్నది. కావున, మానవులు వారి విధ్యుక్త ధర్మములను యతిజాగరూకతతోను, శ్రద్ధాభక్తులతోను, సకాలములో జరుపుచుండవలయును. మనము యేపనిని యేవేళకు జేయ నిర్ణయించుకుంటేమో, యావేళకు నాపనిని తప్పక చేయుటయే విధియకము. ఇట్టి యలవాటు మనదేశస్థులకు విశేషముగ లేదనియు, అందువల్లనే యితర దేశస్థులవలె మన దేశస్థులు శ్రీవ్యసంపాదనను గావించుటలేదనియు

కూడ కొందరు యాక్షేపించుచున్నారు. ఈమాటలను నిరాకరించుటకు వీలులేదు. కొంతమట్టుకు వాస్తవమే.

ప్రతిమానపుడు వేకువర్షామున నిద్రనుంచి మేల్కొనడముతోనే భగవత్ ప్రార్థనను ముగించి, ఆదినమున జరుపవలసిన కార్యములను, యాకార్యములను జరుపవలసిన కాలములను దెలుపు ఒక పట్టిని తయారుచేసి, తదనుగుణ్యముగ ప్రవర్తించుచుండిన పక్షమున, అన్నిపనులు సలక్షణముగ జరుగుటయేగాక తనయొక్కయు, తనతో పనులున్నవారియొక్కయు కాలము వృధాకాకుండుటగూడ సంభవించును. ఒకరి నిమిత్తం యతను, యతని నిమిత్తం యితరులు వృధాగా కాలమును గడుపుచూ కనిపెట్టుకొని యుండుట సంభవించదు. ప్రజలసభలకు అధ్యక్షులుగాని, వుపన్యాసకులుగాని సకాలమునకు రానియెడల, సభికుల యాందోళనముచు మనము చూచుచునే యున్నాము. కావున నిర్ణీతకాలకార్యాచరణము నాచరించువారికిని, వారితో సంబంధించిన యితరులకును పలువిధముల లాభదాయక మగుచుండును ; శ్రేయోదాయకము కూడ నగుచుండును.

రైల్వేలలోను, పోస్టాఫీసులలోను, బ్యాంకులలోను, తదితర ఆఫీసులలోను నిర్ణీతకాల కార్యాచరణము కఠినముగ నవలంబింపబడు చున్నందుననే, ప్రాపంచక వ్యవహారములన్నియు క్రమముగాను సకాలములోను జరుగుట సంభవించి పలువిధముల సౌకర్యములను మానవులకు గలుగజేయుచున్నవి. అట్టి యాచరణమే యమలులో లేనియెడల, వ్యాపారము వృద్ధిబొందుటకు నవకాశముండజాలదు. వ్యవహారములన్నియు

కట్టదిట్టముగను, సలక్షణముగను జరుగుటకు నాస్కార ముం
డకపోగా, తారుమారుయగుట సంభవించును.

కావున మానవులు యేపనినైనను వివేకముతోను,
పట్టదలతోను, నిర్ణీతకాల కార్యాచరణముతోను ముందుగ
కార్యవిధానమును యేర్పర్చుకొని యాచరించిన పక్షమున,
సదరు పనులు తిప్పక సానుకూలమగుచూ జయప్రదములు
కాగలవు.

(3) దురభ్యాసములు లేక సత్ప్రవర్తనగలవాడై యుండుట.

దురభ్యాసములు యనగా చెడుయలవాటులు. పలు
విధములైన చెడుయలవాటులలో ప్రాధాన్యములైనవి త్రాగు
డు, జూదము, వ్యభిచారము, దొంగతనము మొదలైనవి యెయు
న్నవి. దురభ్యాసములకులోనై ప్రవర్తించువ్యక్తి దుర్మార్గు
ర్గుడు అని పిలువబడుచుండును. దుర్మార్గుడు చేయు వ్యాపా
రములన్నియు దుర్వ్యాపారములు కాగలవు. గాని సద్వ్యాపా
రములు యెన్నడును కాజాలవు. లోగడ నుద్ధహరించిన ప్రకా
రము, దుర్వ్యాపారములు చేయువారికి నష్టమును కల్గించుట
యేగాక, తత్సంబంధీకులకు సహితము చిక్కులు సంభవించు
నటుల జేయుటకు సహకారియగును. దురభ్యాసములు యం
టుడు జూడ్యములవలె, బహుబలవత్తరములై, మనుష్యులను
వీల్చి పిప్పిచేసి తుదకు మృత్యుదేవత పాలు సహజము చేయ
సమర్థత కలవి. ప్రపంచకములో పిశాచములు మనుష్యులను
యావేళించిన పక్షమున, తిప్పలుపడి వదల్చుకొనవచ్చును;
కాని యీదురభ్యాసములనెడి పిశాచములు మనుష్యులను యా
వేళించిన పక్షమున, మరణముతోనే వదులునుగాని, యీమధ్య

యెన్నిపాట్లు పడినను వదలజాలవు. ఈ దురభ్యాసములన్నియు దాడిద్ర్యదేవతా పెద్దమ్మకు ముఖ్య సహకారులు. వీరు కాలు పెట్టినచోట భస్మమె. ఇల్లుగుల్ల, వొట్లగుల్ల; సిరిసంపత్తులతో తులతూగుచూ మహాపై భవముతో ప్రజ్వరిల్లుచున్న గొప్పభవనములలో సహితము వీరు ప్రవేశించిన పక్షమున, సిరివెంటనే మటుమాయమైపోవును; వెంటనే సదరు భవనము ననులక్ష్మికళపోయి, స్మశానకళ యావేశించును. పెద్దమ్మ పరిచారికులు అందరు వక్కసారిగా యెవరిని అయినను యావేశించరు. ముందుతాగిగుడు ఔషధముగ నభ్యసింపబడి, పాదు కుమార్చుకొనిన పిదప, మిగతావి వొక్కొక్కటిగ జేరి సంపూర్ణ సాధనమును త్వరితోనే గావించును. ఈ విషయములన్నిటిని వినియు కిన్నులార చూచుచునే యున్నాము. చెవులార వినియునే యున్నాము. గావున వీటిని గురించి విస్తరించి వ్యాసుబాసుకొనుట సరసముగ నుండజాలదు.

మానవులు యిట్టి దురభ్యాసములకు లోనుగాక సత్ప్రవర్తనలవారై ధనమార్జనకు కృషిసలువ ప్రారంభించినపక్షమున గాని ప్రయత్నములన్నియు సఫలమగుటయేగాక, జయపాతములగుచూ వారి యభివృద్ధికి దోడ్పడగలవు. సత్యములు, కరాడినమాట ప్రకారము ప్రవర్తించుట, పెద్దల రెండొకటి యధేయత, పాలుమాలక కృషిసల్పుట, శుచిర్భూతిముగిలించుట, ధైర్యశైల్యములను గల్గియించుట మొదలగునవి సత్ప్రవర్తనలు. ముఖ్యలక్షణములు అయి యున్నవి. వాటిలో ముఖ్యమైనది 'కరాడినమాటప్రకారము ప్రవర్తించుట' అనునది సహ

కారసంఘముల మెంబర్లవల్ల ననుష్ఠానింపబడవలసిన విషయము అయి యున్నది.

మానవులు ధనమార్జనము ముఖ్యముగ గావింపవలసిన విషయము. దురభ్యాసములకు లోనుగాక, సత్ప్రవర్తన కల వాడై, మంచి తెలివి, పట్టుదల కలవాడై, చేయదలచిన వృత్తిని పాలుమాలక నచుష్ఠించుచూ, ధనమార్జనము గావింప వలయును. న్యాయమార్గమున సంపాదించబడిన ధనమే సదా వంశవృద్ధిని గావించుచూ, మహదై శ్వర్యవంతులను జేయును. అన్యాయమార్గమున సంపాదించబడిన ధనము తత్కాలపు సుఖము నొసంగినను, తుదకు వంశవృద్ధికి తోడ్పడకపోగా, సంపాదించినమానవునికి మనశ్శాంతిని సహితము కలిగింపజాలదు. వకరి మనస్సును కష్టపెట్టి సంపాదించబడిన సామువల్ల సంపాదించినవారికి, కష్టపెట్టబడినవాని వ్రనురు తగులక మానదు. గనుక మానవులకు న్యాయార్జితమైన విత్తమే సదా సౌఖ్య కరము. యారోగ్యకరము. జ్ఞేయకరము కాగలదు.

ధనముతో నిహపరసౌఖ్యములను బొందవచ్చును. గావున యట్టిధనమును కష్టపడి సంపాదించి, పదిలముగ వాడుకొనుచూ, మిగిలినదానిని దాది రక్షించుకొనవలయును. ధనమును రక్షించుకొను విధమును గురించి విచారితము.

నా ల్గ వ అ ధ్యా య ము.

గత యధ్యాయములో ధనమార్జనము గురించి విపులముగ వ్రాయబడి యున్నది. ఈ యధ్యాయములో నార్జన

చేయబడిన ధనము యేవిధముగ రక్షింపబడవలయునో విచారించుము. ధనము మానవులకు పలువిధములైన ధాన్యరూపకముగగాని, బట్టలువగైరా రూపకముగగాని, వెండి బంగారు వస్తువుల రూపకముగగాని, వెండి బంగారు నాణెములు, కర్ర స్త్రీనోట్ల రూపకముగగాని, వుండును. అన్నిటిలోను బంగారు వెండితో సంబంధించిన వస్తువులు విశేషము విలువగలవి అయియుండును. సంపాదించిన ద్రవ్యములో సంసారపోషణ వగైరాలకు ఖర్చుపోను మిగతాద్రవ్యమును ముందు సంభవించు కష్టసుఖములకుగాను పదిలముగ దాచి రక్షించుటయే ముఖ్య విధాయకము అయియున్నది. అట్లు గావించని సంసారములు పలువిధముల చిక్కులపాలై యధోగతిపాలగుచున్నవి. గావున ప్రతి మానవుడు తాను సంపాదించిన ద్రవ్యములో కొంత భాగమును మిగిల్చి, పదిలముగ దాచుకొనినగాని, అతని యొక్కయు, యతని యాత్మబంధువుల యొక్కయు జీవితములు సలక్షణముగ జరుపేబడజాలవు. అట్లు మిగల్చబడిన ధనమును, రక్షించు మార్గములను గురించి విచారించుము.

(1) ధనమును రొక్కముగ నింట్లో దాచుకొనుట మూలకముగ, వడ్డీలాభము లేకపోగా, చోరభయమువల్ల మనఃస్వస్థత లేకయు, యెప్పటికప్పుడు నూతివొడ్డు బిడ్డ సామెతగా ప్రవద్రీవముతో కూడుకొనినదిగను, సదరుధన ముండగలదు. మరియు ధనమును యింట్లో నుంచుటమూలకముగ, ననేకనష్టకములకు గారణమగును. గావున యాపద్ధతి యాచరణ యోగ్యము కాజాలదు.

(2) ధనికులవద్ద దాచుకొనుట; సదరు ధనికులు చేయు

వ్యాపారములు క్రమముగను—సలక్షణముగను జరుగుచున్నంత వరకు, వీలుగనే యుండును. సామాన్యముగ ధనికులు చేయు వ్యాపారముల లెక్కలు వగైరాలు ప్రతి సంవత్సరము ఆ డిటు చేయబడుట సంభవించదు. కావున వారి వ్యాపార పరిస్థితులు కొన్ని సమయములలో యజమానులకు సహితము గోచరమగుట నసంభవముగ నుండును. మరియు ధనికులు చేయు వ్యాపారములకు వారే స్వతంత్రాధికారులు. కనుక వారి యిష్టానుసారము వారి వ్యాపార పరిస్థితులను మార్చుచుండవచ్చును. లాభదాయకమని తోచేయెడల, దివాలాయగుట సంభవించును. అందుమూలకముగ, నట్టివారితో లావాదేవీలు కలవా రందరికీ కష్టము వాటిల్లి కష్టము పాలగుట సంభవించుచున్నది. కావున ధనికులవద్ద దాచుకొనుట సహితము సదగు ధనికుల యోగ్యతాయోగ్యతలను బాగుగ విచారించి తగు జాగ్రత్త తో చేయబడుచుండుట విధాయకము.

(3) లోకులకు స్థిరచరాస్తుల హామీవికీడ ఋణముల నిచ్చుట, చాలవిధముల ననుకూలమైన లాభదాయకమైన విషయము అయియున్నది. తాకట్టు పెట్టుకొనదలచిన యాస్తి యేవిధముగ అన్యాయాక్రాంతము చేయబడక, సంపూర్ణహక్కు భుక్తములు గలది అయినట్లు ధ్రువపరచుకొని, ఋణమును యిచ్చుటయే విధాయకము. ఋణమును పుచ్చుకొనినవారు యేవిధమైన పేచీలను పెట్టక, యనుకున్న ప్రకారము బాకీని దీర్చిన పక్షమున, ఋణమునిచ్చిన వారికి, పుచ్చుకొనినవారికి జాలవిధముల సౌకర్యములను గలుగజేయుటకు నావంశయు సం దేహముండజాలదు. కాని యట్లుచేయని పక్షమున, యిద్దరికి

ప్రాయ ప్రాయాసలకు కారణమగును.

(4) (Postal Savings Bank) లో దాచుకొనుట సహితము జేమకరమైన పనిఅయియున్నది. ప్రతి పెద్ద పోస్టాఫీసులోను సేవింగ్సుబ్యాంకు వద్దటి, ప్రభుత్వమువారి యాజమాన్యము జవాబుదారీలకింద యేర్పాటుచేయబడి సక్రమముగ పనులను జరుపుచున్నది. కాని ప్రస్తుతదినములలో జాయంటు స్టాకుబ్యాంకులు, సహకార సంబంధమైన బ్యాంకులు విరివిగ దేశమందంతటను స్థాపింపబడి, వాటిలో సేవింగ్సు బ్యాంకు వద్దటి సహితము విరివిగ పనులను జరుపుచున్నది. ప్రస్తుత పోస్టలు సేవింగ్సుబ్యాంకు నిబంధనలకంటె, యితర సేవింగ్సు బ్యాంకులలోని నిబంధనలు ప్రజలకు నెక్కువ యనుకూలముగను, యెక్కువ లాభదాయకముగను వుండుట సంభవించుచున్నది. కావున దాచుకొన దలచినవారు వివిధబ్యాంకుల పరిస్థితులను బాగుగ విచారించి చేయుట విధాయకము. జాయంటు స్టాకు బ్యాంకులలో డిపాజిట్ల మూలకముగ కొందరు వారిధనమును దాచుకొనుచుందురు. వ్యక్తులు కొందరు భాగస్వాములుగజేరి, బ్యాంకుగనేర్పడి, వసూలు అయిన మూలధనముతోను, భాగస్వాములు తదితిరులిచ్చు వివిధ డిపాజిట్ల మొత్తములతోను, ధనముకావలసిన యాస్తిపరులకు (భాగస్వాములు అనే నియామకము లేకుండగ) తగు హామీమీద ఋణముల నిచ్చుచూ, వ్యవహారములను సేయింపుచుందురు. సదరు బ్యాంకులెక్కలు, ప్రతిసంవత్సరము, బ్యాంకువారు యేర్పరుచున్న ఆడిటరువల్ల తనిఖీచేయబడి, ఆడిటు సర్టిఫికేటు తయారుచేయబడి, ప్రచురపరచబడు చుండును. సదరు సర్టిఫి

కేటు ప్రకారము, భాగస్వాములకు లాభములు పంచిపెట్టబడుచుండును. ఇట్టి బ్యాంకులు దేశమందంతటను విరివిగ స్థాపింపబడి ప్రజలకు పలువిధముల సౌకర్యములను గావించుచున్నవి. అనేకులు యీ బ్యాంకులలో వారిధనమును దాచుకొని సుఖముగ కాలక్షేపము చేయుచున్నారు.

(5) సహకార బ్యాంకులు:— సహకార పరపతి సంఘములు సహకారోద్యమమునకు ప్రాతిపదికములు అయియున్నవి. సహకార సంఘములు, పరిమితి పూచీగల సంఘములనియు, పరిమితిలేని పూచీగల సంఘములనియు, రెండువిధములుగ విభజింపబడియున్నవి. పరిమితి పూచీగల సంఘములు సామాన్యముగ పట్టణములలోను పెద్ద గ్రామములలోను స్థాపింపబడి, శిల్పి కారులు వగైరా పాటకజనుల యొక్కయు, చిన్న మొత్తముతో వ్యాపారమును సల్పు వర్తకులయొక్కయు, చిన్న జీతములతో పనిచేయు వుద్యోగస్తుల యొక్కయు, తదితర బీదజనుల యొక్కయు ప్రయోగము నిమిత్తం పనిచేయుచుండును. ఇట్టి సంఘములలోని ప్రతి మెంబరుయొక్క బాధ్యత సదరు మెంబరు సంఘములో తీసుకొను షేరుధనము మొత్తము వరకే పరిమితకలది అయియుండును. ఈ సంఘములు లిమిటెడు (Limited) సంఘములు అని పిలువబడుచుండును. పరిమితిలేని పూచీగల సంఘములు సామాన్యముగ గ్రామములలో స్థాపింపబడుచుండును. ఆ గ్రామములోని వ్యవసాయదారులు వగైరా పాటకజనుల ప్రయోగము నిమిత్తం పనిచేయుచుండును. సంఘములు చేయు యావత్తు ఋణములకు సంఘములోని మెంబర్లందరు సమూహముగను ప్రత్యేకముగను పూచీపడ

వలసి యుండును. ఏపరిస్థితులలోనైనను, బాకీదార్లనుంచి బాకీలు పూర్తిగ వసూలు కాజాలక సంఘము సెంట్రీలు బ్యాంకుకుగాని, లేక మరి యే యితర సంస్థకుగాని వాయిదామీరి బాకీపడి తీర్చలేని పక్షమున, సదరు బాకీమొత్తము సంఘ మెంబర్లందరినుంచి గాని, లేక యే వకరిద్దరు మంచి యాస్తిపరుల వద్దనుంచిగాని వారి వాటాల దామాషాగా వసూలు చేయబడును. ఇదియే పరిమితిలేని పూచీ యొక్క పరమ రహస్య సిద్ధాంతము. అయితే అట్టిపరిమితిలేనిపూచీ సంఘముయొక్క రిజిస్ట్రీషను రద్దుపరచబడిన తరువాతగాని యమలుజరుప వీలుండదు. ఇట్టిసంఘములు పరిమితిలేని (Unlimited) పూచీ సంఘములు అని పిలువబడుచుండును. మరియు సహకార సంఘములలో సంఘ మెంబర్లకే యప్పులు నివ్వబడుచుండును. మరియు మెంబర్లు కాకపోయినను, సంఘములలో డిపాజిట్లమూలకముగ ధనమును దాచుకొనిన పక్షమున, వారికి సహితము వారి డిపాజిట్ల హామీమీద నూటికి తొంబదికి మించకుండగ ప్రస్తుత సహకారచట్టము ప్రకారము యప్పులనిచ్చుటకు వీలగుచుండును.

అన్ని సహకార పరపతిసంఘములయొక్క లెక్కల తనిఖీ (Audit) ప్రభుత్వోద్యోగీయులవల్ల ప్రతిసంవత్సరము గావించబడి, సదరు రిపోర్టులు ప్రచురపరచ బడుచుండును. ఈ సంఘములన్నిటికిని కావలసిన ఋణములు సహకార సెంట్రీలు బ్యాంకులవల్ల నివ్వబడుచుండును. ఈ సంఘములన్నియు సెంట్రీలుబ్యాంకుల నిబంధనల ననుసరించి షేరుధనమును జమకట్టి మెంబరుగజేరి, ఋణమును బుచ్చుకొనుటకు వర్తతను గలుగజేసుకొనును. ఇతర బ్యాంకులకంటె సహకారబ్యాంకు

లకు నాధిక్యత రెండువిషయములలో గలదు. (1) సహకార బ్యాంకులు పరిమితిలేని పూచీగల సంఘములకు నప్పల నిచ్చుచుండును. (2) ప్రభుత్వోద్యోగీయులవల్ల ప్రతినవత్సరము అన్ని సహకారసంఘముల లెక్కలు ఆడిటు చేయబడుచుండును. ప్రస్తుతము అమలులోనున్న అన్ని హామీలకంటెను, పరిమితిలేని పూచీ పరమ యుతమమైనదిగ కనబడుచున్నది. అట్టి పూచీతో నివ్వబడిన బాకీలు యేమాత్రము పోజాలవు. దమ్మిడిలతోసహా వసూలయగుటకు వీలగుచున్నది. మరియు అవసరమైనయడల సహకారసంఘ బాకీలు రివిన్యూ ఉద్యోగస్థులవల్ల రివిన్యూబాకీలు వసూలు చేయబడురీతిగ వసూలు చేయబడుచుండును. ప్రస్తుత సహకారచట్టము ననుసరించి, బాకీల వసూలువిషయమై ప్రభుత్వ సహకారోద్యోగీయులకు నెక్కువ యధికారములు సహితము నొసంగబడియున్నవి. కావున సహకార సంఘములకు నొసంగబడిన బాకీలు పూర్తిగ వసూలుచేయబడి సహకారబ్యాంకులకు చెల్లింపబడుటకు నవకాశము గల్గుచున్నది. కావున మనదేశములో బనిచేయు యన్ని సంస్థలలోను, ధనమును జేమముగ దాచుకొనుటకు సహకారబ్యాంకులు పరమోత్తమమైనస్థానమును బొందియున్నవని ఘంటాపథముగా నుడుపుటకు నాస్కారము కలుగుచున్నది.

(6) ప్రాణములను భీమాచేసుకొనుట Insurance Companies)

ప్రాణములను భీమాచేసుకొను పద్ధతి మనదేశములో ప్రస్తుతము బహువిధవిగ వ్యాపించుచున్నది. వివిధ ప్రాంత

ముల భీమాచేయు (Insurance) కంపెనీలు స్థాపింపబడి, యేజెంట్లు యేర్పడి, మారుమూల గ్రామములలో సహితము భీమాచేయుటకు సంబంధించిన సూత్రములను బోధించి, అనేక వ్యక్తుల ప్రాణములను భీమా చేయించుచున్నారు. ప్రాణములను భీమాచేయుట మూలకముగ, మానవులు వారి వృద్ధాప్యదశలో సుఖముగ కాలక్షేపము జేయుటకు గావలసిన ధనము సదరు కంపెనీవారివల్ల సిద్ధము చేయబడుచుండును. త్వరిత వారు మరణించిన పక్షమున, వారి తదనంతరం, వారి యాత్మ బంధువులు యేవిధమైన కష్టముల పాలుకాకుండ దినములను సుఖముగ గడుపుటకు, మరియు మరణించిన వారి సంపాదన లోపము కనబడకుండునట్లు, కంపెనీవారివల్ల ద్రవ్యము సిద్ధపరచబడును. మానవులు యారోగ్యవంతులై యశావనదశలో నుండి, ద్రవ్యసంపాదనను వినిగజేయు దినములలో, నియమిత సంఖ్యగల సంవత్సరములకు, సంవత్సరమునకుగాని లేక యారు మాసములకుగాని యొకపర్యాయము కంపెనీవారివల్ల నియమింపబడిన నొక మొత్తమును జెల్లించుటకు యేర్పరుచుకొని, ఒకని యామక మొత్తమునకు భీమాకంపెనీలో ప్రాణమును భీమా చేసుకొనిన పక్షమున, నియమిత సంఖ్యగల సంవత్సరముల యాఖరున పైనియామక మొత్తము యావత్తు భీమాచేసుకొనిన వాని కివ్వబడును. కాలపరిమితి లోపలనే సదరు వ్యక్తి మరణించిన పక్షమున, భీమాచేయబడిన యావత్తు మొత్తము వాని వారసులకు నివ్వబడును.

ఉదాహరణము:— ఒక వ్యక్తి యారుమాసములకు నొక పర్యాయము రు 15 లు చొప్పున యిరువది సంవత్సర

ముల కాలమువరకు యిచ్చుటకు నేర్పాటు చేసుకొని, ఒక వెయ్యి రూపాయలకు ప్రాణమును భీమాచేసుకొనిన పక్షమున, యిరువదవ సంవత్సరాంతమున . సగదు వెయ్యిరూపాయలు భీమాచేసుకొనిన వ్యక్తికి నివ్వబడును. లేక సగదు వ్యక్తి యిరువది సంవత్సరముల లోపలనే మరణించిన పక్షమున అతని వారసులకు భీమాచేయబడిన రు 1000 లు వెంటనే యివ్వబడును.

సగదు విధముగ, మానవులు చిరకాలము జీవించిన పక్షమున, వారి వృద్ధాప్యకాలమును సుఖముగ గడుపుటకు సౌకర్యములు కల్పించును. లేదా త్వరలో మరణించిన పక్షమున, వారి వారసులకు జీవనోపాధిని కల్పించిన వారగుదురు. ఈపద్ధతి బహు యనుకూలముగనున్నదని భావించి, పలువురు పురుషులు, స్త్రీలు, ధనవంతులు పాటకజనులు విరివిగ నవలంబించుచున్నారు. స్వల్పవేతనములుగల వారికి సహితము యీపద్ధతి బహువీలుగ గనబడుచున్నది. 'స్వల్పవేతనములుగల వారు స్వల్పమొత్తములకే భీమాచేసుకొనవచ్చును. ఇందు మూలకముగ, ధనమును విశేషప్రయాస లేకుండా, దాచుకొనవచ్చును.

(7) డబ్బు సమృద్ధిగనుండి స్థిరాస్తులనుకొను పద్ధతి పరమోత్తమమైనదని చెప్పట నిర్వివాదాంశము. భూములను కొన్న పక్షమున, ప్రతిసంవత్సరము ఫలసాయము వచ్చును. గృహములను కొన్న పక్షమున, అద్దెవచ్చును. కాని బహుస్వల్ప వడ్డీరేటు మోత్రము గిట్టుపాటగును. స్థిరాస్తిని కొనడము మూలకముగ డబ్బును సురక్షితముగ దాచుకొనడమగును.

(8) గవర్నమెంటు ప్రామిశరీనోట్లను కొనుట; ప్రభుత్వము వారు వారికి ధనము కావలసినవచ్చినపుడెల్లను ప్రజలవద్ద సప్తాహ పుచ్చుకొనుట వాడుక కలదు. నిర్ణీతకాలమునకు యావత్తు యసలు మొత్తము యివ్వబడుననియు, నిర్ణీతరేటుతో నడ్డీ స్రతి యూరుమాసములకు నివ్వబడుననియు మొదలగు షరతులతో ప్రభుత్వమువారు, యప్పిచ్చిన వానిపేర ప్రామిశరీ నోటును వ్రాసియిచ్చెదరు. తదనుగుణ్యముగ కార్యములు జరుగుచుండును.

ప్రారంభమున వడ్డీరేటు బహుస్వల్పముగ నుండియుండెను. రానురాను వడ్డీరేటు సహితము క్రమముగ హెచ్చి, బ్యాంకులు యిచ్చురేటుకు సమానముగను, కొన్నిపరిస్థితులలో హెచ్చుగను గూడ వుంటూవున్నది. ఏపరిస్థితులలోనైనను మన యవసరమునకు పై కము కావలసినపక్షమున, యీనోట్లను యితరులకు Imperial Bank ద్వారా యమ్ముటకు వీలగును. దేశకాలపరిస్థితుల సనుసరించి రు 100 లనోటు రు 100 లకే యమ్మబడవచ్చును; లేదా తక్కువ వెలకు లేదా హెచ్చు వెలకు యమ్మబడవచ్చును. ధనరక్షణకు యీమార్గము సహితము పలువురు ధనవంతులు తొక్కుచున్నారు.

(9) ఆభరణములు :— కొందరు ధనవంతులు వెండి బంగారు యాభరణముల నిమిత్తం విశేషధనమును వ్యయపుచ్చెదరు. సదరు యాభరణములు స్త్రీలకు—బిడ్డలకు ఒకవిధమైన యలంకారముగ నుండుననియు, అవసరపడేయెడల అమ్మకొనినధనము చేకూరగలదనియు కొందరు వాదింతురు. నిజమే; కాని యార్థికశాస్త్రరీత్యా విచారించినపక్షమున యట్లుచేయుట

పలువిధములైన ననర్థకములకు మూలకారణ మగుచున్నది. ఆభరణములవలన దొంగతనములు పలువిధములైన హత్యలు సహితము జరుగుచున్నవి. ఆభరణముల మూలకముగ ధనమునకు వడ్డీనప్రమగుటయేగాక, వాడుకవల్ల వెండియొక్కగాని, బంగారుయొక్కగాని విలువ దినదినక్షయమును బొందుచుండును. విశేషధనవంతులు యాభరణములను వాడవచ్చునని యొకవిధముగ సంగీకరించవచ్చును.

ధనరక్షణకుగల వివిధపద్ధతులలో కొన్ని ముఖ్యమైనవాటిని మాత్ర ముదహరించియున్నాను. ధనమార్జన-ధనరక్షణలను గురించి వ్రాసియుంటిని; ఇక ధనవ్యయమును గురించి వ్రాయవలసియున్నది. అదియే రీతిని స్త్రీమునకు ప్రధాన విషయము.

అ యి డ వ అ ధ్యాయము

ఇదివరలో ధనమార్జనను గురించియు, ధనరక్షణనుగురించియు కొన్ని ముఖ్యంశములను వ్రాసియుంటిని. ఇక ధనవ్యయమును గురించి వ్రాయవలసియున్నది. ధనమును సంపాదించి పదిలముగ దాచడముతోనే, మానవుల జీవయాత్ర సుఖముగ సాగజాలదు. ధనమును వ్యయపరచకుండ నొకక్షణమైనను సంసారచక్రమును జరుపుట దుస్సాధ్యము. లోగడ చెప్పిన ప్రకారము, ప్రపంచములోని ప్రతివస్తువు ధనమే. అట్టిధనమును లోహనాణెముల ధనముతోగొని, మన జీవయాత్రను సలుపవలసి యుండును. ధాన్యము పండించిన రహితు,

వాని ధాన్యమును యమ్ముగా వచ్చిన ధనముతో బట్టలు—లోహపుగిన్నెలు — తినుబండారములు వగైరాలను కొనవలసియుండును. అట్లే వ్యాపారచక్రము లోహనాణెముల సహాయముతో తిరుగుచుండును. గావున మానవుడు ధనమును పెట్టెలోబెట్టి ఖర్చుచేయకుండగ దినములను గడుపుటకు వ్రోయత్నించుట శుద్ధవైర్మితనముగ గనబడును. గనుక మానవునికి ధనమార్జన—ధనరక్షణ యెంతయావశ్యకములో, ధనవ్యయము సహితము యంత యావశ్యకమై వున్నది. సదరు వ్యయమును గురించి విచారితము.

వ్యయము రెండు విధములు:— మితవ్యయము లేక సద్వ్యయము; అమితవ్యయము లేక దుర్వ్యయము. అవసరమునకు ననుగుణ్యముగ వాడుట మితవ్యయమనబడును. అనసరానవసరములను గమనించక యిష్టానుసారము వాడుటయే అమితవ్యయమనబడును. మరియు మితవ్యయము నభ్యసించు వ్యక్తి, లోభి యెన్నడును కాజాలడు.

—♦ లోభి—మితవ్యయదారుల గుణభేదములు ♦—

మితవ్యయదారుడు ధనమును దుర్వ్యయము జేయక పదిలముగ దాచుచుండును. అట్లే లోభియు దుర్వ్యయమును సేయక ధనమును కాపాడుచుండును. కాని మితవ్యయదారుడు యవసరము కల్గినపుడు తనయొక్క, తనమీద నాధారపడియున్న వారియొక్క నుఖానుభవమునకుగాను ధనమును ఖర్చుపెట్టుచూ, మిగిలిన సొమ్మునే దాచుచుండును. అట్లుగాక, లోభి యవసరమునకు సహితము ధనమును వ్రోయపరచు

టకు నిచ్చగించడు. ధనమును వ్రాయవలయుననుచు దాచుటయే పరమావధిగ సంతసించుచుండును. మరియు మితవ్యయదారుడు తన జీవనమును సుఖముగ జరుపుకొనుటకు, ధనమును భగవంతు డనుగ్రహించిన నొకేసాధనముగ భావించి, యవసరమును బట్టి ఖర్చుచేయుచుండును. అట్లుగాక, లోభి ధనమును సాక్షాత్ శ్రీమహాలక్ష్మిగ భావించి, దానికి పలువిధముల పూజ లొనరించుచూ, సాష్టాంగ ప్రణామము లాచరించుచూ, ఒకదమ్మిడినై నను దీని ఖర్చుపెట్ట నొల్లడు. మరియు మితవ్యయదారుడు కష్టపడి మర్యాదగా సంపాదించినసాములో నవసరఖర్చులుపోను మిగతా ధనమును పదిలముచేయుచూ, సంతృప్తిని బొందును. అట్లుగాక లోభికి ధనసంతృప్తి కలుగుటయే దుర్లభము. మరియు, యవసరమందరికి యవసరమే. అట్టి యవసరమును తగు లక్ష్యభావముతో సకాలములో దీర్చిన పక్షమున, వ్రాయము బహుస్వల్పముగ నగుటయేగాక, విశేష వ్రాయాసపడవలసిన యవసరము సహితము క్రండజాలదు. ఈ విధముగ మితవ్యయదారుడు పనులను నెరవేర్చుచుండును. లోభియో యట్లుగావించక, ధనలోభత్వముచే నశ్రద్ధజేయుట సంభవించును. అట్టి యశ్రద్ధయే యవసరమును బలపరచినందున, విశేష వ్రాయ వ్రాయాసలభోగాని సదరు యవసరము తీర్చబడజాలదు. ఈకారణముచేతనే, లోభికి ఖర్చు యెక్కువ అను సామెతకల్గినది. కావున లోభిని సహితము యమితవ్యయదారుల జాబితాలో కొంతవరకు జేర్చుటకు ఆక్షేపణ యుండజాలదు.

—♦ మితవ్యయమునగా యేమిటి? ♦—

మితవ్యయము స్వభావసిద్ధముగ మానవులకు కల్గు గుణము కాదు. మితవ్యయము, విద్యవల్లకల్గు జ్ఞానాభివృద్ధి వల్లను, ప్రతి దినము సంభవించు కష్టసుఖముల ననుభవము వల్లను, దెలుసుకొనదగిన విషయమై యున్నది. విద్యా విహీనులు, తెలివిమాలిన మూఢులు మితవ్యయముయొక్క విలువను గ్రహింపజాలరు. విద్యయు, లోకానుభవము మితవ్యయమునకు మూలబీజములు. మానవులకు స్వార్థత్వాగము (అనగా ముందు సౌఖ్యమునకుగాను ప్రస్తుత స్వసౌఖ్యమును విడనాడుట) ముందాలోచన, వివేకము వుండినగాని మితవ్యయమును యాచరణలోబెట్టి సంసారమును గడుపుటకు నర్హులు కాజాలరు. మానవులు కృషిసల్పినగాని, ధనమార్జనను గావింపజాలరు. ధనమార్జనను జేయువారు మితవ్యయము ననుష్ఠించినగాని ధనసంచయము కాజాలదు. అట్టి ధనసంచయముతోనే ప్రస్తుత నాగరికత ప్రబలుచున్నది. కావున మితవ్యయమే ప్రస్తుత నాగరికతకు యాధారభూత మగుచున్నది.

మితవ్యయము ననుష్ఠానమందుంచుటకు, విశేష ధైర్య సాహసములుగాని, విశేష తెలివితేటలుగాని, విశేష సద్గుణ సంపత్తిగాని యవసరము లేదు. కాని మానవులు ప్రపంచ జ్ఞానవాసనకలవారై యనవసరమైన స్వశరీర సౌఖ్యములను వాంఛించని పక్షమున మితవ్యయసిద్ధాంతములను సంపూర్ణముగ నాచరణలో బెట్టుటకు వీలగును.

మితవ్యయ మనగా హద్దుగల ఖర్చుయని యర్థము. ఖర్చుకు హద్దు యేమిటి? అవసరమునకు ననుగుణ్యముగ ఖర్చునుజేయుటయే ఖర్చుకు హద్దుగనేర్పడును. ఒకరూపాయితో సార్లాయగు పసిని ముగించుటకు ఖర్చుహద్దు ఒకరూపాయిమాత్రమే అయియుండును. మరియు మానవులు వారి వృద్ధాప్యదశలో దినములను సుఖముగ గడుపుటకును, యీ మధ్యలో సంభవించు కష్టసుఖములను యిబ్బందిలేకుండ గడుపుటకును, వారితదనంతరం వారి పిల్లలువగైరాలు సలక్షణముగ కాలమునుగడుపుటకును, కొంత ద్రవ్యమును నిలువజేయుట విధాయకము అయియున్నది. ఇందుకుగాను ద్రవ్యసంపాదన రోజులలో కొంతమొత్తమును మిగిల్చి దాచుచుండవలసియుండును. అట్లుచేయుట, వ్యయమును మితముచేసినపక్షముననే సంభవించునుగాని, వేరువిధముగ సంభవింపజాలదు. కావున యవసరములకు ననుగుణ్యముగ ఖర్చునుజేయుటయే మితవ్యయ మనబడును. వ్యయమును మితముచేసి ముందు ప్రవయోగమునిమిత్తం ద్రవ్యమును మిగుల్చుటయే మితవ్యయముయొక్క ముఖ్యోద్దేశమై యున్నది.

మితవ్యయము ధనవంతులకు, ధనహీనులకు, వ్యవసాయదారులకు, వర్తకులకు, వుద్యోగస్థులకు, పాటకజనులకు, బీదలకు, స్త్రీలకు సత్యావశ్యకముగ నాచరింపబడవలసిన విషయమైయున్నది. ధనవంతులు మితవ్యయము నాచరించిన వారిధనము దినదినాభివృద్ధిని బొందుచుండును. ధనహీనులు యాచరించిన, ధనము మిగులుటసంభవించి దారిద్ర్యము తొలగిపోవును. ఏవృత్తిచేయువారై నను మితవ్యయ

యథ్యాసమతో వారుచేయు వృత్తులు లాభదాయకమగుటయే గాక, జయప్రదములుగూడ కాగలవు. స్త్రీలు మితవ్యయ సిద్ధాంతములను సంపూర్ణముగ గ్రహించి, వాటిని యాచరణలో బెట్టుచుండినపక్షమున, వారు నివశించు గృహములు స్వర్గ తుల్యసౌఖ్యముల నొసంగుటకు సందేహముండజాలదు. వీటి వివరములను గురించి ముందుపేజీలలో వివరించెదను.

వ్యక్తులు మొదలు సంఘములు, రాష్ట్రములువరకు మిత వ్యయమును యాచరించినగాని, యభివృద్ధిని బొందుట దుర్లభము. ధనముండినగాని, వ్యక్తిగాని, సంఘమునకుగాని, రాష్ట్రమునకుగాని పలుకుబడి జేమము వుండజాలదు. మంచి చెడ్డలు రెంటికీని ధనము కావలసియేయుండును. ధనసహాయమువల్ల నెట్టికష్టకార్యమైనను సాధింపబడవచ్చును. కావున వ్యక్తులు, సంఘములు, రాష్ట్రములు సంపూర్ణముగ ధనముండిన పక్షమున, నిర్భయముతోను, మనస్తైర్యముతోను దినములను గడుపుచుండును. ధనము సంపూర్ణముగ నుండుటకు మితవ్యయమే కారణమగుచుండును. సంపాదనద్రవ్యమునకు మించి వాడకుండుటయే మితవ్యయము కాగలదు. కావున మితవ్యయ సిద్ధాంతము వ్యక్తులకు, సంఘములకు, రాష్ట్రములకు మహోపకారమును గావించుచూ ప్రజలను పలువిధముల కాపాడుచుండును.

—♦ మితవ్యయము—సహకారోద్యమము ♦—

ప్రథమ యధ్యాయములో సహకారోద్యమమునకు—
మితవ్యయమునకు గల సంబంధమును గురించి కొంతవరకు వివ

రించియుంటిని. మితవ్యయమును, స్వసహాయశక్తిని మానవులలో వృద్ధిపరచుటకే సహకారసంఘములు స్థాపింపబడినవి. స్వసహాయశక్తికి మూలాధారము మితవ్యయమే. స్వసహాయశక్తియనగా, పరుల సహాయములేకయే (అనగా తనశక్తి సామర్థ్యములతోనే) తనయనసరములను గడుపుకొనుట యని యర్థము. అట్టి స్వసహాయ శక్తికి మితవ్యయము తోడ్పడిన గాని మానవులు సార్లాపడజాలరు. అట్టి మితవ్యయ సిద్ధాంతములు సహకారమెంబర్లలో సంపూర్ణముగ వ్యాపింపచేయబడని హేతువుచే, సహకార సంఘములను ప్రభుత్వమువారు సంఘమెంబర్ల సౌకర్యమునకుగాను స్వల్పవడ్డీరేటుతో నేర్పరచినారని ప్రజలు యభిప్రాయపడుట సంభవించుచున్నది. మితవ్యయ మనగా యేమిటో యెరుగని విశేషమందికి సహకారసంఘములలో నప్పు లివ్వబడుచున్నది. అందుచేతనే విశేషసంఘములు క్రమముగ వాటివిద్యుక్తధర్మముల నాచరింపజాలక స్థంభించియుండుట సంభవించుచున్నది. సహకారసంఘ మెంబర్లకు మితవ్యయ సిద్ధాంతములను సంపూర్ణముగ బోధపరచి, వాటి ననుష్ఠానమందుంచునటుల గావించినపక్షమున, మెంబర్లభ్యసించు దురభ్యాసములు, దుర్వ్రయములు నశించుటయేకాక మెంబర్లు సద్వృత్తికలవారై మితవ్యయమును గావించుచూ ధనవంతులగుట సంభవింపవచ్చును. మితవ్యయమునకు సహకారముతోడ్పడిన పక్షమున, ప్రజలు పలువిధములైన సుఖముల ననుభవించుటకు కారణమగును. ఒకవ్యక్తివల్ల కానిపని, సంఘమువల్ల బహుసంఖ్యముగ జేయబడగలదు. కావుననే సహకారసంఘములు ప్రపంచమున వివిధస్థాంతములలో స్థాపిం

పబడి ప్రజలకు పలువిధములైన సౌకర్యములను కలుగజేసి సుఖముగ కాలమునుగడుపుటకు దోడ్పడుచున్నవి. అట్టి సంఘములలో మొంబర్లకు మిత్రవ్యయము ప్రధానలక్షణముగ నుండవలయును. అప్పుడే సహకారోద్యమమనకు జయము వాటిల్లగలదు. సహకారసంఘములు గ్రామములలోని వ్యవసాయదారుల యొక్కయు, పట్టణములలోని పాటక జనుల యొక్కయు స్వల్పసంపాదనరులయొక్కయు పుష్కలము నిమిత్తం స్థాపింపబడి వనులను జరుపుచున్నవి. వీరిలో చాల భాగము విద్యావాసన లేనివారై దురాచారములను, దురభ్యాసములను వదలలేక, పలువిధములైన కష్టముల పాలగుచూ దినములను గడుపుచున్నారు. వీరిలో చాలభాగము స్వోక్ష్మివల్ల ధనసంపాదనను విరివిగ గావించుచునే యున్నారు. అయినను, విద్యావిహీనులగుటచే సదరు ద్రవ్యము సద్వినియోగబడక, వారు యభివృద్ధికి రాజాలకుండిరి; మరియు మామూలు స్థితిలోనే యుండుట సంభవించుచున్నది. వారికి విద్యావాసన, సత్సహవాసము లేని హేతువుచే, సదరు ద్రవ్యము వ్యర్థము చేయబడుచున్నది. మనదేశ జనాభాలో నూటికి డెబ్బది యైదుగురు వ్యవసాయదారులు. వారిలో కొద్దిమందిని మినహాయించితే మిగతా వారందరు విద్యా వాసనలేక దారిద్ర్యమువల్ల పీడింపబడుచునే యున్నారు. అదేవిధముగ పాటకపుజనులు సహితము వుండి యున్నారు. రహితులుగాని, పాటకపుజనులుగాని వారు సంపాదించిన ద్రవ్యమంతయును, యేవిధమైన దురభ్యాసములు లేక సంసారపోషణకుగాను మాత్రమే మితముగ వాడుచుండిన

పక్షమున, వారు ప్రస్తుతమున్న దుస్థితిలో నుండుట సంభవించక, ధనసంపన్నులై వివిధసౌఖ్యముల సమభవించుచూ సుఖముగ కాలక్షేపము చేయుచుండెడివారు. అట్లుగాక, వారిలో పలువురు సంసారసంపన్నులై యుండి భార్య, పిల్లలువగై గాలను పోషించవలసిన భారమును వహించియున్నను, వారి సంపాదన ద్రవ్యము తప్పితే వేరు జీవనోపాయము లేదని బాగుగ వారికి దెలిసియుండినను, సంపాదించిన ద్రవ్యమును సంసార పోషణకు వాడక, దుర్వ్యయమును గావించుచున్నారు. అట్లు జేయుట వల్ల దుర్వ్యయమును గావించిన వ్యక్తులు చిక్కులుపడుటయే గాక, వారి సంపాదనమీద నాధారపడియున్న భార్యపిల్లలు షగైరాలందరు తినుటకు అన్నములేక మలమల మాడవలసి వచ్చుచున్నది. దురభ్యాసములే దుర్వ్యయమునకు మూల కారణభూతము లగుచున్నవి.

—♦ దురభ్యాసములవల్ల దుర్వ్యయము ♦—

మనదేశములో ప్రస్తుతము ప్రబలముగ వ్యాపించి యున్న దురభ్యాసములలో ప్రాధాన్యమైనది త్రాగుడు. త్రాగుడు యనగా :—నిషా లేక మత్తునిచ్చు పదార్థములగు కల్లు సారాయి వగైరాలను త్రాగుట యని అర్థము. అట్టి త్రాగుడును నిర్మూలముచేసి మనదేశమునకు, మనదేశస్థులకు యార్థిక పరిస్థితులను చక్కపరచి సహాయము చేయవలయుననెడి సంకల్పముతో, ప్రభుత్వమువారు ప్రతిజిల్లాకు (temperance committee) మత్తుపదార్థముల వాడుకను నిషిద్ధపరచుటకు ఒక కమిటీని, సదరు కమిటీకి మెంబర్లను నియామకముచేసి వ్యయ

పడి తిప్పలుపడి యుండియున్నను, నదరు కమిటీమెంబర్లు జిల్లా లోని వివిధప్రాంతములకు ప్రయాణములను జేసి త్రాగుడు నిషిద్ధమునుగురించియు, అందుఫల్ల గలుగు వివిధయనర్థకములను గురించియు పలువిధముల ఉద్బోధనలను గావించి యుండియున్నను, ఒకవైపున ప్రభుత్వ యారోగ్యశాఖవారు శరీర యారోగ్యమునకు త్రాగుడు చేటుగలిగించుననియు, త్రాగుడును మానవలసినదనియు, 'యారోగ్యవారము' (Health Week) లోను తదితర సమయములలోను బొమ్మలుగల పటములమూలకముగను, ఉపన్యాసముల మూలకముగను, పలువిధముల బోధనలను గావించుచున్నను, మరియొకవైపున సహకార ప్రభుత్వోద్యోగీయులు, సహకారశాఖ యనుద్యోగీయులు, సహకారసిద్ధాంతములకు ప్రాధాన్యమైన మితవ్యయమునకు త్రాగుడు పరిమితిరోధియనియు, త్రాగుడు మూలకముగ సహకారోద్యమమునకు చేటు వాటిల్లుచున్నదనియు మ్యాజికులాంతరు ప్రదర్శనములవల్లను, సహకారసభలలో గావించు గంభీరోపన్యాసములవల్ల తేటతెల్లముగ తెలియపరచుచున్నను, మరియు ప్రజాక్షేమాభివృద్ధిని గోరు దేశాభిమానులు త్రాగుబోతుల కాళ్ళుచేతులను బట్టుకొని పలువిధముల బ్రతిమాలుకొనుచు, యెన్నివిధముల ప్రార్థించుచున్నను, భగవచ్చిత్ర మేమోగాని, యాహ్మరీపాటల మొత్తములా విశేషముగ తగ్గుటలేదు; త్రాగుడా దినదినాభివృద్ధిని బొందుచున్నది. ఒకవైపున ప్రభుత్వమువారు త్రాగుడుతాగిన వారిని శిక్షించుచున్నారు; మరియొకవైపున పలువురు పెద్దమనుష్యులు త్రాగుడుతాగిన వారిని ఛీ-ఛీ-యని తూలనాడు చున్నారు. ఇంటివద్ద భార్యా

పిల్లలు, అలో! లక్ష్మణా! యని ఘోరముని యేడ్చుచున్నారు. ఇరుగు పొరుగువారందరు పలువిధముల వారిని దుర్భాషణ లాడుచున్నారు. వీటినన్నిటిని లక్ష్మ్యమునేయక, మానాభి మానములచు వదలి సిగ్గు భిడియములేక త్రాగుపోతులు యిల్లు వొళ్ళు గుల్ల జేసుకొనుచూ, భార్యాపిల్లలను మలమలమా డుచూ, మామూలు ప్రకారముగానే కాలక్షేపమును జేయు చుందురు. వారు సంపాదించు ద్రవ్యము కొన్ని సమయము లలో వారి త్రాగుడుకు జాలక, దొంగతనము వగైరా యితర దురభ్యాసముల నభ్యసించుటను సహితము ప్రారంభించును. భార్య యోగ్యురాలైన పక్షమున, సంసారభారమును వహించి, భర్తయుండి యున్నను ప్రయోజనము లేదని భావించి, నడుముకట్టుకొని కూలినాలి చేయుటవల్ల ద్రవ్యసంపాదనను గావించి, పిల్లలను భర్తను పోషించు చుండును. మరియు పిల్లలు క్రమమార్గమున నడుచునటుల చూచుచుండును. వీలైనయడల పిల్లలు విద్య నభ్యసించుటకు తిగు యేర్పాటు లను గావించు చుండును. ఇట్లు జరుగుట బహు యరుదు. భార్య యట్టి సమర్థురాలుకాని పక్షమున, యంతయు నాశ నమె. సంసారమడుగంటియే పోవును. భార్య పిల్లలు దుష్ట వృత్తుల ననుసరించి దుర్మార్గులగుట సంభవించును. సదరు విధముగ దుర్మార్గులసంఖ్య యభివృద్ధిని బొందుచుండును. సత్ప్రవర్తనలేక దురభ్యాసముల నభ్యసించువారి యందరి సం సారములకు నిదియేగతి పట్టును. దురభ్యాసములు దుస్సాంగ త్యమువల్లను బహుసులభముగ పట్టుపడగలవు. ఒకసారి పట్టుపడిన, తిరిగి వధలుట బహుకష్టము. పాటకజనులు ముఖ్య

ముగ శిల్పికారులు—మిల్లులలోను, మోటార్లలోను బనిజేయు వారు సామాన్యముగ నెలకు రు 20 లు మొదలు రు 50 లు వరకు జీతమునుగాని, కూలీగాని సంపాదించు చుందురు. వారికిగల తెలివితేటలు—నిపుణత—యనుభవములను బట్టి, వారికిచ్చు జీతములుగాని—కూలీగాని యేర్పాటు చేయబడుచుండును. చదువుకొన్న చిన్న వ్రద్వోగములనుజేయు పలువురి సంపాదనకంటె, వీరి సంపాదనయే బాగుగ యుండి యున్నది. సదరు సంపాదన ద్రవ్యముతో వారువారి కుటుంబములను బోషించుచూ సలక్షణముగ సంసారమును గడుపుచుండిన పక్షమున, వారుగూడ ద్రవ్యమును మిగిల్చి దాచుకొనుట సంభవింపవచ్చును. అయితే యట్లుజరుగక, బుద్ధిమంతులైన యే కొద్దిమందినో మినహాయించితే మిగతావారందరు కడు హీనస్థితిలో నుండియున్నారని జెప్పట యాశ్చర్యముకాదు. వారి సంపాదన ద్రవ్యములో వకవీసమైనను సంసారపోషణకు వచ్చునాయని సందేహమే! ఎప్పటికప్పుడు అట్టివారికి నప్పలనిచ్చిన వాళ్ళతోటి, భార్యాపిల్లలతోటి, యిరుగు పొరుగువారితోటి తగాదాలు పోట్లాటలు జరుగుచుండును. తండ్రి యింటికి వచ్చుచున్నాడని, పిల్లలు సంతసించి యెదురుగబోయి కౌగలించుకొనుటకు బదులు, ఝడిసి పారిపోయి దాగుకొనెదరు. సదరు విధముగ త్రాగుబోతులు లోకకంటకులు లోకవిరోధులు యగుట సంభవించును. త్రాగుడు, జూదము, వ్యభిచారము దురభ్యాసములలో ముఖ్యములైనవి. ఈ మూడును పరస్పరాను రాగము గలవి యగుచూ సహకారులుగ పనిచేయుచుండును. ఇంతవరకు ధనహీనులకు దురభ్యాసములు

యలవడుటవలన గల్గు నష్టములను గురించి విచారించితిమి.

ఈ దురభ్యాసములే ధనవంతులకు నావేశించిన పక్షమున, సతిచమత్కారముగ పనులు జరుగుచుండును. వాటి మహిమవలన, నేడు లక్షాధికారి రేపు బిక్షాధికారి యగుచుండును; నేడు ఖాజీ రేపు ఫాజీ యగుచుండును; నేడు మేడ, రేపు గుడిసె; నేడు సంచభక్ష్య పరమాన్నములు, రేపు గంజి కూడు; నేడు ముఖమల్దుస్తులు, రేపు చీలికల పాతగుడ్డలు. కాలమహిమను తప్పించ యేరికిని శక్యముకాదు. అట్టివారికి స్వదేశములో తయారుచేయబడు సారాయి కల్లు వగైరాలు పనికిరావు. పరదేశములనుంచి దెప్పింపబడి విశేషవిలువగల, బుడ్లలోని, ద్రావకమునే వారు వాడుచుందురు. త్రాగి నిషాసమయములలో వారు ధనమును యేవిధముగ వాడుదురో, వారికి నగమ్యగోచరముగ నుండును. ఏవిధములైన నోట్లు వ్రాయబడుచున్నవో, యెవరివల్ల యేమి తీసుకొనిపోబడుచున్నదో, తెలియుట కవకాశముండదు. దురభ్యాసములలో బాగుగ ప్రవీణతగల్గి ప్రఖ్యాతి నొందినవారే అప్పటికాలములో వారికి ముఖ్యస్నేహితులుగ నుండుటకు నర్హులు; కాని యితరులకు వారి గుమ్మములో నడుగుబెట్టుటకు సహితము యోగ్యత యుండజాలదు. మరియు అట్టిసమయములో వారి కుటుంబమునందు గాని, వారియందుగాని విశ్వాసముగలవారు యెవరైనను వారిని (త్రాగుజోతులను) మంచితోనను తిప్పుటకు ప్రయత్నములను సలిపిన పక్షమున, సలిపినవారు పలువురి హాస్యాస్పదమునకు పాత్రులగుటయెగాని వేరుప్రయోజనము కనబడజాలదు. కనుక త్రాగుజోతులకు త్రాగుజోతులే

సహవాసులు యగుదురు. వారందరు కలసి, బహు స్వల్ప కాలములోనే యున్నదంతయును సంపూర్ణముగ నాశనముగా వించి, మటుమాయమై పోవుదురు. “బాగుగ జూడమాడ గలవాడుగాని, బాగుగ గుర్తింపుస్వారి చేయగలవాడుగాని, బాగుగ చీట్లాడగలవాడుగాని, బాగుగ నృత్యముచేయగలవాడుగాని, బాగుగ వేటాడగలవాడుగాని, బాగుగ త్రాగగలవాడుగాని, లేక పై యన్నిగుణములుగాని, కొన్నిగాని గలవాడే ప్రస్తుతకాలములో పెద్దమనిషి (Gentleman) యని చెప్పబడుటకు నర్హుడు. మరియు యట్టి పెద్దమనిషికి సంబంధించిన విషయము లన్నియు బహుత్వరగనే జరిగిపోవు చుండును. అనగా వాని జీవితకాలము బహుత్వరగ జరిగిపోవును. వాని ధనము, బహువేగముగ ఖర్చుపెట్టబడును. బహువేగముగ త్రాగును. బహువేగముగ జచ్చును,” యని వక హూణ భాష గ్రంథకర్త వ్రాసియున్నాడు. అట్లే దురభ్యాసముల నభ్యసించు ధనవంతుల కార్యములన్నియు జరుగుచుండును. వారు చెడిపోవుటయే గాక, వారిమీద యాధారపడియున్న వారందరు చెడి దేశములోని బిక్షకులసంఖ్యను వృద్ధిపరచుటకు సహాయపడుదురు.

నేను దురభ్యాసముల మహిమను వర్ణింపబూనుకొనుట. పిచ్చితనముగ గనబడు చున్నది. ఇది కలియుగము. కలి మహాపురుషుని సహచరులే దురభ్యాసములై యున్నవి. అట్టివారి మహిమను చూచితీరవలయునేగాని వర్ణింపబూనుకొనుట హాస్యాస్పదముగ నుండును. ఏది యెట్లుండినను, దురభ్యాసముల వల్ల విశేష ప్రజలు దుర్గతిని బొందుచున్నారు. కలియుగ

మని యూరకుండుట ధర్మమా? మానుష ప్రయత్నములను సలిపితీరవలయును. తరువాత భగవదేచ్ఛ.

పాటకజనులు దురభ్యాసములకుగాను ద్రవ్యమును ఖర్చు పెట్టుటమాని, సంపాదన ద్రవ్యములో ప్రతిరోజు వక నాల్గు యణాలు చొప్పున దాచుకొనుచుండిన పక్షమున, సంవత్సరమునకు షుమారు ఒక వందరూపాయలు తేలికగ సమకూరగలవు. అదేవిధముగ పదిసంవత్సరములు గావించిన పక్షమున ఒక వెయ్యిరూపాయలు సమకూర్చబడును. అట్లుగావింపక పాటకజనులలో విశేషమంది వారి సంపాదన ద్రవ్యమంతయును దుర్వ్రయము పాలుచేసి, ధనహీనులై యట్టకష్టముల ననుభవించు చున్నారు. ప్రజలు దురభ్యాసములను కట్టి బెట్టి సత్ప్రవర్తనగలవారు అయినగాని సహకారోద్యమము వారికి సహకారికాజాలదు; కాని దేశమును దేశస్థులను దినదినము యధోగతికి దెచ్చుటకు మాత్రము సహకారి యగుచుండును.

మానవులు సంసార పోషణకుగాను ప్రతిదినము కొంత ధనమును ఖర్చుపెట్టుట విధాయకమే. మరియు పాలనాధికారులు విధించు పన్నులు వగైరాలను సహితము క్రమప్రకారము యిచ్చుట విధాయకమే. మరియు యప్పుడప్పుడు సంసభవించు శుభాశుభములకు యితర యత్యవసర ఖర్చులకు యవసరములకు ననుగుణ్యముగ వాడుట సహితము విధాయకమే. పై విధాయక ఖర్చులన్నియు యిట్లుండగా, కొంత ద్రవ్యము వ్యక్తుల బద్ధకమువల్లను, మరియు కొంత ద్రవ్యము డాంబికమునకుగాను మరియు కొంత ద్రవ్యము తెలివితక్కువ వల్లను నష్టపెట్టబడుచున్నది. పై యవసరములను నష్టములన్నిటిని

కలుపుకొని విచారించినను, దురభ్యాసములు లేనియడల మానవులు బాగుపడుట కాస్కారము కలదు.

మానవుడు దురభ్యాసములకు కింకరులై యాత్మగౌరవమును, యింద్రియనిగ్రహశక్తిని కోలుపోవుచున్నారు. దురభ్యాసములకు నభ్యాసముగల మానవుడు, యెట్టి విద్యావంతుడైనను, యెట్టిపనినిపుణతగలవాడైనను, యెట్టి శక్తిసామర్థ్యములుగలవాడైనను, ప్రజలవల్ల గౌరవింపబడడు. అట్టి వానిమాటలకు విలువనివ్వక తృణీకరింపబడు చుండును. అట్టివాడు నలుగురిలోనికి వచ్చుటకు సాహసించడు. అట్టివానికి నేపని నప్పగింత చేయబడినను, ధ్వంసమే యగును. కావున యట్టివారు ప్రపంచకమునకు నిష్ప్రయోజకులు యగుట సంభవించు చున్నది.

ఇంతవరకు దురభ్యాసములుగల ధనవంతులు పాటకజనులు చేయు దుర్వ్రయములను గురించి విచారించి యుంటిమి. దురభ్యాసముల నిర్భయసించకయే పలువురు దుర్వ్రయమును గావించుటగూడ గలదు. అట్టివారిని గురించి విచారితము.

—♦ దురభ్యాసములు లేని దుర్వ్రయములు ♦—

ధనహీనులైనను కొందరు డాంబికమునకుగాను-యాత్మగౌరవమునకుగాను భావించి, ఋణముదెచ్చి యైనను ధనమును వ్యయపుచ్చుచున్నారు. అట్లు చేయుటవల్ల ప్రస్తుతములోకులవల్ల గౌరవింపబడుచూ పలువిధముల సుతింపబడుచున్నను, కొద్దికాలములోనే వాని నిజస్థితి బయలుబడుట సంభవించి, నానాయిడుముల పాలగుట సంభవించును. వారి నిజస్థి

తులు దెలిసినవారు వారి డాంబికమునకు వారి వెచుకనే వారిని పరిహాసము చేయుచుందురు. ఇది యిట్లుండ, ధనహీనులు వారి నిజస్థితిని బాగుగ గ్రహించి మితముగ ధనమును వాడుచుండిన పక్షమున, యిరుగు పొరుగువారు లోభియని పలువిధముల నిందించుదురు. ముఖ్యముగ శుభా శుభకార్యముల సందర్భములో లోకులకు వెరచి శక్తికి మించి పలువురు ధనమును వ్యయపరచుట సంభవించుచున్నది. “Big fool-the world.” “లోకులు-కాకులు” అనగా ప్రపంచము తెలివి తక్కువది యని యర్థము. అట్టిలోకుల పరిహాసములను, నవ్వులాటలను పాటింపక, మన నిజస్థితుల ననుసరించి మనము ప్రవర్తించుటయే మనవిధాయకము. ఈలోకులే, రేపుచునము దుస్థితిలో నుండి చిక్కుల పాలగుచున్నపుడు, తిర్గి పరిహసించుటకు సిద్ధమగుదురు. గనుక మానవులు యెల్లప్పుడు వారి స్థితిగతులను బాగుగ విచారించుకొని, వారి శక్తిసామర్థ్యములకు మించిన కార్యమును యెన్నడును జేయబూనుకొనరాదు. “కార్యము పట్ల తలవంచుకొనిన, తర్వాత తల యెత్తుకొని తిరుగవచ్చును,” యని యొక లోకానుభవజ్ఞులు చెప్పియున్నారు. కావున కార్య సమయములలో శక్త్యానుసారము పనులను జరుపుచూ, యితరుల స్తోత్ర నిండలను బాటింపక గాలమును గడుపుటయే విధాయకము. లోకులను దృష్టిపరచుట దుర్లభము. వారి తృప్తికి సంతములేదు. కావున మానవులు యుక్తా యుక్త విచక్షణ కలవారై, తనయొక్కయు-తనమీద నాధారపడియున్న వారి యొక్కయు మంచిచెడ్డలను బాగుగ విచారింపు కొనుచూ, ముందాలోచనగలవారై కా

ర్యములను జేయుచుండుటయే శ్రేయోదాయకమగును కాని తనశక్తికి మించిన కార్యమును లోకుల తృప్తికిగాను జేయబూనుకొనుట యార్థిక శాస్త్రరీత్యా పిచ్చితనమని చెప్పవలసి వచ్చును.

ధనవంతులలో కొందరు, వారికి విశేష ధనముండిన కారణముచే, మితవ్యయ సిద్ధాంతములను పాటించక శుభాశుభ కార్యములను జరుపుటలో గాని తదితర యవసరకృత్యములను నెరవేర్చుటలోగాని, యిచ్చనచ్చినట్లు వ్యయముచేయుదురు. అట్టివారు సహితము వచ్చురాబడికి మించి వ్యయమును చేయుచుండిన పక్షమున, త్వరలోనే వారిపేర్లు సహితము ధనహీనుల జాబితాలో జేర్చబడవలసి వచ్చును. అయినను వారు డాంబికమునకుగాను, దానకర్ణుడు—మహాధన వంతుడు—మహాభోగశాలి యని యితరులు తనను గౌరవింపవలయును యనెడి వృద్ధేశ్యముతో విరివిగ విశేషధనమును కొల్లపెట్టుచుందురు. • వివాహకార్యములలో యల్లుడికిచ్చు కట్నములుగాని కానుకలుగాని, వియ్యపురాలు యాడబిడ్డలు వగైరాలకు ఇచ్చు కట్నములుగాని లాంచనములుగాని, వధూవరుల నూరేగింపులుగాని యనమానములై చూపరులకు విభ్రాంతిని గలుగజేయుచుండును. మరియు తల్లియొక్కగాని తండ్రియొక్కగాని మరణము సంభవించిన పక్షమున, బ్రాహ్మణులకు గోదానములా—పోడశ మహాదానములా—పండిత సంభావనలా—సంతర్పణలా యెగిరిపోవు చుండును; లోకోపకారమైన యేపనిని జేయ తలబెట్టినను, ముందు పెద్ద చందామొత్తము యితనిదె; బీదసాదలకు సంతర్పణలను జేయుటకుగాని

యితర విధముల సహాయమును జేయుటకుగాని, మొనకాడు
యితడే అయియుండును; విద్వాంసులనుగాని సంగీతపాటకులను
గాని, తదితర విద్యాప్రవీణులనుగాని, సత్కరించి బహుమాన
ములిచ్చుటలో నితనే వ్రాముఖ్యతను వహించును. (ఇచట
దురభ్యాసములు లేనట్టియు, మితవ్యయ సిద్ధాంతముల ననుస
రించ నట్టియు ధనికుల ప్రవర్తనమును గురించి వ్రాయుచున్నా
నని చదువరులు జ్ఞాపకముంచుకొన వేడుచున్నాను.) పైఖర్చు
మొత్తము లన్నియు వచ్చురాబడికి లోపుగనుండి మించని పక్ష
మున, యతను ధన్యుడేయగును; యతని జన్మసార్థకమగును.
నిస్సందేహము. కాని యట్లుగాక మించిన పక్షమున స్వల్ప
కాలములోనే ధనహీనత సంభవించి, యిడుములపాలగుట తట
స్థించును. సత్కార్యములను జేయుచున్నను, దుష్కార్య
ములను జేయుచున్నను, రాబడిక మించి ఖర్చుచేయు వ్యక్తి
వృద్ధిలోనికి వచ్చుటకు నవకాశముండదు. గనుక ధనవంతులు
చేయు వ్యయమునకు సహితము మితి, వారికి రాగల యాదా
యమునకు మించకుండుటయే యని చెప్పవచ్చును. సామా
న్యముగ వైద్యునికి ధనహీనులు వక రూపాయీని యిచ్చిన
పక్షమున, యిచ్చినవారు పుచ్చుకున్నవారు పరమ సంతృప్తిని
బొందుదురు. ధనికుల విషయములో నట్లు జరుగుటకు వీల
గునా? ధనికులు వారిదర్జా ననుసరించి యిచ్చినగాని, వైద్యు
డు సంతోషించుట సంభవింపదు; ధనికునికి సంతృప్తి కలుగదు.
ధనవంతులకు, ధనహీనులకు ననసరిములు వకమాదిరిగనే
యుండును. కాని ధనహీనులు సర్వమొత్తములతో వారి
యవసరములను దీర్చుకొనుట సంభవించును. ధనికులన్ననో

యట్టి యవసరములకే విశేష ద్రవ్యమును వ్యయపరచుట సంభవింపవలసి వచ్చును. కావున ధనికులు వారి యవసరములకు ననుగుణ్యముగను, వారికి రక్షణల యాధాయమునకు మించకుండగను వ్యయపరచుట నుచితమని చెప్పవచ్చును. ధనికులుచేయు ఖర్చులు కొన్ని తదితరులకు దుర్వ్యయముగ గనబడవచ్చును. కాని, వారి పరిస్థితులను ధనికుల పరిస్థితులతో పోల్చిచూచిన, ధనికులుచేయు ఖర్చుసహేతుకరముగనే కనబడుచుండును. వారు దురిభ్యాసములకు లోనుగాకుండ స్రయమును చేయుచున్నంతవరకు, మరియు వారి రాబడిని మించకుండ వ్రయమును జేయుచున్నంతవరకు, వారిని యాక్షేపించుటకు విశేష మవకాశ ముండజాలదు. అయినను, వారు సహితము ధనమున్నదని యవసరపు ఖర్చులను జేయుటగాని, యవసరములకు మించి వ్యయమును జేయుటగాని, శ్రేయోదాయకము, లాభదాయకము, సౌఖ్యదాయకము కాజాలదు.

—♦ వివాహ కట్నములు ♦—

దేశములో నాగరికత దినదినాభివృద్ధినిబొందుటకు ముఖ్యకారణములు, విద్యయు, ధనము లై యున్నవి. మరియు విద్యయు, ధనములే దేశౌన్నత్యమునకు మూలబీజములు. మన దేశములో విద్య యభివృద్ధినిబొందుచున్నను, ధనము మాత్రము దినదిన క్షయమును బొందుచున్నది. ధనము విరివిగగల వారు యేకొద్దిమందినో మినహాయించితే, తతిమ్మావారందరు ధనము నిమిత్తం అల్లాడువారేకాని మనస్థిమితముగ కాలక్షేపము చేయువారుకారు. ధనమును విరివిగ గలవారు ధనమును

విరివిగ వ్యయముచేయుటలో యాత్మేపణ యేమియు ఉండదు. ధనము విరివిగ లేనివారు సహితము ధనవంతుల మార్గములనే త్రొక్కుటకు నభిలషించుచూ, వారుచెడుటయేగాక వారితో సంబంధము కలవారిని సహితము చెరుచుట సంభవించుచున్నది. ప్రస్తుత దినములలో ముఖ్యముగ వివాహములు పలువురికి పలువిధములైన చిక్కులను గల్గించుచున్నవి. వివాహసందర్భములో దరిదుర్లీలా, త్వేమముగనే యున్నారు. అవసరమైనయెడల వారి యాడబిడ్డలను యే ముసలి (వృద్ధ) కో యమ్మి, సుఖముగ కాలక్షేపమును చేయుచుందురు. ధనవంతులూ కోరిన కట్నముల నిచ్చి వరుని కొని మహానైభవముగ వారి యాడపిల్లల వివాహములను జేయుచూ సుఖముగ కాలక్షేపము జేయుచున్నారు. ఇక చిక్కులూ మధ్యవారి పాలగుచున్నవి. ధనవంతులమాదిరిగ వివాహములను జరుపుటకా శక్తిలేదు. దరిద్రులమాదిరిగ జేయుటకా యిష్టము లేదు. దేశములో పెండ్లికుమారులూ బహుప్రియముగ నమ్మబడుచున్నారు. కట్నములు, లాంచనములు ముందుగనే నిర్మోగమాటముగ బేరముచేసుకొనబడి నిష్కర్షచేసుకొనబడుచున్నవి. ఈ దురాచారము మాత్రము దేశములో విశేషముగ ప్రబలి, యాడపిల్లలుగలవారి సంసారములను ధ్వంసముగావించుచున్నవి. ధనముతో సంబంధించిన విషయముగనుక యీ దురాచారమును నిర్మూలముజేయుటకు నెవరును మనస్ఫూర్తిగ కృషిసల్పుటకు వీలులేకున్నది. కట్నముల భయముతో వివాహములనుజేయ నసమర్థులు శారదాబిల్లునకు సహస్రసాష్టాంగ ప్రణామములను గావించుచున్నారు. కట్నములు

సహితము, భరించలేని వారికి నుర్వీయముగనే కనబడుచున్నది.

దురభ్యాసములు, ఘరాచారములవల్ల విశేషముగ మానవులు పీడింపబడుచూ, ధనహీనతవల్ల కష్టములపాలగుచున్నారు. క్రమక్రమేణ దరిద్రుల సంఖ్య హెచ్చుచున్నది. గనుకనే మన దేశము సహితము బీదదేశమని పిలువబడవలసి వచ్చుచున్నది. మనదేశములో ప్రబలి యున్న దారిద్ర్య నాశనమునకు దోడ్పడుటకుగాను మితవ్యయ సిద్ధాంతముల యాధారముమీద సహకారోద్యమము స్థాపింపబడియున్నది. కాని మితవ్యయ సిద్ధాంతములు మాత్రము ప్రథమమున విరివిగ ప్రజలమనస్సుల నాటునట్లు ప్రబోధము గావింపబడని హేతువుచే, ముఖ్యముగ మనరాజధానిలో సహకారోద్యమము యితర కొన్ని రాజధానులలోవలె యభివృద్ధిని బొందుటలేదు. పంజాబుదేశములో మితవ్యయమును ప్రజలకు యలవడునటుల జేయుటకుగాను, “సహకార మితవ్యయ సంఘములు” స్థాపింపబడి మహాజనోపయోగకరముగ బనిజేయుచున్నవి. పోస్టాఫీసులలోని సేవింగ్సుబ్యాంకులలో దాచుకొను సొమ్ములమీద నిచ్చు వడ్డీరేటుకంటె యధిక వడ్డీరేటు మితవ్యయ సంఘములలో దాచుకొను సొమ్ముమీద నివ్వబడుచుండును. ఇదియె పై సంఘముల ప్రధానసౌకర్యము అయి యున్నది. 1929 వ సంవత్సరములో 962 సంఘములట్టివి 17,000 మెంబర్లతోను, రు 7.7కి లక్షల చందామొత్తముతోను పనిచేయుచున్నవి. వాటిలో 124 సంఘములు ప్రత్యేకించి స్త్రీలనిమిత్తం యేర్పడియున్నవి. మరియు సదరు

రాజధానిలోనే (Better Living Societies) ఉన్నతజీవితము నెలకొల్పుసంఘములు స్థాపింపబడి పనిచేయుచున్నవి. వాటి ముఖ్యోద్దేశ్యము శుభాశుభకార్యముల సందర్భముల దుర్వ్యయమును తగ్గించుటయే అయియున్నది. కార్యయజమానులు సంఘమువారి సిద్ధాంతముల ననుసరించని పక్షమున, సంఘమెంబర్లుగాని, యిరుగుపొరుగువారుగాని, యట్టి కార్యములలో పాలుగొనుటకు సంగీకరించరు. సదరు సంఘములు బహుయద్భుతముగ పనులను జరుపుచున్నవి. 289 సంఘములు 11000 మెంబర్లతో 1929 వ సంవత్సరములో నుండియున్నవి. సదరు విధముగ పంజాబురాజధానిలో మితవ్యయము ప్రజలలో నలవడునటుల గావించుటకు యద్భుతప్రయత్నములు చేయబడుచున్నవి. మితవ్యయము సంపూర్ణముగ ననుష్ఠానింపబడిన దేశమే ధనవంతమైన దేశము కాగలదు. ధనవంతమైన దేశమే ప్రజలకు సౌఖ్యదాయకమైన దేశముకాగలదు. ప్రజలకు సౌఖ్యదాయకమైన దేశమే భూలోక స్వర్గమని పిలువబడుచుండును.

మితవ్యయము నభ్యసించుటకు మార్గములను గురించి విచారితము.

—♦ గృహములలో స్త్రీ ప్రాముఖ్యత ♦—

మనదేశ దుస్థితికి, యితరకారణములు కొన్ని యుండియున్నను, ముఖ్యకారణము మనము చేయు పనులే అయియున్నవి. సోమరితనమువల్లను—దుర్వ్యయమువల్లను—మత్తుపదార్థసేవవల్లను—దుష్ప్రవర్తన వల్లను మానవులు చెడుచు

న్నారు. మానవులు చెడుటయే దేశము చెడుటయగును. ఏకార్యము నైనను దూర దృష్టితోను, తెలివి తేటలతోను, పట్టుదలతోను గావించనిపక్షమున సదరు కార్యము జయప్రదము కాజాలదు. ప్రజలు పుష్కలస్థితిని బొందజాలరు. మన దేశములోని కొందరు పాటకజనులు విరివిగ ధనసంపాదనను గావించుచున్నారు. వర్ష కాలములో నుపయోగం నిమిత్తం చీమలు—కావలసిన యాహరణదార్థములను వేసవికాలములోనే సంపాదించి దాచుట మనము చూచుచునే యున్నాము. అటువలెనే, పాటకజనులు—తదితరులు సహితము భగవంతుడు దయతో నొసంగిన దూరదృష్టి జ్ఞానముతో దాచుచు సంసారములను గడుపుచుండిన పక్షమున, నిస్సందేహముగ దేశమునకు మహిమకారమును గావించినవారు కాగలరు. సంసారమును క్రమముగ నడుపుటకు సంబంధించిన ముఖ్య విషయములన్నిటిని విద్యవల్లగాని, లేక యనుభవమువల్లగాని, ముందుగ తెలిసికొనుట విధాయకము. ప్రతి సంసారమునకు పురుషుడు స్త్రీ యిద్దరు యవసరమే. లోగడ చెప్పిన ప్రకారము గృహకృత్యములను క్రమముగ జరుపు భారము అంతయు స్త్రీలమీదనే యుండును. ధనమార్జనజీయు భారము పురుషులమీద నుండును.

92769

సంసారములో స్త్రీల బాధ్యతలను గురించి విచారితము. సర్వసామాన్యముగ గృహములు స్త్రీల యాజన్యము (అజమాయిషి) క్రిందనుండును. గృహములు మెల్లరికే పవిత్రములైన స్థలములు. గృహములు విద్యనభ్యసించుటకు ప్రధానస్థానములు. గృహములలో బిడ్డలు పుట్టి పెరిగి పురుషులు

షులు స్త్రీలుగ పరిణమించుచున్నారు. గృహములలోనే పిల్లలు నీతిదాయకమైనట్టి గుణములను యభ్యసించుచున్నారు. గృహములలోనే పిల్లలు లోకవ్యవహార జ్ఞానమును సంపాదించి కృతార్థులగుచున్నారు. గృహములలోనే మానవులు వారి భవిష్యత్ వృత్తులను స్థిరపరచుకొని, వాటికి ననుగుణ్యముగ జ్ఞానమును సంపాదించు చున్నారు. గృహయజమానురాలు సమర్థత, సత్ప్రవర్తనగలది అయినపక్షమున పైన చెప్పిన ప్రకారము జరుగుటకు ననకాశము గల్గుచున్నది. అట్లుకానియడల అంతయు వ్యతిరేకముగ జరుగుచుండును.

మరియు, పాఠశాలలలో పిల్లలకు విద్యమాత్రము మంచి క్రమమైన పద్ధతులమీద నేర్పబడు చుండును. కాని వారి ప్రవర్తనను గురించి విచారించుటకు పాఠశాలాధి కారులకు తగు యవకాశముండ జాలదు. ఈ పని తల్లిదండ్రులదే అయియున్నది. గృహములలో తల్లి యాజమాన్యముక్రింద పిల్లలు సత్ప్రవర్తనను యభ్యసించుదురు. తల్లి సత్ప్రవర్తన కలది అయిన పక్షమున పిల్లలు సహితము సత్ప్రవర్తన కలవారై ప్రఖ్యాతిని బొందుదురు. కావున తల్లి ప్రవర్తన మీద పిల్లల ప్రవర్తన సహితము యాధారపడి యుండును. కావున స్త్రీలు సత్ప్రవర్తన కలవారై, యుక్తా యుక్త విచక్షణ కలవారై, గృహసంబంధమైన విషయములు అనగా పరిశుభ్రత, పొదుపు, పాకముచేయుట వగైరాలను గురించి పరిపూర్ణ జ్ఞానము కలవారై యుండినగాని, గృహములు సౌఖ్యదాయకములు, నీతిదాయకములు, జ్ఞానదాయకములు కాజాలవు. గృహములకు పరిశుభ్రత ముఖ్యానశ్యకము. గృహ

ములను పరిశుభ్రముగ నుంచుటకుగాని, పిల్లలను పెంచుటకుగాని, పాకమును జేయుటకు గాని యారోగ్యశాస్త్ర పరిజ్ఞానమును కొంతవరకైనను కల్గియుండుట స్త్రీలకు నావశ్యకము. గృహపరిశుభ్రతకు ముఖ్యవిషయములు:—

(1) ఇంటియొక్క ప్రతిభాగమునకు వెలుతురు బాగుగ చొరవలసి యుండును. చీకటి భాగములు వుండకూడదు. చీకటి వుండిన పక్షమున, తేను, అశుభ్రత, అందువల్ల పురుగులు, దోమలు వృద్ధియగుచుండును.

(2) పరిశుభ్రమైన గాలి వీచుచుండవలయును. వెలుతురువలెనే గాలి సహితము ఇంటియొక్క ప్రతిభాగములోనికి వీచుచుండవలయును. అనుకూలమైన కిటికీలు, దర్వాజాలు వుండిన పక్షమున, గాలి విరివిగ వీచుటకు వీలగును.

(3) ఇంటియొక్క క్రిందిభాగము అనగా నేల యెన్నడు తేమగ నుండకూడదు. తేమగనుండిన పక్షమున, తేమపురుగులు, దోమలు వగైరాలు పుట్టుటకు కారణమగుటయేగాక, పెద్దలకు చిన్నలకు నారోగ్యము చెడి జబ్బులపాలగుట సంభవించును. కావున నేలభాగము యెల్లప్పుడు పొడిగ నుండునటుల దగుయేర్పాటులను గావించవలసి యుండును.

(4) మలమూత్ర విసర్జననుగాని, యింటిలోని చెత్త, మురికినీరు, వగైరా (Refuse) పారపోయుటగాని, యింటికే దూర ప్రదేశములలో గావించు చుండవలయును.

(5) ఇంటిలోని పరికరములన్నియు పరిశుభ్రముగ నుంచబడవలయును. మరియు యింటిలో ప్రతివస్తువును దాని నియామక స్థలములోనే నుంచుచుండవలయును. అట్లు చేయుటవల్ల

యిల్లు చిన్నదిఅయినను పరిశుభ్రముగాను విశాలముగాను కనబడుచుండును.

(6) త్రాగుడునీరు పరిశుభ్రమైన పాత్రలలో నుంచబడి వాడబడు చుండవలయును. గాలి, నీరు యారోగ్యమునకు ప్రధాన విషయములు.

స్త్రీలు పై విషయములన్నిటిని బాగుగ గమనించుచూ, గృహములను పరిశుభ్రముగ నుంచిన పక్షమున, అట్టి గృహములలో నివశించువారందరు యారోగ్యవంతులగుటయేగాక, సంసారము సహితము పొదుపుగను, సలక్షణముగను జరుగుటకు వీలగుచుండును. మరియు పసిపిల్లల యకాలమరణములకుగాని, పిల్లల యొక్కయు పెద్దల యొక్కయు యనారోగ్యమునకు గాని, గృహముల సశుభ్రతయే ముఖ్యకారణము అయియున్నది. గనుక యట్టివి తగ్గుటకు సహితము సహాయపడుచుండును. ముఖ్యముగ, స్త్రీలు యింటిలోని ప్రతివస్తువును దాని నియామకస్థానములో నుంచుచూ, ప్రతికార్యమును దాని నియామకకాలములో గావించుచుండిన, కాలము కలసి వచ్చుటయేగాక, పలువిధములైన సౌకర్యములు సహితము కల్గుచుండును. పురుషులకు కాలము యెంతి విలువగల్గియుండునో, స్త్రీలకు సంతకంటె కాలము యెక్కువ విలువకల్గియుండును. సంసారిమును క్రమముగ నడుపు స్త్రీలు ఒకనిమిషమైనను వ్యర్థబుచ్చుటకు నవకాశముండదు. పలువిధములైన జ్ఞానమును సంపాదించుచుండవలయును. పలువిధములైన సంసారి సంబంధపు పనులను నెరవేర్చు చుండవలయును. ప్రతినిమిషమువారికి విలువగనే కనబడుచుండును. తీరుబడి సమ

యములలో సంసారపోషణకు లాభదాయకములగు పనులను, అనగా రాటము, కవ్వములతో పనులనుగాని, కుట్టుపనిని గాని, మంచి గ్రంథములను పఠించి జ్ఞానమును వృద్ధిపరచుకొనుటనుగాని, చేసుకొనుచుండ వలయును. “రాటము కవ్వము యాడుచోటు దారిద్ర్యము వుండజాలదు” అను నార్యోక్తి ననుసరించి వాటిని విడుచుట ధర్మముకాదు. ఇద్దగు పౌరుగు వారితో ముచ్చటలాడుచూ వృధాకాలయావనమును జేయుట వల్ల, వనర్థకములేగాని వేరు లాభముండజాలదు. కావున స్త్రీలకు కాలము బహు విలువగలది అయి యున్నది. వ్యర్థ బుచ్చుట తగదు.

స్త్రీల చాకచక్యము మూలముగనే గృహములు పరిశుభ్రమునకు పుట్టినిల్లుగను, సుఖమునకు ప్రధానస్థానముగను, దయాదాక్షిణ్యములకు జన్మస్థానముగను, వివేక జ్ఞానములకు మూలపీఠముగను, చేయబడుచున్నవి. పిల్లలు తల్లి పోషణ క్రింద శూరులుగను, వీరులుగను, జ్ఞానసంపన్నులుగను, దేశోద్ధారికులుగను, పతివ్రతాశిరోమణులుగను చేయబడుచున్నారు. పిల్లలు యెల్లప్పుడు పరిశుభ్రమైన దుస్తులను ధరించి, శుభ్రముగ కనబడునట్లు చేయుభారము తల్లిదే అయియున్నది. తల్లులు సహితము మంచివస్త్రములను ధరించి పరిశుభ్రముగ కనబడుచుండవలయును. మరియు భర్త సాయంత్రమునకు, తనపనులను ముగింపుచేసుకొని యింటికి వచ్చుసరికి, చిరునగవు ముఖముతో నాదరించు భార్యాను, యారోగ్య ముఖవర్చస్సులతో నాడుకొను పిల్లలను, యన్నిటికంటె యెక్కువ స్వర్గతుల్యసౌఖ్యముల నిచ్చు గృహమును జూచి, పరమానందమును

బొందుటకు సందేహముండునా? పగలంతయుబడిన యాయాస మంతయు క్షణములో సళించిపోయి హాయిగనుండుట సంభవించును. ఇదియంతయు స్త్రీల మహిమకాదా? స్త్రీలు యోగ్యమైన సత్ప్రవర్తన కలవారు, జ్ఞానసంపత్తి కలవారు, కృషి సలుపు స్వభావముకలవారు అయినపక్షమున, దేశక్షేమము కరతలామలకము కాగలదు. వారు కని పెంచుపిల్లలే రేపు దేశోద్ధారకులు కాగలరు. పై గుణములు యబ్బునటుల జేయుటకు స్త్రీలకు విద్య యావశ్యకము. అట్టివిద్య ప్రస్తుత దినములలో బాలికలకు పాఠశాలలలో విరివిగ జెప్పబడుచునే యున్నది.

సద్గుణములులేని స్త్రీలు గృహిణులుగ నుండుట సంభవించిన, యట్టిగృహములు యమకూపములనియె చెప్పబడవచ్చును. ఎటుచూచినను, దుర్మార్గమే ప్రబలుచుండును. సదరు స్థితిగతులను వర్ణించుటకు నిందవకాశము చాలదు. తుదిమాట :— స్త్రీల ప్రవర్తనమీద పురుషుల ప్రవర్తన యాధారపడి యుండును. కుటుంబములో స్త్రీలు సత్ప్రవర్తన కలవారై, గృహకృత్యములను యధావిధిగ నెరవేర్చుచుండిన పక్షమున, పురుషులు సహితము దురభ్యాసములకు లోనుగాక సత్ప్రవర్తన కలవారై, గృహములలోనే సకల విధ సౌఖ్యములను యనుభవించుచూ హాయిగ కాలక్షేపమును చేయుచుందురు. కొన్ని సమయములలో పురుషులు యేకారణముచేతనైనను దురభ్యాసముల నభ్యసించియున్నను, స్త్రీల సత్ప్రవర్తనమూలకముగ త్వరలోనే పురుషులు వారి చెడుబుద్ధిని మరల్చుకొని, క్రమమార్గమున నడుచుటనుగూడ

మనము చూచుచున్నాము. అట్లుగాక, కుటుంబములోని స్త్రీలు మంచివారు కానిపక్షమున, పురుషులు సహితము యిల్లుపట్టక నానాదురభ్యాసములకు లోనగుచూ, కాలమును దుర్వ్యయపరచుచూ, జన్మను ముగింతురు.

స్త్రీలు శక్తిస్వరూపులు; భగవంతుడు సహితము శక్తి (మాయా) సహాయము లేనిది సృష్టిని చేసియుండలేదు. అట్లే మన సంసారచక్రములో సహితము స్త్రీల సహాయము లేనిది పురుషులు సంసారములను క్రమముగ జరుపజాలరు.

విద్యయుండినగాని, స్త్రీలకుగాని పురుషులకుగాని సద్గుణములు యబ్బవు. సద్గుణములు యబ్బినగాని మితవ్యయము యలవడదు. మితవ్యయము యలవడినగాని, సంసారములు బాగుపడి, పురుషులు స్త్రీలు సుఖముగ కాలముగడుపుటకు వీలుపడదు. పురుషులు స్త్రీలు సుఖముగ నుండినగాని, దేశమునకు డ్దేశము కలుగజాలదు. దేశము డ్దేశముగ నుండినగాని, విద్యయొక్క వాణిజ్యముయొక్క యితరవృత్తులయొక్క సభివృద్ధి కాన్పింపదు. గనుకనే విద్య మితవ్యయమునకు మూలాధార మగుచున్నది.

—♦ దేశములో పాటకజనుల ప్రాముఖ్యత ♦—

పాటకజనులు యనగా, శరీరయవయవములతో విశేషముగ కష్టపడు జనులు యనగా, వ్యవసాయదారులు, శిల్పి కారులు, మిల్లులువగై రాలలో కూలీవగై రా పనులను జేయు వారు, చిల్లరపనులకుగాను కూలీచేసుకొనువారు యని సామాన్యముగ వాడబడుయర్థము; మనోబుద్ధుల సహాయము

లేనిది శరీరయవయవములతోమాత్రము యేసనియు చేయ బడజాలదు. అయితే పాటకజనులకు మనోబుద్ధుల సహాయము విశేషముగ నవసరముండదు.

ధనికులు మాత్రము పాటకజనుల సహాయము లేనిది ఒకక్షణమైనను వారి వివిధ వ్యాపారములను నిర్వర్తించుటకు సమర్థులు కాజాలరు. ప్రతి దేశములోను, ఆయాదేశక్షేమము ఆయా దేశములోని పాటకజనుల మీదనే యాధారపడియుండును. దేశములకు ముఖ్యజీవనాధారమగు పంటలను పాటక జనులే పండించుచున్నారు.

దేశములో గృహములు, యితర కట్టములు, రోడ్లు, కాలువలు, వంతెనలు వగైరాలు (ప్లానులు యెస్టిమేట్లు యితరులవల్ల తయారుచేయబడు చుండినను) పాటకజనులవల్లనే తయారుచేయబడు చున్నవి. ప్రభుత్వమువారు యేర్పర్చి పటాలములలో గాని, ఓడలమీదగాని, పోలీసుశాఖలో గాని, తదితరశాఖలలోగాని, పాటకజనుల సహాయములేనిది పనులు నలక్షణముగ సాగజాలవు. మనము ప్రతిదినము త్రాగు పాలు, తినుకూరలు, మనకుగావలసిన బట్టలు, బుట్టలు, చీపిళ్లు వగైరాలన్నియు పాటకజనుల వల్లనే సిద్ధపరచబడు చున్నవి. ధనికులు ద్రవ్యమును ఖర్చుపెట్టి విశేష విలువగల మిల్లులు వగైరాలను కట్టించినను, వాటిలో బనిజేసి వ్యాపారమును సాగించుటకు దోడ్పడువారు విశేషము పాటకజనులే అయియున్నారు. (వివిధ ప్రాంతములలో పాటకజనుల సమ్మెలను గురించి వార్తాపత్రికలలో వినుచుండుటలేదా?) ధనికులు ధనమును విరివిగ ఖర్చుపెట్టదలచినను, బుద్ధిమంతులు బుద్ధిని

విశాలముగ విదజల్లు చున్నను, పాటకజనుల సహాయములేనిది వారి పనులు నెరవేరజాలవు. ప్రతిరాష్ట్రములోను పాటకజనులు ముఖ్యాంగమై ప్రధానస్థానమును వహించి యున్నారు. అట్టి వారు ఔషధముగ నుండినగాని, సడరు రాష్ట్రమునకు ఔషధము కలుగజాలదు. మన ప్రభుత్వమువారు, వారి స్వదేశములో పాటకజనుల రక్షణకుగాను పడుచున్న వివిధ శ్రమలను గురించి మనము వినుచునే యున్నాము. వాటిని వివరించుటకు సవకాశముచాలదు. మరియు మనదేశములో సహితము సహకారోద్యమముచు పాటకజనుల సహాయార్థమే ప్రభుత్వము వారు నెలకొల్పియున్నారు

ఇతరదేశములలో వలె, మనదేశములో పాటకజనులు విశేషముగ యభివృద్ధిలోనికి వచ్చుటలేదు. అందుకు విద్యా విహీనతయే ముఖ్యకారణ మగుచున్నది. విద్యావిహీనతయే దుస్సాంగత్యమునకు కారణ మగుచున్నది. దుస్సాంగత్యమే దురభ్యాసములకు గారణమగుచున్నది. దురభ్యాసములే దుర్వ్యయమునకు కారణమగుచున్నవి. దుర్వ్యయమే, దారిద్ర్యమునకు కారణమగుచూ వారి యభివృద్ధిని నాటంకపరచుచున్నది.

ముఖ్యముగ మనదేశములోని పాటకజనులలో పంచములు, యెరుకలు, యానాదులు వగైరాలు కడు దుర్భరమైన హీనస్థితిలో నుండియున్నాడు. సామాన్యముగ వారు కాపురముండు ప్రదేశములకు సామీప్యములోనే సారాయి, కల్లు యంగళ్లు వుంచబడును. కావున పైవారు సంపాదించు ద్రవ్యమంతయుగాని విశేషభాగముగాని త్రాగిపెట్టి నిమిత్తమే ఖర్చు పెట్టి బడుచుండును. అందుచేత వారు, వారి

కుటుంబములవారు యెల్లప్పుడు జ్యేష్ఠాదేవి పుత్రులై నానా యిడుముల పాలగుచుందురు. ఈతెగలవా రందరు సామాన్యముగ దృఢశరీరులై, ధైర్యసాహసములు కలవారై పలువిధముల బాటుబడుటకు శక్తి సామర్థ్యములు కలవారై యుందురు. ఇంతేగాక పాటకజను లందరు తదితరులకంటె పాటుబడుటకు నెక్కువ శక్తి సామర్థ్యములు కలవారై జనులకు పలువిధముల సుపయోగబడుచూ, లాభములను గావించుచున్నారు. ఇతరులు యనుభవించు సుఖములన్నియు పాటకజనులు సల్పు కృషిమీదనే యాధారపడి యున్నవి. మానవుల శరీరములు క్రమముగ నిలువబడి వివిధకృత్యములను గావించుటకు, దృఢమైనట్టియు, క్రమమైనట్టియు పాదములు యేవిధముగ నవసరమో, యదేవిధముగ ప్రతిదేశము వాటి విద్యుక్తధర్మములను క్రమముగా నాచరించుటకు, దృఢమైనట్టియు యారోగ్యమైనట్టియు పాటకజనులు ముఖ్యానిశ్చయము. వారు క్రమమైనస్థితిలో నుంచబడి, వారి యోగక్షేమము యన్నివిధముల విచారించిన బడుచుండిన పక్షమున, యట్టి దేశములు సదా క్షేమముగాను, నిర్భయముగాను, సుఖముగాను, కాలక్షేపము జేయుటకు నవకాశము కల్గుచున్నది.

మనప్రభుత్వమువారి దేశములో పాటకజనులు విశేష సంఖ్యాకులు విద్యావంతులు అయిన కారణముచే, కొన్ని సమయములలో (Labour Party) వారివల్ల పార్లమెంటులోని ప్రధాన స్థానములు యాక్రమించబడి వారి దేశముయొక్కయు, మనదేశముయొక్కయు పరిపాలన వారి హస్తగతమై, రెండు దేశములవారు వారి దయకు పాత్రులగుట సంభవించుచున్నది.

ప్రారంభమున పాటకజనవృత్తిని యవలంబించియున్నను, కాల క్రమేణ బుద్ధిసూక్ష్మతతో విద్య నభ్యసించి, వృత్తుష్ణపన వులను బొందుట సంభవించుచుండెను. అట్టి దేశ మనదేశ మునకు సహితము నెప్పుడు సంభవించునో భగవదాజ్ఞ తెలియకున్నది. అప్పుడుగాని పాటకజనులు సంపూర్ణముగ బాగు పడుటకు నవకాశములు కలుగజాలవు. అప్పుడుగాని మన దేశములోని దురిభ్యాసములన్నియు బలాత్కారముగ నిరోధింపబడుటకు వీలు కలుగజాలదు. అప్పుడుగాని దేశములోని యోమ, దారిద్ర్యములు కొంతవరకు నాశము కాజాలవు.

ప్రపంచములోని మానవులందరు యాశాపాశబద్ధులై కాలమును గడుపుచున్నారు. అట్టి యాశకు మితిలేదు. సమీధులను అగ్నిహోత్రములో నేయుచున్నకొలది, యేవిధముగ నగ్నిహోత్రము విస్తరించి ప్రజ్వరిల్లు చుండునో, అదేవిధముగ యాశలను దీర్చుచున్నకొలది, ఆశలు ప్రబలి మిక్కిలమగు చుండును. కావుననే శ్రీకృష్ణభగవానులు 'నిరాశివి కమ్ము' యని చెప్పియున్నారు. నిరాశిత్వము యశగా వున్నదానితో దృష్టిని బొందుట అనగా సంతృప్తి సంతృప్తియని యర్థము చెప్పవచ్చును. అట్టి తృప్తిని కల్గియుండుట దేవతాసంబంధ మైన గుణమును కల్గియుండుట యనిగూడ చెప్పవచ్చును. *ఈ సద్గుణమును మనదేశములోని పాటక జనులు కొంత వరకు ననుష్ఠాన మందుంచుచున్నారని నుడువుటకు నవకాశము కలుచున్నది. కొన్ని యితరదేశములలోవలె మన దేశములోని పాటకజనులు ఆశాపిశాచబద్ధులై, స్వధర్మమైన పాట

*ఈవాక్యములు హాస్యభావముతో ప్రోత్సాహపరచుటకు వ్రాయబడినవి.

కవృత్తిని విడనాడి, విద్య నభ్యసించి వ్రుత్కృష్టగౌరవ పదములను బొందుటకు తిప్పలుపడుట విశేషముగలేదు. వారు పాటకవృత్తితోనే, స్వల్పసంపాదన ద్రవ్యముతోనే సదా సంతృప్తిని బొందుచూ మనస్సులకు లేనిపోని వ్యాకులతను కలుగనీయక మనశ్శాంతినిబొందుచూ సుఖముగ కాలమును గడుపుచుందురు.* అట్లుగాక నితరదేశములలోని పాటకజనులు స్వధర్మమైన పాటకవృత్తిని యవలంబించుచున్నను, తృప్తిని బొందక యెక్కువధనమును సంపాదించుటకు సదా మార్గములను వెతుకుచుందురు. నూమూలు ప్రకారము పాటకవృత్తిని జేయుచూ, తీరుబడిసమయములలో విద్య నభ్యసించు టవలన జ్ఞానమును వృద్ధిపరచుకొనుచూ, తద్వారా యధిక సుపాదనను గావించుచూ, తుట్టతుదకు వారు సల్పు కృషిమూలకముగను, వారి తెలివితేటలు మూలకముగను, మహాత్మ్యప్రమేచ పదవులను బొందుటకు ప్రయత్నములను సలిపి జయమును బొందుచున్నారు.

మరియు సంతృప్తి సోమరిబద్ధకులకు సహితము సహజమైన గుణము. ఒళ్లు వంచి సనిచేయలేక వారు సంతృప్తిని బొందుదురు. మనదేశములోని పాటకజనుల సంతృప్తి సదరు విధముగ పరిణమించుచున్నదని కొందరి యభిప్రాయము. ఏ పరిస్థితులలోనైనను మానవులకు సంతృప్తి గలిగినవక్షమున, యభివృద్ధికి రాజాలరు. మనదేశములో పాటకజనుల సహాయములేనిది పనులేమియు జరుగనేరవని పలువురికి బాగుగ యచుభవమువల్ల దెలిసియున్నను, సాంఘికరీత్యా

*ఈవాక్యములు హాస్యభావముతో ప్రోత్సాహపరచుటకు వ్రాయబడినవి.

పాటకజనులు యాక్రమించుచున్న స్థానమును విచారించినపక్షమున, కడు విచారకరముగ నుండకమానదు. అందుకు కర్తలు పాటకజనులె. వారు సహితము సంఘములో వారిస్థితిగతులను బాగుగ విచారించి తెలుసుకొని, 'యసంతృప్తి బొంది చక్కపరచుకొనుటకు ప్రయత్నించినగాని, వారి స్థితిగతులు బాగుపడజాలవు. అసంతృప్తి కలిగినగాని, మానవులు వారి పరిస్థితులను చక్కపరచుకొనుటకు, ఉత్సాహముతో పనులను జేయబూనుకొనరు. అసంతృప్తి కలిగినగాని, మనస్సుకు శాంతి కలుగక యత్యాతురతతో కార్యదీక్షనుబూని పనిచేయ నారంభించరు. అట్టి యసంతృప్తి బాగుగ పాటకజనుల హృదయములలో యింకను ప్రజ్వరిల్లలేదు. వారిలో విశేషమందికి విద్య లేకపోవడము, సత్సహవాసము లేకపోవడము, దురభ్యాసముల నభ్యసించడము వారి ప్రస్తుత దుస్థితికి కారణములు. వారి హృదయములలో నసంతృప్తిగ్ని బాగుగ ప్రజ్వరిల్లినపక్షమున, పైవిషయములన్నియు నిమిషములో మటుమాయమైపోయి, వారు సహితము యితరదేశములలోవలె వృద్ధిలోనికి వచ్చుట సంభవించి దేశౌన్నత్యమునకు పాటుబడుటకు సహాయభూతులు కాగలరు. విశేష పాటకజనులకు విద్యావాసన లేమిచే, వారి విధాయకధర్మములు వారికి బాగుగ దెలియుటకు నవకాశములేదు. అందువల్ల అట్టివారితో సంబంధముకల వారిపనులు సహితము క్రమముగ సాగక నష్టపడుట సంభవించుచున్నది.

ఏది యెట్లున్నను, పాటకజనులు దేశమునకు దేశస్థులకు ముఖ్యవశ్యకులు. కావున వారి యభివృద్ధి నిమిత్తం వారే

పాటుబడుట విధాయకమని తదితరు లూరకుండక, వారి యభివృద్ధి నిమిత్తం పాటుపడుచూ, వారికి జేయూత నొసంగుట మన దేశోన్నత్యమునకు ముఖ్యవిధాయకమై యున్నది ఇదియే నిమ్నజాత్యుద్ధరణము యని పిలువబడు చున్నది. ఇందుకుగాను పలువురు దేశభక్తులు ముఖ్యముగ గాంధీమహాత్ముడు వగైరాలు, మన ప్రభుత్వమువారు, పలువిధముల పాటుపడుచునే యున్నారు. ప్రభుత్వమువారు నిమ్నజాతుల వారికి (Depressed classes) విద్యాసందర్భములోగాని, యార్థిక సందర్భములోగాని పలువిధముల సౌకర్యములను గావించుచూ వారి యభివృద్ధికి దోడ్పడుచున్నారు. (Labour Department) పాటకజనుల సౌకర్యములను విచారించుటకుగాను ప్రత్యేక శాఖను నియమించి పరిపరివిధముల సహాయమును గావించుచున్నారు. భగవత్కటాక్షము యింకను సంపూర్ణముగ వచ్చి యుండలేదు. పాటకజనులకు సహితము విద్య విశేషముగ నొసంగబడినగాని, వారు దురభ్యాసములను దురాచారములను మాని క్రమమార్గమున నడుచుటకు నవకాశము లుండజాలవు. విద్యయే మానవులకు నజ్ఞానాంధకారమును మాయము జేయుటకు దీపమువంటిది. విద్యయే దుర్మార్గులను సన్మార్గమున నడుచునటుల జేయుటకు దివ్యోషధము వంటిది. విద్యయే మానవుల యిహపర సౌఖ్యములకు ప్రాధానబీజము వంటిది. విద్యయే దేశమునకు దేశస్థులకు సకలవిధ సౌకర్యములను గలుగజేయుటకు మహామంత్రము వంటిది. కావున విద్యను దేశములోని మానవులకు విరివిగ నొసంగినగాని, దేశము క్షేమముగ నుండజాలదు. దేశస్థులు దురభ్యాసములులేక ప్రవర్తిం

చుటయే దేశము జ్ఞేమముగ నుండుటకు కారణమగును.

మితవ్యయము నభ్యసించుటకు, పురుషులకుగాని స్త్రీల
కుగాని విద్య ముఖ్యావశ్యకము.

—♦ సత్సహవాసము ♦—

మానవులకు విద్యయుండి యున్నను, సత్సహవాసము (అనగా సత్ప్రవర్తన గలవారితో సహవాసము) లేనియడల జెడుటకు గారణమగును. విద్యలేకపోయినను, సత్సహవాస మున్నయెడల మానవులు బాగుపడుటకు యవకాశము కల్గు చున్నది. సత్సహవాసమును గురించి మూడవ యధ్యాయము లో కొంతవరకు వ్రాసియుంటిని. “ఏవాడ చిలుకకు ఆవాడ పలుకు” యను సామెత ననుసరించి, సన్మార్గులతో సహవా సము చేయువారు సన్మార్గముల నవలంబించి సన్మార్గులే యగు చున్నారు. దుర్మార్గులతో సహవాసము చేయువారు దుర్మార్గముల నవలంబించి దుర్మార్గులే యగుచున్నారు. సామాన్యముగ పాటకజనులు వగైరాలలో కొందరు, వారి తీరుబడి సమయములలో రామమందిరములలోగాని దేవాలయములలో గాని భజనలను సల్పుచూ, లేదా హరికథాకాలజ్ఞేపములకు వెల్లి వినుచూ, వీధులలో సామాన్య జనోపయోగము నిమిత్తం ప్రదర్శింపబడు నాటకములను జూచుచూ, బొబ్బిల్లి మహారాష్ట్రవగైరా దేశములలోని మహావీరులయొక్కయు, పతివ్రతాశిరోమణులయొక్కయు చరిత్రలను వినుచూ కాలమును సద్వినియోగ పరచుచుండురు. కొందరు యనవసరమైన ముచ్చట లాడుచూ, యనవసరమైన కయ్యములకు

కాలుదుర్బ్రహ్మ, లేదా నిష్ప్రయోజనమైన వినోదములతో నానందించుచూ కాలము దుర్వినియోగపరచుచుందురు. కాని ముఖ్యముగ పాటకజనులు విద్యావంతులతోగాని—ధనవంతులతోగాని, క్లబ్బులలోగాని, మతసంబంధమైన—సాంఘికసంబంధమైన సంఘములలోగాని, తదితర స్థలములలోగాని, కలసిమెలసి తిర్గి, అట్టివారి సత్సహవాసముతో నబ్బు గుణములను సభ్య సింఘటకు ప్రయత్నములను సలుపుట బహుయరుదు. పాటక వృత్తినే యవలంబించి జీవనముచేయువారిలో నెట్టి నిపుణతగల వారు, విద్యావంతులు వుండియున్నను, సాంఘికరీత్యా వారు ఉన్నతపదవికి వచ్చుట సంభవించుటలేదు. మరియు మనదేశములోని పాటకజన సంఘములో కొందరు యనవసరమైన ట్టియు, దుర్వ్రయమునకు గారణమగునట్టియు, నాగరికత పోకెళ్ళును విశేషముగ నవలంబించుచున్నను, సాంఘికరీత్యా మాత్రము వారి స్థితిగతులు (Local status) యభివృద్ధికి వచ్చుటకు వీలులేక మామూలు దుస్థితిలో నుండుటయే సంభవించుచున్నది. క్లబ్బులలోగాని, తదితర సంఘములలోగాని ప్రవేశించుటవలన, సత్సహవాస మబ్బుటయేగాక, లోక సమాచారములు, దేశ పరిస్థితులు, మత సంబంధమైన ట్టియు సంఘసంబంధమైనట్టియు, నీతిదాయక మైనట్టియు, జ్ఞానదాయకమైనట్టియు వివిధ విషయములు తెలియుటకు నవకాశముకల్గి జ్ఞానాభివృద్ధి యగుచుండును. ఏదియెట్లున్నను, మానవులు వారి పరిస్థితులను చక్కపరచుకొని యభివృద్ధిని బొందుటకు కృషిసల్పినగాని, దేశము ఉన్నతస్థితికి రాజాలదు. మానవులు యభివృద్ధిలోనికి నచ్చుటకు ముఖ్య సాధనము సత్సహ

వాసమే. సత్సహవాసము, దురభ్యాసములు లేనట్టియు, కృషీసల్పు స్వభావము గల్గినట్టియు, సత్ప్రవృత్తన గల్గినట్టియు, వారితో కలసి మెలసి యుండుటవలన సులభముగ జేకూరగలదు. అట్టి సత్సహవాసమే యిహపర సౌఖ్యములను గల్గించుటకు ముఖ్యకారణమగును. “సత్సహవాసమే మితవ్యయమునకు మార్గదర్శి యగుచుండును.”

—♦ అరువులు ♦—

అరువులమూలకముగ పలువురు జనులు చెడుటకు గారణమగుచున్నది. వ్యాపారము చేయువారు లాభములేనిది యే పనిని జేయనొల్లరు. వ్యాపారములో గల్లు లాభమువల్లనే వారు వారి జీవనమును జరుపవలసియున్నది. మరియు వారి సంసారములోకల్లు శుభాశుభములు-రోగములు-అద్దెలు-పన్నులు నష్టములు వగైరా ఖర్చులన్నియు, వ్యాపారములోగల్లు లాభమువల్లనే సద్దుకొనవలసి యుండును. మరియు వారు పెట్టుబడి పెట్టిన సొమ్ముకు వడ్డీని సహితము మించహించవలసి యుండును. కావున వర్తకుడు యేవస్తువు నైనను యమ్మిన పక్షమున, సదరు వస్తువు ఖరీదుకు ననుగుణ్యముగ, లాభము ఖర్చులు—వడ్డీ ఖరీదులో కలసియున్నవనియె భావించవలసియుండును. మరియు సదరు వస్తువునే యరువుకు యమ్మిన పక్షమున, యావస్తువు ఖరీదు పైకము జమకు వచ్చువరకు షుమారు వడ్డీసహితము యావస్తువు ఖరీదుతో కలుపబడియుండుట విధాయకము. అనగా బజారుధరకంటె ప్రియముగ యమ్మి బడుచుండును; లేదా వర్తకుడు నష్టపడవలసి వచ్చును. అయి

తే కొందరు వర్తకులు యరువుకు నమ్మ వస్తువులకు బజారు ధర కంటె యెక్కువధరను జేప్పిన పక్షమున, కాతాదారులకు కష్టముగ నుండునని దెలుసుకొని, బజారు ధరకే కావలసిన వస్తువులను యిచ్చుచూ, అందువల్ల వారికి గల్గు నష్టమునుగాని, కొన్ని సమయములలో నంతకంటె యెక్కువనుగాని, తూనికలలోనో, కొలతలలోనో, సరుకు రకములోనో, కూడ దీయఁచుందురు. కొందరు వర్తకులు అరువు మొత్తమునకు వడ్డీని కట్టి వసూలుచేయు చుందురు. అరువు బేరము సామాన్యముగ వర్తకులకు లాభదాయకము; కొనువారికి నష్టదాయకము. మరియు యీనష్టమొకటి మాత్రమేగాదు; మంచి వస్తువులు సహితము యివ్వబడవు. మామూలు వర్తకుడు తప్పితే మరివకరు యరువు నిచ్చుటకు సామాన్యముగ సంగీకరించడు. గనుక మామూలు వర్తకుడు యిచ్చుపదార్థముతో (మంచిదిగాని చెడ్డదిగాని) సంతృప్తిని బొందవలసి యుండును. ఇవియన్నియు యట్లుండ మరివక ముఖ్యవిషయమును గురించి గమనించవలసియున్నది. అరువుబెట్టి వర్తకులవద్ద సామాన్యులను గొనుట ప్రారంభించిన పక్షమున, యవసర బేయవసరములను బాటింపకయే, సామాన్యులు కొనబడుచుండును. వాడబడుచుండును. తుదకు బిల్లు మొత్తమును చూచుకొనినపుడు, గుండెబాదుకొనవలసి వచ్చును. మరియు, యరువుమొత్తము పెరిగినకొలది, కాతాదారుడు వర్తకునికి వశకరుడై స్వతంత్ర్యమును గోలుపోయి, అతనిచ్చు పదార్థములను అతడుచెప్పు ధరలకు పుచ్చుకొనుచు కాలమును గడుపుట సంభవించును. ఇంతవరకు అరువులు పుచ్చుకొను వారిని

గురించి వ్రాసియుంటిని.

అరువులనిచ్చు వర్తకుల పరిస్థితులను గురించి విచారించి తము; సామాన్యముగ వర్తకము చేయువారిలో విశేషమంది వారి సరుకులనన్నిటికిని ముందుగనే వాటి ఖరీదును సరిపెట్టరు. సరుకులిచ్చు పెద్దవర్తకునికి, ఖరీదులో కొంత పైకమును రొక్కముగా సిచ్చి, మిగతా పైకమును వాయిదాలప్రకార మిచ్చుటకు నేర్పాటు చేసుకొనును. అదేప్రకారము పైక మును చెల్లించుచూ, పరపతిని నిలుపుకొనుచూ, వ్యాపార మును సాగించుచుందురు. అట్టి పరతులతో దెచ్చి వ్యాపారము జేయుచున్న వర్తకులవద్ద లోకులు యరువుల బేరము ను జేయుచున్న పక్షమున, వర్తకుల స్థితి యెట్లుండునో కొంచెము విచారించవలసి యుండును. కొట్లో సరుకులు ఖర్చు యగుచుండును. లక్షీప్రసన్నమా నున్న. ప్రారంభమున యనుకొన్న వాయిదాల ప్రకారము పైకమును చెల్లించుట తప్పదు. అట్లు చేయనిపక్షమున పరపతి పోవుటయేగాక, వర్తకము సహితము స్థంభించిపోయి యాపబడవలసివచ్చును. పైకమును పట్టాయించుచుండిన గాని, అనగా తిప్పించుండిన గాని, వ్యాపారము సాగదు. అరువులు తుదకు పరపతికి చేటును గల్గించును. పరపతికి చేటుగల్గిన వ్యాపారముసాగదు. వ్యాపారమును యరువుల బేరముతో జేయు వర్తకునియొక్కయు, వ్యాపారమును రొక్కబేరముతో జేయు వర్తకుని యొక్కయు బొమ్మలతో పటములు యమ్మబడుచుండును. అరువుల వర్తకుని యినుపపెట్టెలో ఖాళీగానుండుటచే యెలుకలు దూరుచున్నట్టున్నా, రొక్కపువర్తకుని యినుపపెట్టెలో రూ

పాయాల సంచులు మూలుగుచున్నట్టున్నూ పటములో వ్రాయబడి యున్నది. కావున అరువులతో వ్యాపారము విశేష లాభదాయకముయని నుడువుటకు నవకాశము కనుపించదు. అరువుబాకీలలో నెన్ని పారుబాకీలు తేలునో యెవరు ముందుగ జెప్పగలరు. కావున అరువుపద్ధతి, అరువు యిచ్చినవారికి, పుచ్చుకొనినవారికి నష్టదాయక మగును. కావున యే వస్తువును గొనదలచినను యమ్మదలచినను, రొక్కమునకే గొనుచు-అమ్ముడు. అరువునకు గొనవద్దు-యమ్మవద్దు; యను సిద్ధాంతము యేర్పడుచున్నది. ధనముండిన యవసరమునకు ననుగుణ్యముగ వాడుడు; లేదా మానుడు. ఈ సిద్ధాంతము లను యవలంబించిన, చాల సంసారములు బాగుపడగలవు. అరువులు దుర్వ్రయమును జేయుటకు ప్రోత్సహ పరచుచుండును. కావున యరువుగ గొనుటను కట్టిబెట్టి, వున్నదానితో వాడుకొనుచూ, సంసారమును గడుపుచుండుట పలువిధముల లాభకారి కాగలదు. “ అరువులు లేకపోవీడము మితవ్యయము నభ్యసించుటకు సహకారి యగుచుండును. ”

—♦ అప్పులు ♦—

అప్పులు యరువులకంటె బహుత్వరలో వ్యక్తుల పరిస్థితులను జెరుపుటకు దోడ్పడగలవు. అప్పుమొత్తములు వడ్డీమూలకముగ దినదినాభివృద్ధిని బొందుచుండును. స్థితిపరులకు నప్పుల నిచ్చుటకు షాహుకారు వెనుకయంజ వేయడు. కాని యాస్తిపరులు మాత్రము పుచ్చుకొనదలచిన యప్పు యేవిధముగ త్వరలో దీర్చబడగలదు యచ విషయమును మాత్రము బాగుగ ముం

దుగ నాలోచించి, విధమును స్థిరపరచుకొని, యప్పుచేయుట
 లాభదాయక మగుచుండును. అట్లు చేయనియెడల, ఋణ
 వంతునియొక్క ఋణమొత్తము విసదాభివృద్ధినిబొంది, తుద
 కు ఋణవంతునియొక్క యాస్తి క్రిమికొమేణ త్రవ్వించుట సం
 భవించును. సదరు విధముగనే పలువురు ధనవంతులు చెడు
 టకు గారణమగుచున్నది. మరియు లాభములను గల్గించు
 పనుల నిమిత్తం ఋణములను జేయుటలో దోషము లేదు.
 వ్యవసాయ ఖర్చులనిమిత్తం యప్పు జేసినపక్షమున, పంటలు
 పండడిముతోనే ధాన్యమును యమ్మి, వచ్చిన పైకముతో
 ఖర్చులనిమిత్తం చేసిన యప్పును దీర్చగా మిగిలినపైకము
 లాభమగును. అట్లే శిల్పికారులు యమ్మకము నిమిత్తము
 సామగ్రిలను తయారుజేయుటకు యప్పుచేసిన పక్షమున, సామ
 గ్రిలు యమ్మబడగా వచ్చిన పైకములోనుంచి యప్పును
 దీర్చితే, మిగిలినది లాభమగును. ద్రవ్యములేనివారు యిట్టిలాభ
 దాయకములైన పనులకు నప్పులను జేయుటలో దోషములేదు.
 మరియు యిట్టిపనులకు సహాయమును జేయుటకే సహకార
 సంఘములు స్థాపింపబడి పనులను జరుపుచున్నవి. సంసార
 ములో సంభవించు శుభాశుభకార్యములు, తదితర యవసర
 ములు లాభదాయకమగు కార్యములు కాజాలవు. కావున
 వాటి నిమిత్తం చేయబడిన యప్పులు, ప్రతిదినమున సంసార
 ము నిమిత్తం చేయు ఖర్చులుపోను మిగిలిన యాజాయ మొత్త
 ముతో దీర్చబడవలసి యుండును. విశేషముగ రాబడి గల
 వారికి యట్లుజేయుట సాధ్యమగు చుండును, మరియు యను
 కూలమగు చుండును. కాని స్వల్పయాదాయపరులకు మాత్రం

ము యట్టి యప్పులు చిరకాలమువరకు దీర్చబడక, ఎడ్డితో పెర్రి పెర్రి తుదకు నప్పుచేసిన వానిని ముంచివేయును. కావున నేకార్యమునైనను, శక్తికి మించిచేయక చేతిలో హాజరుగ నున్న పైకముతోనే జరుపుకొనుట పలువిధముల సౌకర్యములను గలుగజేయును; మరియు సుఖముగ గాలక్షేపమును జేయుటకు సహకారికాగలదు. “ పరుగెత్తి పాలుత్రాగుటకన్న, కూర్చుని నీరుత్రాగుట సుఖదాయకమగును. ” కావున సాధ్యమైనంతవరకు నప్పులను జేయుట మానుటయే విధాయకము. అంతగా జేయవలసిన పక్షమున సదరు యప్పునుదీర్చు మార్గమును ముందుగ నిశ్చయపరచుకొని జేయుట మధ్యమపక్షము. ఎట్టి ముందు విచారణలేకయే యప్పును జేయుట యధమపక్షము. ఇట్టి యప్పులే మానవులను యధోగతిపాలుకు దెచ్చుచున్నవి. ఒక పర్యాయము యప్పుచేయ రుచిమరిగిన వాడు, తదితర స్వవిషయములను గురించి విచారించకయే యప్పులను చేయుచుండును. అట్టి యప్పులమూలకముగ మితవ్యయసిద్ధాంతములను మరచుట సంభవించును; మరియు స్వతంత్రమును గోలుపోవుట సంభవించును; ఋణదాతలకు వశీకరులగుట సంభవించును. కావున సదా ఋణములు మానవులకు ననర్థదాయకములు; మానవుల క్షేమమునకుగాను నిరుత్సాహ పరచబడవలసిన విషయము. “ అప్పులను జేయకపోవుట సహితము మితవ్యయము నభ్యసించుటకు ముఖ్యమార్గమే యగును. ”

—♦ జమ ఖర్చు లెక్కవ్రాయుట ♦—

ప్రతిమానపుడు వానికివచ్చు యాదాయముయొక్కయు
చేయుఖర్చుయొక్కయు లెక్కను తప్పీలుగా వ్రాయుచుండ
వలయును. అట్లుచేసినపక్షమున, సంసారయార్థిక పరిస్థితులు
యెప్పటికప్పుడు స్పష్టముగను, వివరముగను దెలియుటకు నవ
కాశముగల్గుచుండును. అందువల్ల యనసరమునుబట్టి ఖర్చులో
తగు హెచ్చుతగ్గులను జేయుచూ సంసారమును గడుపుచుండ
వచ్చును. గనుక “జమఖర్చు లెక్కనువ్రాయుట మితవ్య
యము నభ్యసించుటకు మార్గములలో నొకటి.”

—♦ సాముచు నిలువచేయుట ♦—

ప్రతిమానపుడు యతనుచేయు సంపాదన ద్రవ్యములో
అసగా జీతములోగాని, కూలీలోగాని, తదితరయాదాయ
ద్రవ్యములోగాని, కొంతమొత్తమును మిగిల్చి వాడుకొనుట
వల్ల అట్టివారికి యనసర సమయములలోగాని, కష్టసమయము
లలోగాని, సదరుపైకము యనేకవిధముల దోడ్పడగలదు.
పైవిధముగ స్వల్పజీతగాండ్లుగాని, స్వల్పకూలీమొత్తమును సం
పాదించువారుగాని జేయుట సాధ్యమగునాయని కొందరు సందే
హింపవచ్చును. అట్టివారు వారి స్వల్పసంపాదన మొత్తము
లతో వారిసంసారములను జరుపుటలేదా? కడుపునిండ భుజించి
కాలక్షేపము జేయుచున్నారా? కావున కష్టములో కష్టమని
భావించి, యారోగ్యముగ దిరుగుచున్నప్పుడే నిలువచేయని
పక్షమున, తదుపరి చిక్కులు పడవలసివచ్చును యనిగూడ
దెలుసుకొని, సంపాదించిన ప్రతిరూపాయికి వకకాని చొప్పున

మిగిల్చి దాచుకొనుచుండిన పక్షమున, కొంతకాలము గడిచే సరికి వక పెద్ద మొత్తము యేర్పడును. అట్టి మొత్తము ధనవంతులకు హీనముగ గనబడవచ్చునుగాని, పైవారికి మాత్రము గొప్పదిగ కనబడితీరును. పలుదినములనుంచి కడుపుకట్టుకొని దాచిన సొమ్ముగాని. నేరుకాదు. అట్టి సొమ్ము వారికి బహు విశ్రాంతియుగనుండుట సహజము. సదరు సొమ్మును యంతనుగాని, కొంతనుగాని శుభాశుభములకు లేక యితర యత్యవసరములకు వీలునుబట్టి వాడుటకు వీలగుచుండును. పై సందర్భములో నిట్టి పెకము లేని యెడల డబ్బుదొరకక నానాగడ్డి తినవలసివచ్చును. రూపాయి వకటికి యరువది మూడు కానులేయని భావించి, ఖర్చు యవసరమున్నను, ఖర్చుజేయక నిబ్బంది పడియెనను, కొంత పైకమును మిగిల్చి దాచుట ప్రతిమానపుని యొక్క- ముఖ్య విధాయకము అయియున్నది. ఈ సిద్ధాంతము ననుసరించియే, ఉద్యోగస్థుల సౌకర్యము నిమిత్తం కొన్ని ప్రభుత్వముల వారు సహితము రూపాయి వకటికి ఎకయణా చొప్పునయున్నా, చిన్న జీతములుగల ప్రద్యోగస్థులకు రూపాయి వకటికి రెండు కానులు చొప్పునయున్నా, ప్రతినెల జీతములలోనుంచి మినహాయించి దాచుచుందురు. అట్లు దాచబడిన మొత్తము Provident fund యని పిలువబడు చుండును. సదరు మొత్తమునకు వడ్డీతో, Fund నిబంధనల ననుసరించి ప్రభుత్వము వారొసంగు యదన పైకముతో, ప్రద్యోగస్థుడు ప్రద్యోగమును మానుకొనినపుడు యావత్తుపైకము సదరు ప్రద్యోగస్థునికి నివ్వబడును. ఈ విధముగానే ప్రజాపాలన శాఖలలోని ప్రద్యోగస్థులకు సహితము వారి సౌకర్యము నిమిత్తము చేయ

బడుచున్నది. "Provident" అను మాటలో, ముందుకు దాచుట' యను యర్థము యిమిడియున్నది. చేతిలోనున్న పైకముతోనే సంసారమును గడుపుటకు కొన్ని సమయములలో కొన్ని చిన్న యవసరములను మానుకొని యిబ్బంది పడవలసి వచ్చును. ముందు సుఖమునకుగాను యట్లుజేయుట సహేతుకరముగనే యుండును. చిన్న చిన్న మొత్తములను ముడుపు పెట్టెల మూలకముగ సులభముగ ఇళ్ళలోనే దాచుచుండ వచ్చును. మొత్తము పెద్దదిఅయినకొలది, పోష్టలు సేవింఁగు బ్యాంకులలోగాని, సహకార సంఘములలో డిపాజిట్లు మూలకముగగాని, దాచుకొనుచుండ వచ్చును. సహకార సంఘములలో నిట్టి చిన్న మొత్తములను స్వీకరించుటకు పలువిధములైన యేర్పాటులు గావింపబడి యున్నవి. విశేషము యవి యన్నయు స్వల్పసంపాదనపరులకే ననుకూలముగ నుండును. కావున సొమ్మును నిలువచేయుట సహితము మితవ్యయ మభ్యసించుటకుగల మార్గములలో వాగ్దాన్యమైనది."

—♦ స్వల్పవిషయములని, నిర్లక్ష్యము చేయరాదు ♦—

కొందరు సంసారసంబంధమైన గాని, వ్యాపారసంబంధమైనగాని, తదితర సంబంధమైనగాని పెద్దపెద్దవ్యవహారములలో స్వయముగ కృషిసల్పుచూ, కడు జాకరూకతతో ప్రవర్తించుచుండురు. చిన్నవిషయములన్నియు తదితరులకు వప్పగింత చేయబడును. చిన్నవిషయములలో యశ్రద్ధయే కొన్ని సమయములలో గొప్పనష్టములను గల్గించుటకు కారణభూతములగుచుండును. కావున చిన్న పెద్దయనుభేదము లేకుండగ,

యన్నివిషయములను గురించియు సకాలములోదగిన జాగ్రత్తను వహించినగాని, వ్యవహారములన్నియు సక్రమముగ సాగజాలవు. విశేషమువిలువగలవి కావని దమ్మిడిలను నిర్లక్ష్యముచేసిన వత్తుమున, రూపాయిలు నష్టమగును; దమ్మిడిలే రూపాయిలగుచున్నవి. ఒకసమయములో వకతోటగేటుబందు క్రమముగ త్వరిలో మరమ్మతు చేయబడనిహేతువుచే, యితర సశువులు ప్రవేశించి తోటలోని చెట్లను ధ్వంసముచేసి పలువిధములై న నష్టములను గావించినవి. బందుకు మరమ్మతు మాడునాల్గు యణాలతో సులభముగ జేయబడియుండును. నిర్లక్ష్యముచేత యాలస్యము చేసినందువల్ల విశేషనష్టమును యనుభవింపవలసి వచ్చినది. అట్లే వకప్పుడు వకరిపెట్టెయొక్క తాళమును మరమ్మతు చేయించనిహేతువుచే పెట్టెలోని గాగితములు పిల్లల వల్ల నాటలనిమిత్తం వాడబడి, విశేషనష్టముకలుట సంభవించినది. తాళము మరమ్మతు ఒక అణాడబ్బులతో సులభముగ జరియుండును. అశ్రద్ధయే ఈనష్టమునకుగోడ కారణము. మరియొకచోట పై కము వసూలువిషయమై సకాలములో దగు చర్యను జరుపని హేతువుచే, విశేష నష్టమును బొందుట సంభవించినది. ఇందులకు సజాగ్రత్తయే గారణము. ఇట్టివి యనేక దృష్టాంతములు వుండును. కావున గృహయజమాని, యజమానురాలు సహస్రాక్షులై వారికి సంబంధించిన యన్ని చిన్నపెద్ద విషయములను దగుజాగరూకతతో జూచుచూ, అశ్రద్ధ జేయక సకాలములో వ్యవహారములను నడుపుచుండ వలయును.

„నేడే జేయగల్గెడి పనులను నేడే జేయవలెనా,

రేపగు, రేపగు అనుచును ఆపని, రేపుచురాగల యిక్కట్లెన్నో”

యని లోకానుభవజ్ఞులు వ్రాసియున్నారు.

ఇంటిలోని పరికరణములన్నిటిని (చిన్న—పెద్ద) పదిలపరచుకొనుచూ, వాడుక అయిన వెంటనే యథాస్థానములందుంచుచూ, తినుబండారు వస్తువులు వగైరాలను పారుపోనీయక జాగ్రత్తగ వాడుచూ, సంసారమును గడుపు స్త్రీలు ప్రతినంసారమునకు నత్యావశ్యకము. “ న్వల్పవిషయములను సహితము లక్ష్మ్యభావముతో జూచుట, మితవ్యయము నభ్యసించుటకు మార్గములలో నొకటి అయి యున్నది. ”

—♦ మొగమోటము ♦—

కొందరు మానవులు మొగమోటమువల్ల జెడుచున్నారు. స్నేహితులుగాని, బంధువులుగాని, తదితరులుగాని యడిగిన, యాచించిన ధన సహాయమును, లేదనలేక, కాదనలేక, చెడుచున్నారు. బెల్లమున్నంతవరకు చీమలుండును యనునట్లు, ధనమున్నంతవరకు స్నేహితుల సంఖ్యకు బంధువుల సంఖ్యకు మితముండదు. వారిస్తుతి భూషణములకు నంత్యముండదు. కాఫీ సమయములలోను, భోజన సమయములలోను, టిఫిన్ సమయములలోను యతిధి స్నేహితుల సంఖ్య దినదినాభివృద్ధిని బొందుచుండును. బెల్లము అయిపోవడముతోనే, చీమలన్నియు మటుమాయమై పోవును. అట్లే ధనము అంతముచు బొందడముతోనే, స్నేహితులు, బంధువులు అందరు యంతర్ధానమై పోవుదురు. ఎక్కడనైన కనబడినను, నిరాదరణ భావముతో జూతురు. కావుననే మానవులు, ధనమునుజూచి కాకులలాగు ప్రోగుయగు స్నేహితులను బంధువు

లను విశ్వసించక దగు జాగ్రత్తతో యార్థిక వ్యవహారములను నడుపుచుండవలయును. నిర్మోగమోటముగ, లేదు—కాదు, అని చెప్పటకు నాహసించవలసి యుండును. “ అప్పుడే మిత్రవ్యయము యబ్బగలదు.”

—♦ షోకులు ♦—

భగవంతుడు మానవులకు దయతో నొసంగిన యందమునకంటె, యెక్కువ దెచ్చిపెట్టుకున్న యందము షోకు' యనబడును. (షో—కు) షో' అనునది హూణభాషమాట అనగా కనపర్చడము అని యర్థము. 'కు' నిమిత్తమని యర్థము. కావున షోకు యనగా కనపర్చడము నిమిత్తము యని యర్థము. ఉన్నదాని కంటె నెక్కువగ కనపర్చడము నిమిత్తం జేయబడవలసినదంటే షోకు యని పిలువబడుచుండును.

పలువురు పలువిధములైన షోకులకుగాను ద్రవ్యమును న్యయపరిచుచున్నారు. కొందరు (Dress) ధరించు దుస్తులు వగైరాలకు యమిత ద్రవ్యమును వ్యయపుచ్చుచున్నారు. మరికొందరు పలువిధములైన గృహోపకరణములను గొనవించుచున్నారు. మరికొందరు పలువిధములైన గుర్రములను—యెద్దులను—బల్లను—యావులను—కుక్కలను గొననభిలషించుచున్నారు. మరికొందరు పలువిధములైన భోజనపదార్థములను గోరుచున్నారు. మరికొందరు పెద్దగృహములనుగట్టి యానందించుచున్నారు. సదరు విధములుగ కొందరు యవసరములకంటె నెక్కువగ ధనవ్యయమును గావించుచున్నారు. పై విధముగ ధనవంతులు వారిరాబడికి లోపుగ ఖర్చు చేయు

చున్నంతవరకు, కొంతమట్టుకు నిరాశ్చరణీయముయని చెప్పవచ్చును. కాని సామాన్యజనుల విషయములో, యవసరమైన వస్తువులను వారి శక్తికి మించి గొనుట మాత్రము హాస్యాస్పదముగ గనబడుటకు సందేహ ముండజాలదు. మరియు మితవ్యయ సిద్ధాంతములకు విరుద్ధమని చెప్పవలసివచ్చుచున్నది.

దేశములో నాగరికత ప్రబలుచున్నకొలది, పట్టణములలోగాని గ్రామములలోగాని, పాటకజనులు కొందరు ధనముండినను లేకపోయినను, దారుఢ్యవంతులు అయినను కాకపోయినను, కొందరి ధనవంతులయొక్క పోకిళ్లను మాత్రము యవలంబించుచూ స్వయముగ కృషి సలుపుటకు నిచ్చగించక యుండియున్నారు. అందువల్లనే కూలీలసంఖ్య దినదినాభివృద్ధిని బొందవలసిన యవసరము కలుచున్నది. పూర్వపు రోజులలోకంటె ప్రస్తుత దినములలో వ్యవసాయపు ఖర్చులు గాని, యితరపనుల సందర్భములో కూలిఖర్చుగాని, యధికముగ నగుటకు నీదియే కారణము. ప్రస్తుతపు దినములలో యెట్టి చిన్నపనికి అయినను కూలీ కావలసి వచ్చుచున్నది. ఒంటికి 'చెమటపట్టి తొడుగుకున్న తెల్లచొక్కా నల్లి మాసిపోవునను భయముచేత కొందరు, ఘోషముగ దువ్వుకున్న తల వెంట్రుకలు చెదరిపోవుననే భయముచేత కొందరు దేహపరిశ్రమకు నొల్లకున్నారు. ఈవిధముగ పాటకజనులు కొందరి వల్ల కొంత ధనము దుర్వినియోగ పరచబడుచున్నది. మరియు పూర్వము లేని కొన్ని యలవాట్లు మూలకముగ (సిగరెట్లు, బీడీలు, కాఫీ, సోడా) కొంతధనము దుర్వ్రయ మగుచున్నది. దేశములోని వృద్ధులు 'యింకను పూర్వాచారపరాయణులై

యుండియున్నను, యశావనమందు వున్నవారు మాత్రము పలువురు ప్రస్తుత నాగరికత పద్ధతులను యవలంబించి కొంత వరకు దుర్వ్యయమును గావించుచున్నారని చెప్పవలసి వచ్చుచున్నది. అట్లు గావించుట వాటికి శ్రేయోదాయకముగాక పోగా, మితవ్యయ సిద్ధాంతములకు ననుగుణ్యముగ లేదనిగూడ నొక్క- వక్కాణించుటకు నవకాశము కలుచున్నది. సాధ్యమైనంతవరకు నట్టి యభ్యాసములను విసర్జించుటయే యుచితము; దేశమునకు, దేశస్థులకు జేమము.

—♦ భగవద్భక్తి ♦—

ప్రారబ్ధమనియు, దురదృష్టమనియు, కర్మఫలమనియు పలువురు పలువిధముల, వారుచేయు పనులు జయప్రదము కానపుడు చెప్పచూ నిరుత్సాహులగుట సంభవించుచున్నది. కార్యదీక్షతో జేయబూనుకొనిన కార్యములు సఫలము కావడము మానవులు సల్పుకృషి ననుసరించి యుండునుగాని, పై విషయములమీద నాధారపడి యుండవు యని కొందరి చారిశ్రామికుల యభిప్రాయము అయియున్నది. మరియు త్రికరణశుద్ధిగ అనగా మనస్సుతోను, వాక్కుతోను, కాయముతోను యేపనిని అలునను పట్టుదలతో జేయబూనినపక్షమునయూపని సఫలము కాకమానదు యని సహితము కృష్యా రాధనసర్దుల యభిప్రాయము అయియున్నది. కృషిని సలుపవలసినవారి నుత్సాహపరచు చుండినగాని కార్యము లుత్సాహముతో జేయబడజాలవు.

“షడ్భాగంతో మనుష్యానాం సత్తమం దైవచింతనం,”

అనునట్టియు, “దైవంచైవాత్రిపంచమం” అనునట్టియు శాస్త్ర ప్రమాణముల ననుసరించి, మానవులు కృషినిసలుపుట విధాయకము; ఫలమునిచ్చుట దైవాధీనము, యని ధర్మశాస్త్రనేతల యభిప్రాయము అయియున్నది. అభిప్రాయములు యేవిధముగ భేదముగ నుండియున్నను, భగవదనుగ్రహము లేనిది మనము చేయుపనులేవియు తుదముట్టజాలవు. భగవదనుగ్రహము కర్మఫలము ననుసరించియే ప్రసరించుచుండును. మానవుల కర్మేంద్రియములు, జ్ఞానేంద్రియములు, మనోబుద్ధిజ్ఞానములు దైవాధీనములై ఆయనప్రేరేపణ ననుసరించియే నడుచుచుండును. కావున మానవులు భగవద్భక్తిపరులై, వారు యాచరించు కార్యముల జయాపజయములను భగవదధీనము చేసి పాటుపడుచూ భగవదనుగ్రహము నిమిత్తము ప్రార్థించుచుండుటయే విధాయకము. “అన్యథా శరణంనాస్తి, త్వేమేనశరణం మమ, తస్మాత్ కారుణ్యభావేన, రక్షరక్ష మహేశ్వర.” అనునది ప్రతిమానవునియొక్క ధ్యానస్లోకము అయి యుండవలయును.

—♦ ముగింపు ♦—

మితవ్యయము సహకారోద్యమమునకు మూలాధారము. సహకారము లేనిది మితవ్యయ ముండజాలదు. మితవ్యయము లేనిది సహకార ముండజాలదు. రెండును పరస్పర సంబంధముకలవి యగుచూ మెలగుచున్నవి. సహకారములేని మితవ్యయము వృద్ధినిబొందజాలదు. సహకారుతోడుగ బనిజేయుచున్న మితవ్యయము యద్భుతముగ సభివృద్ధిలోనికి వచ్చుటకు

నానంతయు సందేహముండజాలదు. మితవ్యయముతోగూడు కొనిన సహకారము దేశపరిస్థితులను క్రమముగ మార్చి, దేశమునకు పలువిధముల లాభకారి కాగలదు. కావున మానవులు (వృద్ధులు—బాలురు, ధనవీంతులు—ధనహీనులు) మితవ్యయము యొక్కయు, సహకారము యొక్కయు సిద్ధాంతములను సంపూర్ణముగ గ్రహించి వాటి ననుష్ఠానమందుంచుచూ, యితరులకు సహితము వాటివల్ల గల్గు లాభములను గురించి బోధించుచుండవలయును.

మానవుల స్వశక్తిని—మితవ్యయమును వృద్ధిపరచుటకే సహకారోద్యమము స్థాపింపబడినది. స్వశక్తిని యాధారము చేసుకొనియే, మితవ్యయము ప్రబలుచుండును. కాని సహకారసంఘములను స్థాపించుటకు ముందుగ, మితవ్యయ సిద్ధాంతములు ప్రజలలో బాగుగ బోధింపబడి, వాటి ననుష్ఠానింప వలసిన యావశ్యకతను ప్రజలకు బాగుగ దెలుపబడి యుండలేదు. కనుకనే ఉద్యమము తగినంతగ ప్రబలుటలేదు. మరియు మితవ్యయ సిద్ధాంతములు సహకార సంఘముల మెంబర్లకు విరివిగను—సంపూర్ణముగను బోధింపబడి యనుష్ఠాన మందుంచబడినగాని, సంఘములు క్రమముగ వాటి విధ్యుక్త ధర్మములను యాచరింపజాలవు.

మితవ్యయమునకు దుర్విభాసములు పరమశత్రువులు. అట్టి శత్రువులను మానవులు, వారి విద్యచేతను, సత్ప్రవర్తన వల్లను సంపూర్ణముగ జయించినగాని, వారికి మితవ్యయ మబ్బుటకు సవకాశముండజాలదు. చిరకాలమునుంచి యలవాటుబడియున్న దుర్విభాసములను మానుట సులభసాధ్యమైన

పనికాజాలదు. అట్టివారిని కృమమార్గమునకు ద్రిష్టకు ననేకవిధములైన ప్రయత్నములను సలుపవలసి యుండును. ఉపన్యాసములు, మ్యాజికుల్లాంతరు ప్రదర్శనములు, దురభ్యాసములవల్ల గల్గు నష్టములను, సత్ప్రవర్తనవల్లగల్గు లాభములను పలువుదాహరణములతో వివరించు కథాపత్రికములు, పుస్తకములు, కొంతవరకు ప్రచయోగకరములు కావచ్చును.

మరియు “సంఘేశక్తిః” అను న్యాయరీత్యా వ్యక్తుల వల్ల గానిపనులు, వ్యక్తులతో గూడిన సంఘములవల్ల సులభముగ జేయబడగలవు. ఇట్లే పంజాబు దేశములో మితవ్యయమును ప్రజలలో వ్యాపింపజేయుటకు, Co-operative Thrift Societies (సహకారపాదుపు సంఘములు) అనియు Co-operative Better-Living Societies ఉన్నత జీవితము నెలకొల్పు సంఘములు అనియు పలువిధములైన సంఘములు స్థాపింపబడి కృషి సలుపుచున్నవి. సంఘములు నిర్ణయించుకున్న మితవ్యయ సిద్ధాంతములకు ననుగుణ్యముగ ప్రవర్తించుటకు ప్రజలు యంగీకరించని పక్షమున, అట్టివారు సల్పు శుభాశుభ కార్యములలో పాల్గొనుటకు సంఘ మె.బర్లు యిచ్చగించక యుండుటయే గాక, తదితరులను సహితము సదరు కార్యములలో పాల్గొనకుండుటకు ప్రత్యాహారచుటకు ప్రయత్నములను సలుపుదురు. మితముగ ద్రవి్యమును వాడుకొనుటయే, వాడుకొనునట్లు జేయుటయే సంఘముల ముఖ్య సిద్ధాంతము. మితవ్యయమును నాచరణలో బెట్టించుటయే వారి పరమ ప్రదేశ్యము. అట్టి ప్రదేశ్యమును సాగించుచూ, దేశమునకు దేశస్థులకు ప్రపకారమును గావించు నిమిత్తం పలువురు పలువిధముల

పాటుబడుచున్నారు. మితవ్యయమును యభ్యసించుటకు ప్రజలకు ఉపన్యాసములు, కరపత్రములువ్రాగే రాల మూలకముగ బోధించుటయే గాక, ఆచరించుచూ దృష్టాంతములద్వారా కనబరుచుటయేగాక, బతిమాలుకొనుచూ పాదములమీద బడి సంఘమెంబర్లు స్త్రీలు, పురుషులు, 'దుర్వ్రయమును' గావింపక బాగుపడుడు. మీరు మీపిల్లలు సుఖముగ నుండుదు యని పలువిధముల ప్రార్థించు చున్నారు. ఇదియే దేశసేవ యనబడును. ఇదియే మానవసేవ యనబడును. అట్టి సంఘములను మన ప్రాంతములను గూడ స్థాపించుటకు ప్రభుత్వ సహకార శాఖోద్యోగీయులు కృషిసల్పి ప్రజలకు సౌకర్యములను జేయుదురుగాక. మానవజన్మ యెత్తి నందుకు, 'పరోపకార మిదం శరీరం' యను నార్యోక్తి ననుసరించి, సాధ్యమైనంతవరకు శక్తి వంచన లేకుండగ పరులకు నుపకారమును జేయుటకు కృషిసలుపుటయే మానవ విధాయకము అయి యున్నది. "నహి కళ్యాణకృత్కశ్చిద్దుర్గతిం తాతగచ్ఛతి" మంచిపనిని జేయువాడెవ్వడు చెడుగతిని బొందడు. ఇహపరలోకములలో నట్టి వానికి శుభమే కలుగుచుండును (Good deeds are never lost).

ఒకప్పుడు పాపాలకారులవద్ద వారిచ్చు యధికవడ్డీరేటుతోను, వారువిధించు షరతులతోను, ఋణములను దెచ్చుకొని సదరు వడ్డీరేటుతోను, షరతులతోను ఋణములను దీర్చిజాలక నానాయిషుమల బడుచూ, తుదకు బహుహీనస్థితిని బొందుట పలువురికి సంభవించుచుండెను. అట్టిదంతయు సహకారోద్యమము ప్రదయము కావడముతోనే, నాశనము గావింపబడి,

పలువురికి పలువిధములైన సౌకర్యములను గలుగజేయుటకు సుఖముగ కాలక్షేపము జేయుటకు సహకారోద్యమము దోడ్పడుచున్నది. ఈ సహకారోద్యమము గత రెండు సంవత్సరములనుంచియు యంతగ మంచిస్థితిలో నుండియుండలేదు. దాని ననుసరించియు, గత వృద్ధ్యమచరిత్ర ననుసరించియు, ప్రభుత్వమువారు సహితము సహకారచట్టములో ప్రస్తుత కాలానుసారముగ తగు మార్పులను గావించి, ఉద్యమమును క్రమముగ నడుపుటకు సహకార శాఖోన్యోగీయులకు నెక్కువ యధికారములు నొసంగియున్నారు. మరియు రహితులు పండించు పంట ధాన్యముల ఖరీదు సక్రమముగ లేకపోవడము ఉద్యమమునకు సహకారి యగుటలేదు. పంట ధాన్యముల ఖరీదు క్రమముగ లేనిహేతువుచే, రహితులు పడు శ్రమ యంతయు వ్యర్థమగుచున్నది. మరియు వారి యార్థిక పరిస్థితులు సహితము నిలకడగనుండుట సంభవించుటలేదు. అట్టి వారికి మితవ్యయముతోగూడిన సహకారమే శరణ్యము. దాని సహాయమువల్లనే వారు నిలకడనుబొంది సుఖముగ దినములను గడుపుటకు నవకాశము కలుగగలదు.

ఇవి యన్నియు యిట్లుండ, మనదేశములో పలువురు యేవిధమైన వృత్తి యులేకుండగ నుండియున్నారు. అట్టివారిలో కొందరు రోజుకొకపర్యాయము, మరికొందరు రెండు రోజుల కొకపర్యాయము గంజిని త్రాగుచునో, అన్నమును తినుచునో, యర్థయాశలితో దినములను గడుపుచున్నారు. ఒకప్పుడు చేతిపనులకు ప్రసిద్ధికెక్కిన మనదేశములో ప్రస్తుత దినములలో చేతిపనులకు దగు యాదరణలేని కారణముచే,

పలువురు శిల్పి కారులకు పై దుస్థితి సంభవించినది. సహకారోద్యమము అట్టివారికి సహితము చేయూత నొసంగుటకు సిద్ధముగ నుండియున్నది. విశేషముగ గాకపోయినను, కొన్ని చోట్ల సహకార సంఘములు యేర్పడి, అట్టివారికి సహాయమును జేయుచునే యున్నవి. అట్టి సంఘములు తయారుచేయు వస్తుసామగ్రిల మీద ప్రజలకు దగు యభిమానము లేని కారణముచే, సంఘములు విశేషముగ నభివృద్ధిలోనికి వచ్చుట సంభవించుటలేదు. పరదేశముల నుంచి మరలమీద తయారుచేయబడి విరివిగను, అందముగను, చవుకను మన దేశములకు బంపబడు వస్తువులమీద వ్యామోహముచే, మనదేశములో తయారుకాబడు వస్తువుల మీద నిరాదరణ భావము యేర్పడుచున్నది. అందుచేతనే మనదేశములోని చేతిపనులన్నియు యడుగంటి పోవుట సంభవించి, పలువురు వ్యక్తులు వృత్తి లేక మలమల మాడుట సంభవించు చున్నది. కావున, స్వదేశ వస్తువులను గొనవలయునను దీక్షబూని, ప్రతిమానవుడు కృషి నల్పుచుండిన పక్షమున, Noncredit side న స్థాపింపబడిన సహకార సంఘములలో తయారుచేయబడు సామగ్రిలు విరివిగ నమ్మబడి సంఘములు వృద్ధిపొందుటకు సహకారము కల్గుటయేగాక, యేవిధమైన వృత్తియులేక తిరుగులాడు పలువురికి జీవనోపాధిని గల్గించుట కూడ సంభవించును.

మరియు కృషిసల్పి సంపాదించి దురభ్యాసములమూలకముగ దుర్వ్యయమును గావించుటవల్ల, పలువురి సంసారములవారు సహితము తినుటకు అన్నములేక, కట్టుటకుబట్టలేక, ఉండుటకు నిల్లులేక యల్లాసుచున్నారు. అట్టివారి

పరిస్థితులను చక్కపరచుటకు, దురభ్యాసములను మాన్పి క్రమ మార్గమున నడుచునటుల జేయుటకు పలువిధముల కృషి నలుపవలసి యుండును. అప్పుడుగాని దేశము—దేశస్థులు బాగు పడజాలరు. సహకారోద్యమము ప్రపంచోగపడజాలదు.

ఏది యెట్లున్నను పాటకజచుల్లయొక్క గాని, శిల్పికారులయొక్క గాని, దుస్థితిని బాపుటగ్గు, సహకారోద్యమమే మూలసాధనము. ఈ ప్రద్యమమునకు ప్రధానమైన సహకారమునకు మితవ్యయము తోడ్పడినగాని ప్రద్యమము వృద్ధి బొందజాలదు. సహకారసంఘ మెంబర్లలో పలువురు మితవ్యయమును తృణీకరభావముతో జూచుచుండుటచే, ప్రద్యమము వృద్ధిలోనికి ఎచ్చుటలేదని కొంతవరకు చెప్పవచ్చును. కావున మితవ్యయ సిద్ధాంతములనుగూడ, సహకారసిద్ధాంతములతోపాటుగ సంఘమెంబర్లలో సంపూర్ణముగ వ్యాపింపజేయుట సహకారుల ముఖ్యకర్తవ్యము అయియున్నది. శైంట్రీలు బ్యాంకులవారు రాజధాని బ్యాంకువారు, రాజధానియూనియనువారు శ్రీమయనక, ద్రవ్యనష్టమనక పాటుబడి, సహకార సంఘ గ్రామములలో సంపూర్ణముగ ప్రబోధనను (Propaganda) గావించినగాని, సంఘమెంబర్ల స్థితిగతులు బాగుపడుటకు నవకాశము గలుగజాలదు. మితవ్యయముతో గూడిన సహకారమే ప్రస్తుత దినములలో రహితులకు శిల్పికారులకు శరణ్యమగుచున్నది. వాటి సిద్ధాంతములనే బాగుగ ప్రచురపరచడము విధాయకము అయియున్నది.

సహకారసోదరులారా ! మనదేశమును, మనదేశస్థులను చక్కపరచుభారము మనదిఅయి యున్నది. వానిని బాగుగా

22767

138

మిత్రవ్యయము

గ్రహించి మనస్వోదరపోషణతో సంతృప్తినిబొందుట నుచిత
కాదు. మన యిరుగుపొరుగువారు మలమల మాడుచు
మనము కడుపునిండు భుజించి సుఖముగ కాలక్షేపమును జే
టకు మనసొప్పునా! . కావున 'మనము మన యిరుగుపొ
వారినిమిత్రం—మనదేశస్థులనిమిత్రం—మనదేశము నిమిత్రం ప
బడి యభివృద్ధికి దెచ్చినగాని మనకు సుఖము వాటిల్ల
అదియే మానవసేవ—అదియే దేశసేవ—అదియే దైవసే

సర్వేజనాః సుఖినోభవన్తు.

స్వస్తి.

R. LOKANADHAM
PERALA

